

planinski

V E S N I K

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

114. LETO / MAREC 2009 / 3,20 EUR

3

Revija
Planinske zveze
Slovenije

Zgodovinsko poslanstvo SPD Trst
Ivan Selan, planinec in kartograf

Uvoznik in zastopnik
TERRA MSG d.o.o.
www.terra-sp.si
tel.: 02/250-09-66

MAMMUT
www.mammut.ch

Digitalna lavinska žolna Mammut Pulse Barryvox

- enostavna za uporabo
  - tri antene in 360 stopinjski radij omogočajo hitro in enostavno iskanje
  - precizni senzorji zaznavajo najmanjše gibe zasutega
- / zaznavanje znakov življenja - hitrejša triaža

GorskeSledi
www.gorske-sledi.com

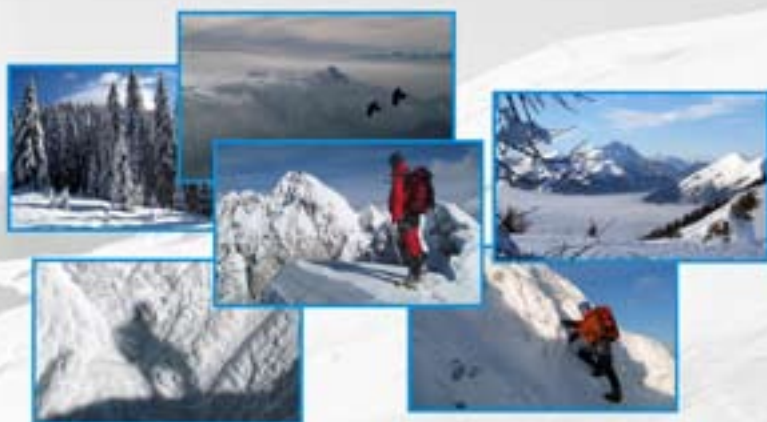
Športno

Okoljevarstveno

Informativno

Kulturno

Poučno

Oddaja, ki prinaša
delček gorskega sveta
tudi v vaše domove.

Alpinistično smučanje - na TV Pika, v četrtek, 2. april.

video **OSKAR**
www.video-oskar.com

Klub omejenih ljudi

Zadnjič sem se javno proglasil za neverjetno omejenega človeka!

Bilo je na spletnem forumu, kjer se je razvnela žolčna razprava o uporabi motornih sani. Sredi zime so državni organi pričeli resneje preganjati vse številnejše motorne sankče po naravi. To je izzvalo direktorico trgovskega podjetja, ki take stroje uvaža, da je napisala javno pismo s pozivom po ureditvi tega področja. V pismu je zagovarjala rekreativne vožnje z motornimi sanmi in si želela prostor za njihove vragolije. Na portalu Gore-ljudje.net se je sprožila živahna razprava, v kateri ljubitelji gora v svojih odgovorih niso našli veliko razumevanja do dirjanja po zimski pokrajini. To je avtorico pisma razjezilo, da je zapisala, »da s tako omejeno mislečimi ljudmi še ni imela opravka!«

Z največjim veseljem sem se vključil v razpravo in se ponosno pridružil temu klubu omejeno mislečih. Kajti že dolgo me je strah, da je ta klub »omejenih« ljudi, tistih, ki razumemo pomen mirne, necivilizirane divjine, vedno manjši in da je že davno velika manjšina.

Res je sicer, da bi bilo treba uporabo motornih sani in štirikolesnikov za poletno rekreacijo bolje zakonsko urediti in najti sprejemljiv način sobivanja. Toda ta problem je le kamenček v celovitem problemu odnosa družbe do narave. Živimo na čudovitem koščku sveta, ki so nam ga predniki pustili dokaj ohranjenega. Vsakodnevno dogajanje pa nam kaže, da se stopnjujejo pritiski po novih in novih posegih v naravo, »saj je vendarle treba spodbujati gospodarski razvoj!« Koliko je županov, ki bi se za zavzemali za ohranitev narave bolj kot za novogradnje? Zakaj pa menite, da novega zakona o TNP ni in ni? Saj ga nihče pravzaprav noče! Vsi že govorijo, kako dobro je imeti lepo naravo, ko pa pride do konkretnih zadev, vsak gleda le svojo sebično korist.

Pri tem gre pravzaprav za kulturno vrednoto. Prepričan sem, da je neokrnjena narava nekaj najvrednejšega, kar imamo v tej naši lepi deželi. To je eden od temeljev kakovostnega življenja vseh nas. Dokler bomo znali ulti iz naporenega vsakdana v mirno divjino in se vsaj za nekaj ur zlit z njo, bomo živeli zelo kakovostno. Nič umeznega, noben fitnes, nobena žičnica ali motorne sani ne morejo nadomestiti zdravega potenja v vetrovnem zelenju ali belem pršiču stran od mest, cest, hrupa oziroma kakršne koli civilizacije.

Lahko pa je tudi drugače: popolna urbanizacija, popolna podreditve vse narave gospodarstvu, popolna izraba vsega ozemlja za vse vrste »rekreativnih« dejavnosti, da bo le dobičkonosno! Naj bo vse pozidano, zaprimo se v svoje betonske kletke, razgibavamo svoje mišice v kletih ob pogledu na televizorje, s katerih nam praznijo možgane z neumnostmi, in se prekladajmo drug do drugega zgolj v kovinskih škatlah! Strah me je take »kakovosti« življenja, take »neomejenosti« do tehnološkega napredka.

Prepričan sem, da smo vsi ljubitelji gora vsaj malo »omejeni« in nam ni vseeno za našo gorsko divjino. V družbi pa smo premalo glasni, kajti današnja družba je družba marketinga. Nekaj velja tisti, ki glasno in kar naprej ponavlja svoje stališče, pa če je še tako neumno. Za tistega pa, ki se samo tiho umakne pred agresivnimi nasprotniki, četudi ima zelo plemenite in modre nazore, ne bo nihče vedel in ga upošteval.

Zato se oglašam tukaj in iščem nove člane kluba »omejenih« ljudi. Tistih, ki imamo »omejen« in nerazumevač pogled na prodor tehnike v divjino. Če želimo svojo kakovost življenja ohraniti za nas in za naše zanamce, moramo predvsem vztrajno vzgajati in navduševati vse tiste, ki še slišijo malo klica divjine v sebi kljub neznosnemu hrupu okoli nas. Žal moramo biti glasni v družbi, da bomo lahko ohranili mir v divjini!

Zajčje sledi, FOTO: BOJANA GOSAR

- 1 **UVODNIK**
- 1 **Klub omejenih ljudi**
Andrej Stritar
- 4 **PLANINSTVO**
- 4 **SPD Trst – zgodovinsko poslanstvo na zahodnih okopih**
Žarko Rovšček
- 12 **Na prvo turo kar po svojem zemljevidu**
Znameniti kartograf Ivan Selan tudi planinec
Mojca Luštrek
- 20 **Everest – Aleš Kunaver – šola Nepal**
Tone Škarja
- 24 **Adi Vidmajer – dobitnik Bloudkove nagrade iz planinskih vrst**
Slavica Tovšak
- 26 **In vendar gre naprej ...**
Miro Eržen
- 30 **Ko izgine planinska pot**
Tone Tomše
- 34 **Nož**
Dušan Škodič
- 37 **Zimsko jutro**
Janez Gril
- 38 **Na Sveto goro**
Enodnevno romanje iz Idrije
Rafael Terpin
- 42 **Ples pajčolana**
Pavel Dimitrov
- 44 **Izpolnjena srčna želja ...**
Stane Škrjanec
- 46 **Vzhodni žleb**
(»Pomladni cvet«)
Gorazd Gorišek
- 48 **Po Ötzijevih poteh**
Tadej Zorman
- 50 **NA TURO**
- 50 **Reiterkarspitze (2421 m), Karnijske Alpe**
Tomaž Hrovat
- 52 **INTERVJU**
- 52 **Sem vzdržljiva, volje mi ne zmanjka (Simona Pogač)**
Irena Mušič

- 57 **NASVET**
- 57 **NAŠ RECEPT**
- 58 **VARNO V GORE**
- 58 **Na suhem in toplem**
Aljaž Anderle
- 62 **VARSTVO NARAVE**
- 62 **Ne vmešavajmo se v naravo!**
Jana Kus Veenvliet
- 66 **Velikonočnica**
Dušan Klenovšek
- 68 **ALPINIZEM**
- 68 **Končan Svetovni in Slovenski pokal**
Andrej Pečjak
- 72 **Lep in glasen**
Aljaž Anderle
- 76 **Nora linija Supercanalleta**
Dejan Koren
- 78 **Kavkaški utrinki**
Razmišljanje o tem in onem
Nina Bernard
- 80 **Pasti plezalskega izražanja**
Mateja Pate
- 82 **NAŠA SMER**
- 82 **V strminah nad planšarijami**
Samova grapa v Maselniku
Vanja Nastran
- 84 **NOVICE IZ VERTIKALE**
- 85 **ŠPORTNOPLEZALNE NOVICE**
- 86 **NOVICE IZ TUJINE**
- 87 **PISMA BRALCEV**
- 88 **LITERATURA**
- 89 **IZ DEJAVNOSTI PZS**
- 91 **NOVICE IN OBVESTILA**
- 96 **KAKO POZNA MO NAŠE GORE?**

VSEBINE VSEH PLANINSKIH VESTNIKOV OD LETA 1895 DO DANES NA WWW.PVKAZALO.SI;

OD 1986 DO LANSKEGA LETNIKA V FORMATU PDF.

planinski VESTNIK

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:

Planinska zveza Slovenije
ISSN 0350-4344
Izhaja petnajstega v mesecu.
Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

109. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:
Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorčakova ulica 9, p.p. 214
SI-1001 Ljubljana
T: 01 434 56 87, F: 01 434 56 91
E: pv@pzs.si
www.planinskivestnik.com

ODGOVORNI UREDNIK: Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:
Marjan Bradeško, Andrej Mašera,
Mateja Pate, Irena Mušič,
Emil Pevec (tehnični urednik),
Andrej Stritar (namestnik odgovornega urednika), Slavica Tovšak

OBLIKOVANJE IN LIKOVNO UREJANJE:
Zvone Kosovelj

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:
Schwarz, d.o.o.

NAKLADA: 5100 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo.

Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, d.d., Ljubljana. Naročnina 32 EUR, 55 EUR za tujino, posamezna številka 3,2 EUR. Članarina PZS za člana A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto.

Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenarocenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport in Fundacija za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:
Na izstopu Jalovčevega ozebnika
FOTO: OTON NAGLOST

SPD Trst – zgodovinsko poslanstvo na zahodnih okopih

Na stiku stoletij

✍ Žarko Rovšček* 📖 Arhiv SPDT

Množični izlet na Učko z udeleženci v značilni staromodni opravi, še pred ustanovitvijo podružnice (I. 1902) SPDT.

* Avtor se zahvaljuje Lojzetu Abramcu, Dušanu Jelinčiču, Marinki Pertot in Petru Suhadolcu iz Trsta za pregled besedila in pripombe.

Na Tržaškem je proti koncu 19. stoletja poleg sekcije Nemško-avstrijskega (DÖAV) delovalo tudi italijansko planinsko društvo, Società Alpina delle Giulie (SAG).¹ Z odpiranjem novih poti in dostopov v podzemeljski svet ter s potujčevanjem ledinskih imen sta obe društvi povzročali za slovenski življenj neprecenljivo nacionalno-etnično škodo. Politična samozavest Slovencev v Trstu je rasla z velikim razmahom slovenskega meščanstva, trgovske, obrtne dejavnosti in bančništva. Ustanovitev Slovenskega planinskega društva (SPD) v Ljubljani (1893) je med slovenskimi rodoljubi na Tržaškem utrdila zavest, da je treba slovenskim goram povrniti »slovensko lice«. Po nekaj desetletjih prevlade obeh tujih društev je tudi na Tržaškem vzniknila ideja o slovenski planinski organizaciji. Po prvem, »osnovnem« shodu so se 7. maja 1904 zbrali v prostorih Slovenske čitalnice v Ulici sv. Frančiška na občnem zboru in izvolili načelnika, odvetnika dr. Mateja Pretnerja, tajnika Miroslava Pretnerja in zaupnike za Sežano, Vreme, Drago in Dolino². Uradno priznanje oblasti, potrditev pravil društva, je sledilo kmalu. Vse do leta 1907 so bili jedro dejavnosti mlade podružnice predvsem množični izleti, označevanje poti s slovenskimi napisi in opremljanje kraških jam za množični obisk. Posebni vlaki iz Trsta in Ljubljane so prepeljali množice ljudi na svečano odprtje jame Vilenice pri Divači (14. maja 1905). Podružnica si je zagotovila pravico upravljanja tudi za jamo Dimnice pri Slivju.

SREDI VEČNACIONALNE SKUPNOSTI

Podružnica je uspešno nadaljevala svoje temeljno poslanstvo in postala najaktivnejše tržaško slovensko društvo. Njeni člani so se udeleževali različnih planinskih manifestacij drugod po Sloveniji in sodelovali tudi pri ustanovitvi drugih podružnic (npr. v Pazinu). V letih 1908–1914 so priredili tri zelo odmevne planinske plese, ki so bili za slovensko narodno skupnost v Trstu pravi praznik. Začeli so priprave na gradnjo planinskega zavetišča na Čavnu in na Črni prsti, ki so jih po prekinitvah v kasnejših letih večkrat nadaljevali. »Sprehodom« na tradicionalne okoliške vrhove in odmevnemu izletu v Benečijo so dodali tudi resnejše ture v Julijce, Kamniške Alpe, Dolomite in drugam. Tajniško poročilo na občnem zboru leta 1911 poleg uspehov (markiranje 23 novih poti in porast član-

¹ Do leta 1885 Società degli Alpinisti Triestini.

² Potrdili so tudi uradni naziv »Tržaška podružnica SPD« s sedežem v Trstu.

stva na 213) ni skrivalo ogorčenosti nad vandalskimi poškodbami slovenskih kašipotov in tabel. Leta 1912 so izdali zemljevid »Okrožje Trsta« s slovenskimi toponimi (avtor Alojz Knafelc). Kot novost so uvedli smučarske izlete v Bohinj. Senca svetovne kataklizme se je vse bolj bližala. Mednacionalna nestrpnost se je v predvojnem času stopnjevala z mazaškimi in uničevalnimi akcijami »neznancev« na slovenskih kašipotih. Gradnjo razgledišča nad Sv. Ivanom in zaključna dela pred otvoritvijo v Dimnicah so izvedli tik pred sarajevskim atentatom. Skromnemu delovanju podružnice v času prve svetovne vojne so sledila tudi redka sporočila v tisku. Na občnem zboru v Narodnem domu pri Sv. Ivanu so leta 1914 počastili desetletnico obstoja.

V PRIMEŽU MED OBEMA VOJNAMA

Novemu odboru po vojni je predsedoval Miroslav Pretner. Leta 1919 so člani spet začeli sistematično hoditi na izlete po tržaškem Krasu. Fašizem se je na Primorskem vse bolj šopiril. Ob požigu Narodnega doma, svetišča slovenstva v Trstu, 13. julija 1920 je bil s sedežem podružnice uničen tudi njen bogat arhiv. Ohrumljena je obnovila svoje osnovne dejavnosti komaj v začetku leta 1922. Naslednje leto so izvolili nov odbor in ponovno nekdanjega predsednika dr. Mateja Pretnerja. Z novimi pravili so skušali doseči večjo samostojnost, saj je matično SPD ostalo onstran državne meje.

Fašistična oblast je 9. oktobra 1923 razpustila društvo, češ da ne »izpolnjuje pogojev za obstoj«, ko so v jami Dimnice našli avstrijsko puško (po nekaterih virih celo dve). Najdbo so inscenirali nekateri člani italijanskega društva SAG, ki je kasneje prevzelo upravljanje jame.³ Pomagalo ni niti to, da je sodišče razkrinkalo krivce. Komaj dva tedna po razpustu so neumorni člani pod imenom nekega »planinskega kluba« in s pretvezo, da organizirajo »plesno šolo«, postopno obnovili dejavnost in jo uskladili z državno zakonodajo. Na ustanovnem občnem zboru novega Planinskega društva (6. marca 1924) je postal predsednik dr. Edvard Slavik. Družabnih prireditev in predavanj niso več prirejali. Zavednim rodoljubom so ostali le še množični izleti v odročne kraje, kjer so si v ozračju zatiranja slovenstva dajali duška s pevskimi nastopi. V pogromu nad slovenskimi ustanovami so oblasti 17. avgusta 1927 dokončno ukinile tudi planinsko društvo. Številna slovenska društva na Primorskem so do leta 1928 prešla v ilegalno in pred-

Označevanje poti s slovenskimi napisi (l. 1906)

stavljala jedro kasnejšega narodnostnega odpora. V Trstu je bilo poleg prosvetnega dela, predvsem zborovskega petja, najbolj razširjeno izletništvo. Po nasilni razpustitvi sta delovali dve neformalni skupini: t. i. »štempiharji« (med njimi je bil najvplivnejši Pinko Tomažič), organizatorji različnih športnih tekmovanj in izdajatelji ilegalne, humoristične »štempiharske literature«, ter alpinistično usmerjeni »magnamonti« (vodilna osebnost je bil Jože Cesar). Sredi leta 1938 se je v Borštu oblikovala skupina mladih raziskovalcev jam v kraškem zaledju Trsta. Ljubezen do gora si je vedno podajala roko s svobodoljubjem, domovinsko ljubeznijo in odporom, zato so se med obsojenci zloglasnih političnih procesov proti številnim narodnjakom znašli tudi nekateri vidni planinci. Društvena kronika je bila ob koncu druge svetovne vojne žal prepojena tudi s krvjo.

POGANJKI NA STARIH KORENINAH

Pobudnik ustanovitve slovenskega planinskega društva v Trstu na novih temeljih je bil prekaljeni organizator primorskega protifašističnega odpora in alpinist Zorko Jelinčič. Na ustanovnem občnem zboru 5. maja 1946 v Trstu so soglasno potrdili pravilnik in izvolili nov odbor.⁴ Kmalu so sprejeli tudi uradni znak društva. Glavni usmeritvi sta bili spoznavanje slovenskih krajev in vzgoja članov

³ JELINČIČ, Dušan: Zgodovina SPD Trst 1904-1984, Trst 1984 (v nadaljevanju JD-SPDT), str. 49.

⁴ JD-SPDT, str. 64.

Vodje Tržaške
podružnice SPD:
Miroslav Pretner,
Edvard Slavik, Peter
Zink, Josip Hočevar.
Draga, 1907.

za uživanje naravnih lepot. Preko nekaterih, izrazito športnih odsekov so želeli pritegniti več mladih, zato se je društvo včlanilo v Zvezo društev za telesno vzgojo. To je bilo obdobje iskanja novih organizacijskih smeri in poudarjenega narodno-obrambnega poslanstva. Ustanovili so jamarski, izletniški, gospodarski, publicistični, smučarski, fotografski, propagandni in alpinistični odsek, a se aktivnost vseh ni takoj in v celoti razvila. Navdušenje je vodilo ljudi na množične izlete na Kras in v Julijce, včasih povezane tudi z udarniškim delom na cestah in železniških progah. Kljub splošnemu zastoju delovanja društev v zamejstvu po letu 1948 se je število članov PD Trst povečalo na 429. Zorko Jelinčič, tudi član glavnega odbora PZS kmalu po njeni ustanovitvi, je že takrat menil, da »kljub težki realnosti vsiljene državne meje zemljepisni, planinski, narodnostni in ideološki razlogi« narekujejo pripadnost društva slovenski krovni organizaciji. Planinsko društvo Trst je leta 1954 dobilo današnje ime Slovensko planinsko društvo Trst (SPD Trst).

MNOŽIČNO V GORE

Izletništvo, v dolgi in bogati zgodovini društva pomemben nacionalnopoljevalni in spodbujevalni element, je zaradi različnih zunanjih in notranjih dejavnikov doživljalo vzpone in padce. Takoj po drugi svetovni vojni je toga zavezniška vojaška uprava preprečila marsikateri načrtovani izlet in s tem tudi stike Tržačanov s planinci v matični domovini. Niti naporni prevozi s tovornjaki, ki so jih po letu 1952 zamenjali prvi avtobusi, niso omajali silnega navdušenja (povprečno 30–40 planincev na izlet). Ko

je že nekoliko popustilo, ga je Zorko Jelinčič označil kot »atribut izrednih povojnih prilik ob pomanjkanju rednih prevoznih sredstev in dovoljenj za kroženje preko meje«. ⁵ Sredi petdesetih let je zaradi naraščajoče motorizacije in dokončne državne meje zanimanje za množične izlete upadlo. 20 izletov v obdobju 1956–1959, v glavnem z osebnimi vozili, je nakazovalo krizo. Pomlajeni odbor se je po letu 1963 zavzelo lotil oživitve osnovne dejavnosti društva. Dr. Sonja Mašera, po Jelinčičevi smrti leta 1965 tudi formalna predsednica, je pritegnila številne mlade starše z otroki. Društveni izleti so postajali spet bolj obiskani in cilji v slovenske gore, Karnijske Alpe, Dolomite in v gore bivše Jugoslavije vse zahtevnejši. Naslednji predsedniki so poleg drugih dejavnosti tudi preko izletništva skušali pritegniti čim več novih članov. Pinu Rudežu, predsedniku v obdobju 1977–1986, je v izletništvo uspelo vključevati vedno več mladih, predvsem osnovnošolcev in srednješolcev. Običajnim pohodom so dodali tudi športno-tekmovalno vsebino (orientacijski pohodi ipd.). V obdobju naslednjih dvajsetih let so postali nekateri izleti (npr. novoletni, velikonočni, miklavžev) tradicionalni temelj družabnosti in rekreacije. Društvo je leta 1985 organiziralo odpravo na Južno Anapurno in trekning v Nepal. Lojze Abram je v svojem mandatu pisano izletniško ponudbo osvežil s svetovljanstvom, trekningi v različne tuje gorske skupine (npr. v Tatre, v bazni tabor pod Everestom, avstrijske koroške gore, Zahodne Alpe). Današnja predsednica Marinka Pertot pa ima veliko zaslug, da so se uve-

⁵ JD-SPDT, str. 82.

Narodni dom,
središče slovenskega
duhovnega in
gospodarskega
življenja v Trstu po
požigu l. 1920.

ljavili strokovno vodeni naravoslovni izleti. Številni so tudi daljši in večdnevni pohodi v tuje gore, ki jih organizirajo skupaj z drugimi planinskimi društvi. Vsakoletni program nudi vsakemu nekaj, s tem pa se pridobiva in ohranja članstvo, ki je eden glavnih porokov za nadaljnji obstoja društva.⁶

MLADINA – NAŠ UP

Povojna dejavnost mladinskega odseka se je po letu 1948 zmanjšala zgolj na nekaj pretežno smučarskih izletov. Po letu 1965 je pomlajeni društveni odbor ponovno navdušil številne mlade za pohode, tekmovalne nastope, športne teke in množična mladinska srečanja. V obdobju predsedništva Pina Rudeža je mladinski odsek vodil požrtvovalni Zlatko Jelinčič. Takrat so v okviru Športne šole Trst organizirali osnovnošolske olimpijade z udeležbo najmlajših članov. Na začetku devetdesetih let pa se je pojavil ponovni osip mladine. Nekaj časa niso pomagali niti novi prijemi, kot npr. planinski izleti, prirejeni za starejše mladince in osnovnošolce, orientacijski pohodi, uvedba planinske knjižnice in točkovanja za osnovnošolsko olimpijado. Težišče aktivnosti mladih v zadnjih letih so planinska šola, skupinski pohodi, smučanje in orientacijska tekmovalništva. Slednja zaradi množičnega odziva vzbujajo veliko optimizma. S temi interesnimi dejavnostmi prizadevni odbor znotraj društva vzdržuje nekakšno statistično starostno ravnotežje.⁷

⁶ ABRAM, Lojze: Od Jadrana prek Triglava, SPDT, Trst 2005 (AL), str. 97-119.

⁷ AL, str. 121-127. PERTOT, Marinka: Predsedniško poročilo 2006, 2007 (PM). Prim.: JD-SPDT.

SVET POD NAMI

Na pobudo Zorka Jelinčiča je SPD Trst leta 1951 začelo sodelovati z jamarji iz Boršta, ki so samostojno delovali že od leta 1938. Po začetnih ogledih jam se je šesterica članov društva udeležila jamarškega tečaja, a dejavnost ni prav zaživela. Prizadevanja predsednika Rudeža, da bi preko jamarstva pritegnil v društvo številne mlade, je najbolje urešnil jamarški izvedenec Stojan Sancin, ki je po letu 1977 zasnoval sistematično in znanstveno podkovano delo odseka. Sadovi uspešnih raziskav so bili objavljeni v znanstveni publikaciji Pod socerbsko planoto. Delo Jamarškega odseka se je poglobljalo, vključno s številnimi objavami raziskav v strokovnem tisku, in predstavlja pomembno protiutež raziskavam nekaterih italijanskih, tudi nacionalistično usmerjenih jamarških klubov na Tržaškem. Rezultat sodelovanja z jamarji koprškega kluba Dimnice so pomembna odkritja v Golokratni jami (2002). Stalno in vztrajno delo je obrodilo odkritje najlepše jame na socerbskem Krasu, Stoletnice, poimenovane v čast jubileja SPD Trst (2004). SPD Trst je eno izmed redkih slovenskih planinskih društev, ki se ponašajo z jamarškim odsekom.⁸

V BLIŽINI ZADNJIH GNEZD IN PRVIH ZVEZD

Po drugi svetovni vojni so se v SPD Trst trudili nadaljevati bogato tradicijo nadarjenih alpinistov med obema vojnoma (Cesar, Marušič, Šavron,

⁸ Poleg SPD Trst imajo jamarški odsek še SPD Gorica in PD Tolmin. Prav tam, str. 153-157. Prim.: JD-SPDT in PM.

Pahor, bratje Blažina). Beležimo prva plezalna tečaja v Glinščici (1946, 1947) in ponovne poskuse oživitve odseka (1954, 1966, 1972). Oranje ledine dolgo ni obrodilo sadov. Obuditev dejavnosti leta 1982 (po zaslugi Angela Kermeca, Petra Suhadolca in vodje alpinistične šole Lucijana Cergola) pa se ni več prekinila. Z vrhunskimi dosežki so se uveljavili nekateri mladi plezalci generacije iz leta 1972. Igor Škamperle, ki je preplezal Francosko smer v južni steni Aconcague (I. primorska odprava) in se je leta 1983 skupaj s Cergolom udeležil odprave v organizaciji PZS in AO SPD Trst na Anapurno I, gotovo spada med najuspešnejše. Do danes se je zvrstilo vsaj tisoč plezalskih podvigov s podpisom članov AO SPD Trst v Julijcih, Dolomitih in Centralnih Alpah, pa tudi v bolj oddaljenih gorstvih drugih kontinentov. Ob 80-letnici je društvo organiziralo samostojno, zaradi vremena žal neuspešno odpravo na Južno Anapurno. Rdeča nit se ni prekinila kljub nekaterim tragičnim slučajem v vrstah članov društva (Peter Štoka, Zlatko Jelinčič, Lucijan Cergol, Jožko Baša). Dušan Jelinčič se je leta 1986 kot prvi alpinist iz Furlanije – Julijske Krajine povzpел na osemtisočak (Broad Peak, 8047 m), leta 2003 v deželni odpravi še na Gašerbrum II (8035 m). Jelinčič se je leta 1990 poleg Lenarta Vidalijskega, Davorja Župančiča in Tatjane Grgič iz SPD Trst udeležil uspešne slovensko-italijanske društvene odprave »Sagarmatha 90«. V naslednjih letih so se posamezni člani tržaškega AO udeleževali različnih odprav drugih društev v tuja gorstva. Ivo Buda in Ivo Kafol sta bila člana koprskih odprav na Anapurno 2 in v Patagonijo. Erik Švab je sodeloval

z Markom Prezljem v mednarodni odpravi v Karakorum (SZ stena Spantika). Med vrhunske dosežke sodijo plezalni vzpon Erika Švaba v steni gore Tsaramoro Atsimo na Madagaskarju (8a+) in vzponi drugih alpinistov v gorah Turčije, Nepala, Kenije, Mehike, ZDA, na Kilimandžaru in v Patagoniji. Najodmevnejši so gotovo uspešno ponesli ime SPD Trst v svet. Posebna pridobitev za redno vadbo alpinistov je leta 2007 zgrajena umetna stena v športnem centru v Bazovici (projekt Interreg).⁹

BELE STRMINE

Smučarski šport ima svoje prve korenine predvsem med »magnamontik«. V povojnem času (1946–1948) so prvi smučarski izleti in kasnejša zimovanja združevali lepo število mladih članov. Udeležili so se tudi tekmovanj za prvenstvo Svobodnega tržaškega ozemlja. Duša društvene dejavnosti in prvi smučarski učitelj je bil Bojan Pavletič, ki je leta 1953 opravil še izpit za gorskega reševalca. V začetku šestdesetih let se je usul pravi plaz. Leta 1966 so organizirali prvi smučarski tečaj, naslednjo zimo prve, kasneje tradicionalne (letos že štiridesete) zimske športne igre. Leta 1968 so SPD Trst končno sprejeli v italijansko smučarsko zvezo, kar je omogočilo sodelovanje na vseh uradnih tekmovanjih in prejemanje različnih podpor. SPD Trst je bilo leta 1970 tudi soustanovitelj Zveze slovenskih športnih društev v Italiji. Smučanje je pod tem okriljem vse bolj postajalo vrhunski tekmovalni šport, ki je leta 1971 dosegel enega svojih vrhuncev: 150

⁹ Prav tam, str. 141-151, 171-177. Prim.: JD-SPDT in PM.

Prvi povojni plezalni tečaj v dolini Glinščice leta 1946: prvi na desni stoji predsednik Jelinčič, ob tabli v sredini sedita Jože Cesar (levo) in Sandi Blažina (desno).

mladih v organiziranem treningu za sezono, smučarski tečaj z udeležbo 180 tečajnikov, pete jubilejne zimske športne igre, 16 vrhunskih tekmovalcev. Aktivnost smučarskega odseka je večkrat zasenčila druge dejavnosti, vendar so v želji po odličnosti v društvu vedno dajali prednost vzgojnim elementom. Prvotno delo z italijansko govorečimi učitelji krajevnih smučarskih šol so presegli z vzgojo lastnega kadra, ki posreduje športne veščine v materinščini. Uspešni organizaciji tekmovanja za pokal treh narodov (FIS) leta 1995 v Trbižu je sledila tudi organizacija tekmovanj v okviru FIS-a. S smučarskimi športnimi in organizacijski dosežki se je društvo uveljavilo v širšem slovenskem, italijanskem in mednarodnem prostoru.¹⁰

NEURESNIČENE IN URESNIČENE SANJE

Zgodovinska želja tržaških planincev, da bi imeli v slovenskih gorah svojo postojanko, se zrcali v dolgoletnih prizadevanjih na Črni prsti, pri preurejanju bivših vojašnic, obnovi koč na Doliču, gradnji na Nanosu in še kje. Zgodovinski dogodki so sanje omejili na simbolično, duhovno prisotnost društva (npr. Dom Zorka Jelinčiča na Črni prsti, Tržaška koča na Doliču). Več kot desetletna prizadevanja in odprtje Doma Mangart v Žabnicah leta 1983 so žal že po nekaj letih omagali pod težo rdečih številok. Darilo dolgoletne zaslužne članice Slave Slavec leta 1999, nepremičnina v Boljuncu, je obliž na dolgoletno rano in obenem pomembna pridobitev za nekatere dejavnosti društva. Čeprav sta dve svetovni vojni, s posledičnimi političnimi kupčijami, dolgo

preprečevali uresničevanje zgodovinskega poslanstva društva, označevanje poti na lastnih tleh, so leta 1975 namenu predali znano obmejno Vertikalo in jo pospremili z izdajo izčrpnega vodnika. Njeno veličino potrjujejo današnji načrti številnih prečnih povezav s potmi v Italiji in Sloveniji, ki jih je nekdanja meja ločevala. Zbirki označenih poti so leta 2007 dodali še slikovito krožno Pot Vekoslave Slavec v dolini Glinščice in Pot Sonje Mašera med Barkovljami in Sežano.¹¹

DRUŽABNOST, SODELOVANJE IN KULTURNA DEJAVNOST

Slovenski tržaški planinci se vedno množično udeležujejo številnih družabnih srečanj, obletnic in otvoritev planinskih postojank. To so družjenja enako mislečih, prežeta tudi z močnim nacionalnim nabojem. Društvo pa večkrat prevzema tudi vlogo gostitelja na domačih tleh. V sedemdesetih letih so bili dnevi planincev, članov SPD Trst, ob rednih občnih zborih eden glavnih družabnih dogodkov. Prerasli so v udeležbo na srečanjih obmejnih planinskih društev in njihovo organiziranje. Okrogli jubileji, ki so kulturno obeleženi, pa so tudi povod za predstavitev dosežkov širši javnosti. Omenimo vsaj nekatere. Petdesetletnici je s tematsko številko posebno pozornost namenil tudi Planinski vestnik.¹² Ob osemdesetletnici (l. 1984) je izšla Zgodovina SPD Trst Dušana Jelinčiča, po letu 1976 dolgoletnega urednika tedenske rubrike »Iz planinskega sveta« v Primorskem dnevniku. Ob

¹⁰ Prav tam, str. 129-139.

¹¹ Prav tam, str. 159-163. PM.

¹² PV 1954/09.

Društvo je leta 1948 organiziralo tudi prvo smučarsko tekmovanje na Črnem vrhu.

stoletnici se je slavnostnim in družabnim dogodkom pridružila izdaja knjige *Od Jadrana prek Triglava Lojzeta Abrama*.¹³ Obe deli sta bogata vira in temeljna pomnika društvene zgodovine. Začetno sodelovanje z ljubljanskim PD Integral je preraslo v uradno pobratenje leta 1980, ob katerem je SPD Trst razvilo tudi svoj prapor. Društvo sodeluje tudi z drugimi društvi, npr. z Obalnim PD iz Kopra, PD Sežana, PD Križe, planinsko skupino Kulturnega društva Bazovica z Reke in v Primorskem meddruštvenem odboru planinskih društev. Zelo uspešni rezijanski večeri v okviru predavateljske sezone leta 1981 je pomenil začetek plodnih stikov s tamkajšnjimi planinci. Predavanja, včasih obogatena tudi z literarnimi večeri ali kulturnimi nastopi ob jubilejih, so bila vedno značilen vložek programa planinskega društva. Nad to pomembno obliko osveščanja, ki v svoji zgodovini beleži bolj ali manj bogate sezone in je postala tradicionalna, že vrsto zadnjih let bedi sedanja predsednica Marinka Pertot. V kulturni program društva spadajo tudi različne priložnostne fotografske ali slikarske razstave in literarni natečaji. Vse to duhovno bogati in združuje pripadnike slovenske skupnosti v Trstu. Velika ovira pri delovanju društva je bilo vrsto let pomanjkanje stalnih društvenih prostorov. Od povojne obnove naprej je društvo v glavnem gostovalo v prostorih katerega od drugih društev ali ustanov, nekajkrat celo na domu prvega predsednika Jelinčiča. Na današnji lokaciji v Ulici sv. Frančiška 20, kjer imajo svoj

sedež tudi nekatere druge slovenske organizacije in ustanove, je društvo od leta 1977. Gregorčičeva dvorana z manjšim bifejem omogoča ugodne pogoje za predavanja, druženja in sestanke. Še vedno pa si prizadevajo, da bi dobili sedež v stavbi bivšega Narodnega doma.

KAM NAPREJ

O vpetosti SPD Trst v splošni družbeni utrip Slovencev v Italiji pove veliko podatek, da je bilo društvo leta 1954 eden izmed ustanovnih članov krovne zamejske organizacije, Slovenske kulturnogospodarske zveze. Pobude odbora ob koncu osemdesetih let, da bi SPD Trst postalo sekcija CAI (Club Alpino Italiano), so med drugim preprečevali tudi tržaški skrajneži. V iskanju novih izzivov je društvo sodelovalo (tudi kot nosilec) v več čezmejnih projektih Interreg III A 2000-2006, in sicer pri posebni publikaciji o dolini Glinščice s prispevkom o prisotnosti društva in slovenskih alpinistov, z digitalizacijo društvenega arhiva, oživitvijo spletne strani in pripravo čezmejne poti po sledih starih opuščenih steza. Slej ko prej pa ostaja ena glavnih nalog vzgoja mladih rodov.

V lanskem letu se je SPD Trst formalno vključilo v PZS.¹⁴ Tako se uresničuje vizionarstvo Zorka Jelinčiča, ki je že pred več kot pol stoletja utemeljeval razloge za pripadnost društva krovni slovenski planinski organizaciji. V tem okviru SPD Trst, polno načrtov, novih izzivov in v prvih vrstah boja za narodnostne pravice stopa v svoje drugo stoletje. ◉

¹³ Po letu 1991 je Abram prevzel urejanje rubrike »Iz planinskega sveta« v Primorskem dnevniku.

¹⁴ UO PZS, 19. 6. 2008. SBRIZAJ, Danilo: Pismo avtorju.

Na prvo turo kar po svojem zemljevidu

Znameniti kartograf Ivan Selan tudi planinec

✍ Mojca Luštrek 📖 Zgodovinski arhiv Ljubljana

KMET, KARTOGRAF, IZUMITELJ

Ivan Selan (*18. 11. 1902 v Ljubljani, †29. 9. 1981 v Suhadolah) je bil kmet iz Suhadol pri Komendi, sicer pa kartograf samouk svetovnega slovesa. Mnogi rodovi smo se učili zemljepis ob njegovih zemljevidih. Prvega je narisal pri šestnajstih; potreboval ga je za turo s prijatelji na Grintovec (lani je torej minilo 90 let od prve planinske karte Grintovca). O tem, da je rad hodil v hribe, nam v šoli niso nikoli pripovedovali, čeravno so nam – ker je bil naš krajan – s ponosom govorili o njem. Prve »zaresne« zemljevide (komenske župnije, Kamniških Alp, Dravske banovine) je izdelal že ob koncu prve svetovne vojne. Po izpopolnjevanju na vojaškem geografskem inštitutu v Beogradu je napravil maketi Kamnika in Kranja ter številne splošne, zgodovinske, gozdarske, vinogradniške, prometne, turistične in druge zemljevide. Med drugo svetovno vojno je z zemljevidi oskrboval partizane, zato je bil zaprt in interniran. Po vojni so tiskali njegove šolske in druge zemljevide Slovenije in Jugoslavije v velikih nakladah. Sodeloval je s priznanima slovenskima kartografoma Valterjem Bohincem in Francetom Planino. Razvil je čisto svoj slog, 48 vrst pisav in poseben način senčenja reliefa. Imel je tudi izumiteljsko žilico, ki mu je prišla prav na obeh delovnih področjih: izpopolnjeval je tako kmetijske stroje kot kartografsko orodje.¹

O svojih planinskih turah in izletih ter pogledih na planinstvo je kar precej napisal, a objavljal ni.

¹ Podatke o njem najdete v Enciklopediji Slovenije, nekaterih splošnih in biografskih leksikonih ter literaturi o Komendi (več avtorjev: Komenda, Glavarjeva družba, 1991 – o Selanu dr. Marko Žerovnik; več avtorjev: Občina Komenda. Življenje od kamene dobe do danes, Občina Komenda, 2002 – o Selanu Jože Pavlič; več člankov dr. Marka Žerovnika v občinskem glasilu Aplenca od 7/07 do 1/08).

IZ ARHIVA DR. MARKA ŽEROVNIKA

PRVA KARTA GRINTOVCA

Zemljevid *Pogorje GRINTAVCA*, kakor je napisal Selan², meri 21,5 cm × 18,8 cm in je narisal v merilu 1 : 37.500. Avtor je zgoraj s svinčnikom na drobno pripisal *Prva karta* in se umetelno podpisal. Zanimivo, da med opisi njegovih tur in podatki o njih ni vzpona, za katerega je narisal svoj prvi zemljevid, pač pa je opisal šele vzpon na *Grintavec* leta 1937.

TURISTIKA

Na knjižici s trdimi zeleno-črno progastimi platnicami (10 cm × 16,7 cm) sta nalepki z napisoma *PLANINSKA-IZLETN.-POTA* in *IVAN-A SELAN*.³ V njej je Selan za umetelno okrašeno prvo notranjo stranjo na 60 neoštevilčenih z lično pisavo popisanih straneh (še 22 je praznih) opisal 71 svojih tur (večinoma v Kamniško-Savinjske Alpe) in izletov od leta 1918 do 1962. Kakor je bil natančen pri risanju, je bil tudi pri popisovanju svojih doživetij. Vpisoval jih je v razpredelnico z desetimi stolpci.

² Piše še *Gamzov skret*, *Savinsko sedlo*, *Mala vratica* in še kaj bi se našlo, na primer nadmorske višine, ki se ne ujemajo s tistimi na današnjih zemljevidih.

³ V ležečem tisku so dobesedni prepisi Selanovih besedil.

Zaporedni številki in datumu, na primer 21. maj 1918 (¼ 4^h zj. – ¼ 9^h zv.), sledi *Obseg* (Kombinacija planinske ture, denimo Kamnik – Stahovica – Kamn. Bistrica – (Rokovnjaške luknje) – Klin – Kamniško sedlo – Planjava (2399 m) – Lučka Brana – Škarje – Qjstrica (2349 m) – Kocbekova pot – Koča na Korošici – Vršič – Presedljaj – Peči – “V turnu” – Korj (1803 m) – Rsenik – Dol – Velika planina – Pasja peč – Sv. Primož – Prapretno – Stahovica – Kamnik. Iz stolpca *Izv. t.* (Izvedba ture) izvemo, da je prva leta vedno hodil peš, včasih pa se je do izhodišča podal s kolesom, z vozom ali z vlakom. Pri 24. vpisu leta 1948 je imeni teh stolpcev spremenil v *Obseg izleta* in *Izv. iz.*, saj je manj hodil v hribe in je obiskoval tudi naravne in kulturne znamenitosti, motorne dirke, sejme, shode, proslave (pogosto v hribih). Temu primerno je manj pešočil in večkrat uporabljal vlak, avtobus, avtomobil, celo tovornjak, od leta 1959 pa skoraj samo še motor, če je bilo seveda mogoče (vseskoz z motorjem, razen na sam vrh Blegoša).

Sledita stolpca *Prenoč.* (Prenočevanje) in *Vpis št.* (samo na prvi strani *Vpis pod*). Prvi je izpolnjen le v 14 primerih, podatki o vpisih v vpisne knjige pa

so z 18 tur, na katerih se je vpisal 33-krat in v 13 primerih res napisal tudi vpisno številko.

Stolpec *Vreme, razgl.* (razgled) je po turah izpolnjeval zelo podrobno, po izletih pa le na kratko. O vremenu: jasno, lepo, gorko; na jugu jasno, na severu oblačno; zj. jasno pop. oblačno; jasno – meglenkasto, na planini vetrovno; megleno, par minut in ponoči dež; lepo, visoko v ozračju presledkasto megleno; v Bistr. dolini soparno, vroče ... In o razgledu: razgled povsem zadovoljiv; razgl. le po bližnji okolici; impozanten razgled; v daljavah nekoliko dimasto; razgled v okolico krasen, v daljavo nejasen; razgl. ne poseben ...

Sledi *Družba*. Sprva je navajal imena in priimke, tudi naslove sopotnikov (celo svoje žene), kasneje je hodil predvsem z ženo, na koncu večinoma sam. Prvi vpis je *Izlet mladeniške organizacije*, večkrat s *Franceljnovno družino*, enkrat s *štirimi primorskimi fanti*, ki jih je srečal na Blegošu, nekajkrat s *skupinjskim izletom*. Včasih je šel peš, ženo pa so peljali znanci; kadar je bila *ženina trema pred gorskimi vožnjami* le prehuda, pa se je odpravil sam.

Turistika – prva notranja stran

Najzanimivejši se mi zdi stolpec *Opomba*. Naj navedem nekaj vpisov.

1. *Šli preko Primoža. Vzel premalo hrane.*

3. *S Strahom dobila prvič par planik. Sneg. Hlače strgal ~ (Velika planina)*

8. *Izredno veliko planik (očnic) po pobočjih Storžiča. Bili nad meglo. Megleno morje. Prekrasen pogled na Triglav in dr. vrhove. Žejen.*

10. *Izvrstna svetilka pri nočnem hodu po dolini K. Bistrice*

12. *Nad Davovcem malo zašli. Obilo sleča (rododendron). Ženski samo do vrh Krvavca. I.../ Lepe očnice na Košutni. Dober sir pri »Nacetu«, itd.*

13. *Krasna mesečna noč. Lepi prizori vzhajajočega solnca. – Zanimiva s klini in žicami dobro zavarovana grebenska pot. Cel trop divjih koz (gamsov) [ca 30] za robom Sukalnika pod vrhom Planjave. – Interesantna tura.*

21. *Prijetna večerna hoja s svetiljko proti Cojz. koči. Mirno spanje pod ostrešjem. Cela jata plan.*

jerebov tik pod vrhom Grintavca. Fotografiranje na vrhu. – Suhadolnikov ovseni kruh za pokušnjo.

38. *Spotoma naročil v Goričanah izdelavo gumi vprežnega voza (Slavkov dom)*

51. *Jutranji ogled okol. Vrš. (Vršiča). Poštarska k še zaprta. Postanek v Strmcu (vas brez moških). Bron. lev nad vasjo. Na Mangrt. sedlo naval motorizirancev*

56. *Oni z avtom zgrešili pot, zato sam na cilju (Preddvor)*

58. *Ugotavljal pravilno imenoslovje tamkajšnjih predelov in selišč (Jezerško)*

60. *Obenem ugotovil kvaliteto cest v kartogr. svrhe (Litija, Trebeljevo)*

Zadnji stolpec je Žig. Do 24. vpisa jih je pridno odtiskoval (33 odtisov, kak žig tudi dvakrat), med 23. in 24. pa se začne opomba (vleče se čez tri strani): *Prekinjeno vpisovanje, – po 14 letih vpisano pribl. leto, – vrstni red in opis točen.* To je takrat, ko se nehajo ture in začnejo izleti. Odtlej žigov ni več, ponekod pa so opombe, da so žigi odtisnjeni na razglednicah.

Čisto na koncu knjižice je *Pojasnilo*: *Za vse vpisane ture (planinske izlete) velja kod izhodišče, kraj Suhadole.*

Branje je prav zanimivo in zabavno. Le tisto mi ne gre v račun, da se je po 14 letih spomnil še toliko podrobnosti. No, človek ne sme drugih soditi po sebi ...

NA PLANINE

V do konca popisanim črtanem zvezku (44 neoštevilčenih strani) je več poglavij. Prvo je razpredelnica *Čas solnčnega vzhoda in zahoda*, v katero so vpisane ure sončnega vzhoda in zahoda na 1., 5., 10., 15., 20. in 25. dan v vsakem mesecu. To so za planinca pomembni podatki, za planinca tistega časa in Selanovega kova pa so bili najbrž še bolj. K temu sodi še tole:⁴ *Dober pešec potrebuje za 1 km pota po ravnini 12 min., slabši 15 min. Pri potu navzgor se navadno računa na 100 m strmine (višine) 12 – 13 min; (300 – 400 m višine na uro). Za sestop računamo ²/₃ časa odrejenega za pristop.*

⁴ Pri prepisovanju sem upoštevala Selanove popravke: kar je prečrtal, sem izpustila, kjer je spremembo besednega reda označil s številkami, sem jim sledila in podobno. Zanimivih je nekaj izrazoslovnih popravkov: v planinah → v gorah, hribolazci → turisti, v ključih → v serpentinah, na stališču → na stojšču ... Ni popravljaval le za seboj, ampak je spremenil tudi nekatere Kunaverjeve izraze (glejte še opombo 7).

Januar	1. (springa)	5.	10.
Urhod	7.48	7.42	7.42
Zahod	4.20	4.24	4.22
Februar	15.	20.	25.
Urhod	7.42	7.41	7.36
Zahod	4.25	4.22	4.22

Na planine – prva notranja stran

Seznam oprave za izlete v planine vsebuje nujno opremo, med katero sodijo poleg dobre obleke in čevljev nahrbtnik, nož, zemljevidna karta, kompas, daljnogled, ura, svinčnik in denarnica (ti predmeti so podčrtani s polno črto, denarnica z dvojno!), ter priporočljivo opremo, za kakršno se štejejo palica (cepin), čutara, sveče, vžigalice, opis ture, temni naočniki, zaponke, šivanke, sukanec, glavnik, ogledalce in radirka (našteto je podčrtano s črtkano črto). To o nujnosti in priporočljivosti sklepam po različni podčrtanosti, večina predmetov v seznamu pa ni podčrtana in med njimi je spet nekaj zanimivih: samovar s posodo, aneroid⁵, rdeč papir za markacije, peresa (peresnik), tinta, pisma, razglednice, znamke ...

Seznam hrane vsebuje tudi nekoliko »nevarna« mehko kuhana jajca, okisano g. meso, fižol ali krompir, mesene klobase (z opozorilom na žejo), razdelku *Že pripravljena* (užitna) pa sledi še Ne-

pripravljena (neužitna), kamor sodijo moka, mast, surova jajca, maslo, sladkor, sol, poper, juhne konzerve (Magijeva), čaj (lipovo cvetje). Na začetku seznama pijača je čista studenčnica (izvir), na koncu pa lahko vino, pivo s pripisom v zavetišču!

Seznam potrebščin za kolo je za današnjega bralca nekoliko slikovit: v njem so med drugim pumpa, skodelica z oljem, varstvena peresa za pripenjanje hlač, karbid, rezervni brener⁶, iglice za čiščenje brenerjevih luknjic, kavčukaste krpe za zračne cevi, gumijevo lepilo, raskavi papir.

Poglavje Najvažnejša navodila planincem je najdaljše in najbolj zanimivo. Ljubi in spoznavaj svoje slovenske planine. Hodi v gore z zadostno opravo, in le z dovoljno množino hrane. Stalen spremljevalec in svetovalec planincu bodi v gorah dober zemljevid in kompas. Ture (izlete) kombiniraj vedno tako da se vračaš nazaj po drugi poti. Vstani zgodaj. Navzgor hodi, posebno v početku, umerjeno, s kratkimi enakomernimi koraki; 300–320 m višine na 1 uro, ali do 60 korakov na 1 minuto, strmo v breg je dovoljno. Navadi se dihati skozi nos, a ne skoz usta. Po strminah se podpri s kolcem (palico) proti bregu in ne proti dolini; stopaj mirno, oprezno in brez bojazni. Ne posedavaj preveč, a kadar sedeš, sedi komodno in v zatišju. Na mrzlem, mokrem tlu si podloži; obleci suknjič ki ga je treba dobro zapeti, in to vselej kadar si pōten in znojen – naj bo vetrovno ali ne. Ako te na potu dohiti dež, potuj mirno dalje ter se pri prvem ugodnem zatočišču takoj preobleci ter zamenjaj tudi nogavice. Ako stojiš na vetru ali na vrhu gore, obleci jopico – ohladiti se smeš le polagoma. – Mrzla voda prehladi prazen želodec. Alkohol je v splošnem zmetati, posebno med hojo je alkohol strup. Zelo je paziti na oči. Na snežiščih (posebno spomladi) se jih je le premnogo pokvarilo oči. Zato so tak čas in na takih turah temni naočniki neizogibno potrebni. Pri hudem mrazu neprestano giblji prste na nogah in rokah, nos in ušesa pa drgni, dokler je čas. Hrano imej vedno lepo zavito. Pri kuhanju v gozdu pazi na požar, ter ogenj pri odhodu temeljito pogasi. – »Popolna oprava je pol lepega vremena.«⁷ Pri težjih turah, kjer je le količakaj treba izpostavljanje lastno ali tuje življenje ima vrv prvo vlogo da za-

⁶ Gorilnik (nemško Brenner) za karbidno svetilko.

⁷ To je navedek iz knjige Na planine! (Pavel Kunaver, Učiteljska tiskarna, Ljubljana 1921, stran 24). Iz nje je pobral še marsikaj (očitno tudi naslov svojega zvezka), a redko dobesedno, kljub temu pa je na koncu pripisal Izvleček iz knjige Kunaver: »Na planine«.

⁵ Priprava za merjenje zračnega pritiska.

Na planine – notranjost

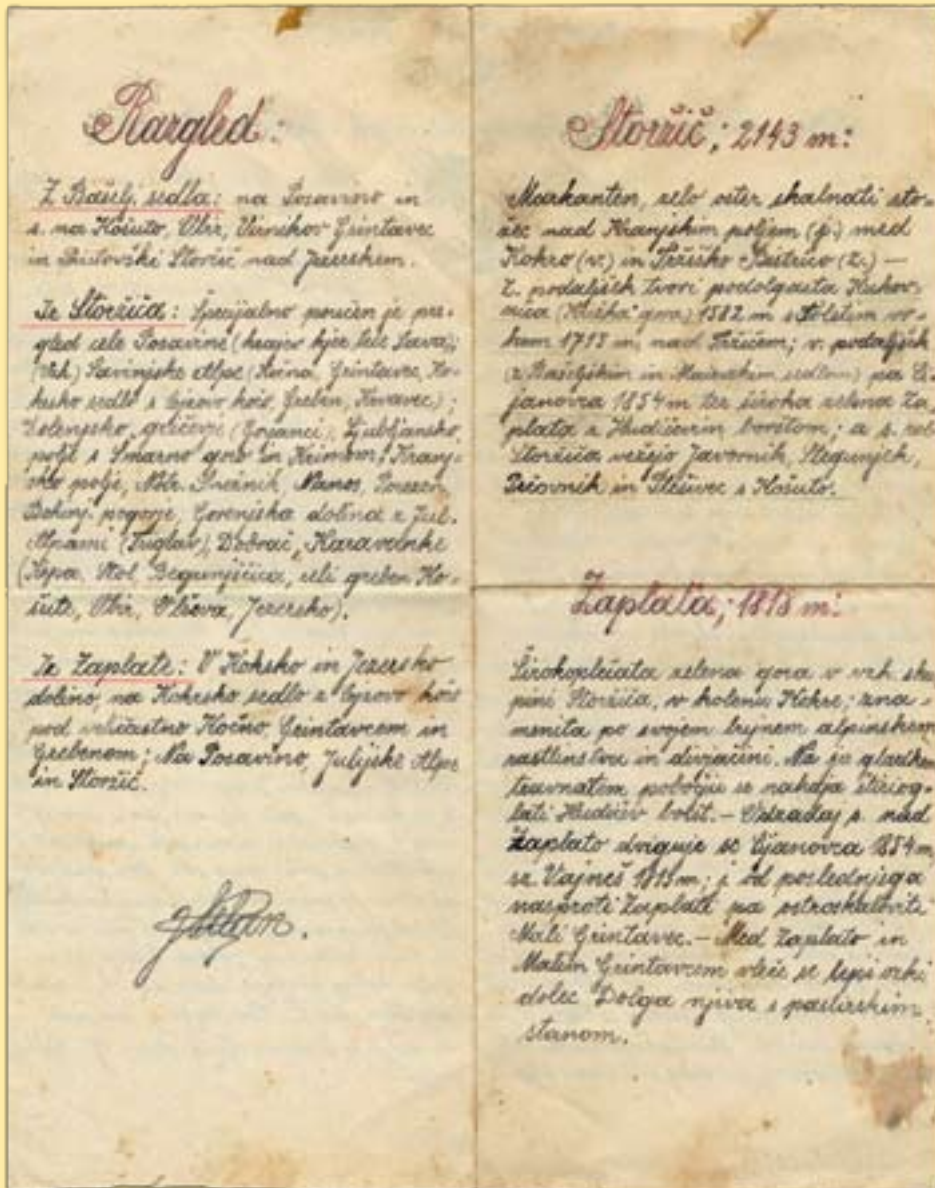
varuje lastno ali tuje življenje. Turistom ki koraka-
jo ponoči je neobhodno potrebna dobra svetiljka. V
planinah se obnašaj vedno lepo in dostojno in bodi
vedno pripravljen v sili biti na pomoč drugemu. Pri
težjih turah naj šteje družba planincev le 2-3 tova-
riše, večje število je samo v kvar varnosti. Ako te v
gorah zagrne megla, pazi da ne zaiđeš ter s kom-
pasom določi stališče na zemljevidu in s kompa-
som v roki previdno nadaljuj pot. Če grozi nastopiti
nevihta se takoj z vrhov in grebenov umakni v varno
zavetišče ali vsaj pod kako preveso; pozor pred strelo.
Zelo ogroža turiste v gorah padajoče kamenje, bodisi
da je ono sproženo od vode, vetra, topline, divjači-
ne ali od zgoraj nahajajočih se planincev. Nepre-
vidno, nevarno in grdo je, zabavati se z valjenjem
kamenja v globino. Tudi pri hoji naj turisti pazijo da
z noge ne prožijo kamenja. Nevarno je hoditi v steno
v majhnih presledkih za kako družbo; Združita naj

se obe družbi, ali pa naj bosta tako daleč vsakse-
bi, da zgornja na noben način ne more več ogroža-
ti spodnje. Glej pod noge kadar hodiš. Hodi umerje-
no, prehitra hoja je uničila že mnogim mladeničem
zdravje⁸. Nevarno je pri hoji navzgor ali navzdol
staviti palico proti prepadu, (drži palico ali cepin
proti pobočju⁹) Pri plezanju po zavarovanih in neza-
varovanih potih natakni palico ali cepin na zanko.
Strma travnata pobočja in melišča najlažje preideš
s hojo v serpentinah¹⁰. /.../ Za plezanje je treba tudi
nekaj zvitosti in izkušnje. V skalah vsak oprimek
pošteno preizkusi, predno mu zaupaš svoje življenje.
Za oprimke ne smeš nikoli vleči, in če ni zanesljiv ga
vselej pritisni nazaj na njegovo ležišče. Boljše je več

⁸ Tudi to je Kunaverjeva modrost.

⁹ Tu je majčkena risba, ki ponazarja napotek.

¹⁰ Tako je popravil Kunaverjev cikcak, ključče pa je prečrtal.

previdnosti in nezaupljivosti kot premalo. In tako dalje. Precej vrstic je namenil uporabi vrvi in je natančno prerisal risbe iz Kunaverjeve knjige, prav tako risbi o plezanju.

Poglavje *Pripravljanje hrane* je razdeljeno na razdelka *Doma pripravljena* in *Pripravljena na prostem*. Beremo recepte za kuhano svinjino, govejo juho, pečenko, ocvrtega kunca, svinjino z zeljem, dušena jabolka, kraljevsko pogačo, masleni koruzni kruh, suhe kolačke, fižolovo

solato – je mogoče, da so vse to nosili od doma v hribe? Na prostem pa so po Selanovem pisanju pripravljali zdravilni čaj, konzervno juho, ocvrt kruh, ocvrta jajca, ocvrto suho prašičevo meso. Sploh se zdi, da je hrani in pijači posvečal veliko pozornost; tudi v Turistiki večkrat omenja, da je bil lačen ali žejen.

Nazadnje pa je v zvezku še osem (odlomkov) planskih pesmi, med njimi Aljaževa Oj Triglav, moj dom in Vodnikov Vršac (avtorji niso navedeni).

Ime	VM	Uredba	Številka	Opomba
Kamniška koča, 1384 m, I.	prost. les. ter.	U. Šte, 22, 12 p. sh. L. 4 m	28. juni - ja - 25. septemb.	lep central. ni polčasj. v travni. et.
Kočica na Vel. planini, 1558 m, I.	čistna pružil. les.-	U. Šte, 22, 10 p. sh. L. 6 m	29. juni - ja - 25. septemb.	lepa planin. okoli 70 p.m. starih koč.
Koča na Hor- rovcu, 1381 m	manj. B; sid.	U. Šte, 22, 12 p. sh. L. 9 m	25. junija - 20. sept.	lep pol. j. pod velim t. planin.
Šiška koča, 1543 m, I.	mod. poda. les.-	U. Šte, 22, 10 p. sh. L. 10 m	28. juni - ja - 25. septemb.	zelen. polo. vij. na s. stara in žirnik.
Trisoučje koča, 1378 m, I.	nija les. ovra.	U. Šte, 72, 10 p. sh. L. 14 m	29. juni - ja - 25. septemb.	2. k. šifra vs. k. št. ustle- stara. stara. raj.
Šiškovnik avantišče, 157 m, I.	agrod. B; sid. B; les.	U. Šte, 42, 10 p. sh. L. 12 m	28. juni - ja - 25. septemb.	stara. pl. list. v. št. v dolin. v. št. v dolin.

Najvažnejše planinske kočice

Ime	VM	Uredba	Številka	Opomba
Poljarski dom, 1010 m, I.	mod. ovra. nad.	U. Šte, 12, 2 30 p, 10 m sh. L. 12 m	20. juni - ja - 1. septemb.	Vel. pust. Krasna pr. v. m. p.
Štatorog, 527 m, I.	mod. nad.	U. Šte, 27, 2 42 p, 10 m	28. juni - ja - 25. septemb.	lepo planin. stara.
Štanič koča, 1332 m, I.	ovra. mod. sid.	U. Šte, 22, 10 p. sh. L. 10 m	28. juni - ja - 25. septemb.	čistna. pe. glad. na v. št. listnik.
Štefanov koča, 2402 m, I.	mod. ovra. nad.	U. Šte, 12, 2 30 p, 10 m sh. L. 12 m	28. juni - ja - 25. septemb.	lepa. j. št. v. m. stara. v. m. v. št. v. m.
Štiglav dom, 1516 m, I.	ovra. B; sid. B; les.	U. Šte, 10, 2 20 p, 10 m sh. L. 12 m	28. juni - ja - 25. septemb.	stara. 45' pod. v. m. v. št. v. m.

Najvažnejše planinske kočice

OPISI TUR

Ivan Selan je na oštevilčenih črtanih listih (10,6 cm x 17 cm) opisal 56 prav tako oštevilčenih tur: 27 v Kamniških Alpah (10 listov), 21 v Julijskih Alpah (10 listov) in 8 v Karavankah (5 listov). Za objavo sem izbrala Storžič (sveženj Kamniške Alpe, list 9, opis 22), ker pisec napoveduje »velezanimivo turo«.

22 Preddvor – Storžič

- sz - 2134 m - 5 h - velezanimiva tura ◊, zelo poučen razgled. ~ Od G. »Velkavrh« preko potičča Suha l. z.¹¹ ob polju in preko potoka, tamkaj d. s. ob vel. sadovnjaku po vozni poti ob robu

gozda in travnika, zatem l. z., na cesto, ki vodi iz vasi Bela v Bašelj 30'. Pri mostu d. s. ob potoku Belica mimo G. »Poljarnar« zraven vode 7', zatem preko mosta l. in ob d. bregu mimo žage s. po cesti (lep pogled na Storžič), višje gori l. navzgor po vozni poti in stezi v ključih do sedliča tik izpod Dolenčeve lovske kočice na bregu Gradišče 30'. - Otdot l. nad kotanjo (iza katere se nahaja zanimivo 42 m globoko, zelo ozko tesno »Peklo« romant. izvira Preddvorske Belice) d. naokoli ter v nekoliko minutah z mark. voznega pota, ki vodi naprej s. skoz Kisovec na Bašeljsko sedlo, d. preko suhe struge (nad njo studenec) gori vedno po krasno izvedeni lovski poti, po j. robu Kališča (po 35' na d.) do 2. Dolenčeve lov. kočice tik ob

¹¹ Okrajšave za smeri (levo, desno) in strani neba.

Stanje SPD leta 1932.

Št.	Imenovanje		Leto	Višina	Škatle					
	Ime	Ime			1	2	3	4	5	6
1	Planja št. 1	Škofjavan	1923	1120	22	4	14	1	1	1
2	Planja št. 2	Škofjavan	1923	1120	22	4	14	1	1	1
3	Planja št. 3	Škofjavan	1923	1120	22	4	14	1	1	1
4	Planja št. 4	Škofjavan	1923	1120	22	4	14	1	1	1
5	Planja št. 5	Škofjavan	1923	1120	22	4	14	1	1	1
6	Planja št. 6	Škofjavan	1923	1120	22	4	14	1	1	1
7	Planja št. 7	Škofjavan	1923	1120	22	4	14	1	1	1
8	Planja št. 8	Škofjavan	1923	1120	22	4	14	1	1	1
9	Planja št. 9	Škofjavan	1923	1120	22	4	14	1	1	1
10	Planja št. 10	Škofjavan	1923	1120	22	4	14	1	1	1
11	Planja št. 11	Škofjavan	1923	1120	22	4	14	1	1	1
12	Planja št. 12	Škofjavan	1923	1120	22	4	14	1	1	1
13	Planja št. 13	Škofjavan	1923	1120	22	4	14	1	1	1
14	Planja št. 14	Škofjavan	1923	1120	22	4	14	1	1	1
15	Planja št. 15	Škofjavan	1923	1120	22	4	14	1	1	1
16	Planja št. 16	Škofjavan	1923	1120	22	4	14	1	1	1
17	Planja št. 17	Škofjavan	1923	1120	22	4	14	1	1	1
18	Planja št. 18	Škofjavan	1923	1120	22	4	14	1	1	1
19	Planja št. 19	Škofjavan	1923	1120	22	4	14	1	1	1
20	Planja št. 20	Škofjavan	1923	1120	22	4	14	1	1	1
21	Planja št. 21	Škofjavan	1923	1120	22	4	14	1	1	1
22	Planja št. 22	Škofjavan	1923	1120	22	4	14	1	1	1
23	Planja št. 23	Škofjavan	1923	1120	22	4	14	1	1	1
24	Planja št. 24	Škofjavan	1923	1120	22	4	14	1	1	1
25	Planja št. 25	Škofjavan	1923	1120	22	4	14	1	1	1
26	Planja št. 26	Škofjavan	1923	1120	22	4	14	1	1	1
27	Planja št. 27	Škofjavan	1923	1120	22	4	14	1	1	1
28	Planja št. 28	Škofjavan	1923	1120	22	4	14	1	1	1
29	Planja št. 29	Škofjavan	1923	1120	22	4	14	1	1	1
30	Planja št. 30	Škofjavan	1923	1120	22	4	14	1	1	1

Stanje SPD leta 1932

mali planji Kališče z divnim razgledom 1h. – (V sv. kotu planje past. stan brez pastirja). – S planje l. skoz škrbino doli in za 5' d. gori 5' do studenca Kališka voda ter dalje ob jz. pobočju pod vrhom Plošence do studenca pod sedlom v dolcu 10'. Tukaj d. gori pokraj dolca še 10' na planjo na vrhu Bašeljskega sedla tik pod Storžičem. S sedla l. po zelenici gori in dalje strmo po v. robu Storžiča na vrh še 45'. ~

Le komu so bili namenjeni tako podrobni opisi? Morebiti je prijateljem in znancem dajal ne le zdravstvene in gospodarske nasvete, ampak tudi napotke za hojo v hribe. Najbrž je bil prav zaradi tega, ker se je spoznal na »vse«, Suhadolcem kratak čas celo župan.

DRUGO GRADIVO

V škatlah, ki sem ju pregledala, je še precej manjših enot, na primer opisi posameznih gora, popisi razgledov, »kombinacije turk«.

Seznam *Najvažnejše planinske koč* vsebuje podatke o imenih, kategorijah, nadmorskih višinah, oblikah zgradb, opremljenosti in oskrbovanosti 23 koč, sledijo pa še Selanove opombe o legi, razgledu, vodnih virih in drugih zanimivostih.

Na lističu *Stanje SPD leta 1932.* so podatki o osrednjem društvu v Ljubljani in 29 podružnicah: katerega leta so bili ustanovljeni ter koliko so imeli članov (skupaj 7.741), planinskih koč (vseh 54, od teh jih je kar 20 oskrbovalo osrednje društvo; 30 jih je bilo oskrbovanih vse leto, preostale le poleti, 9 pa jih je imelo zimska zavetišča), razglednih stolpov (5), kapelic (6) in fotoodsekov (6).

Na Selanovo navdušenje za planinstvo me je opozoril geograf dr. Marko Žerovnik s svojimi članki. S kartografom je sodeloval in po mojstrovini smrti celo dokončal njegov zadnji zemljevid. V Komendi je uredil Selanovo spominsko sobo. Arheolog mag. Gašper Šmid, doma iz Komende, mi je pomagal najti gradivo v Zgodovinskem arhivu Ljubljana, tam pa so me posadili v čitalnico k dvema škatlama papirjev.¹² Opisala sem le tisti del Selanove zapuščine, ki je povezan s planinstvom. Kdor bi rad prebral vse in si ogledal še druge zemljevide (nekateri so gotovo še zanimivi tudi za planince), si gradivo lahko naroči in ogleda v čitalnici arhiva.

Ivana Selana sem nekajkrat srečala, a le enkrat sem govorila z njim. Ko sem bila še dijakinja, je nekoč v avtobusu prisedel k meni. Bil je prijazen, zgovoren in tako prisrčno radoveden, da se mi je za (skoraj) sedemdesetletnika zdel precej nenavaden. Nisem si mislila, da se bova po toliko letih spet »srečala« – v hribih. ●

¹² Gradiva SELAN IVAN, kartograf, 1902–1981 z oznako KAM 100 je, kakor piše na seznamu, 30 futrol in 6 škatel. »Mojke škatli (tehnični enoti) imata številki 32 (arhivske enote 7–29) in 33 (arhivske enote 30–41). Mene so najbolj zanimale arhivske enote 7 *Planinski zapisi (na listih, nepopolni)*, 8 *Planinska izletniška pota Ivana Selana (obsega zapise od 21. V. 1918 do 9. IX. 1962)*, 9 *Na planine, Janez Selan in 32 Pogorje Grintavca*.

Everest – Aleš Kunaver – Šola Nepal

✍ in 📷 Tone Škarja

Zgodovina je kot kozolec. Kar so pri njem stebri in late, so tam dejstva in podatki. Šele na late lahko obešamo bolj minljive stvari: razlage, zgodbe, legende. Ker je PV glasilo PZS, ga bralci jemljejo kot vir podatkov za svoje potrebe. Zato se mi zdi prav, da dopolnim članek o »Aleševi šoli« v PV št. 1/2009.

EVEREST

Za Everest smo Nepalce zaprosili ob vrnitvi z odprave Kangbačen '74. Na vlogo sem napisal normalno smer, kot vodjo pa Aleša Kunaverja. Takrat se mi je to zdelo samoumevno. Po Makaluju '75 je po »državnem udaru« vodstvo KOTG od Pavleta Šegule prevzel Aleš. Nekako mimo KOTG so leta 1977 Tržičani organizirali odpravo na Gašebrum I s prvenstveno smerjo Andreja Štremflja in Nejca Zaplotnika, odličnim dosežkom »neljubljančanov«. Toni Hiebeler je v eni prvih številk revije *Alpinismus* (7/1971) objavil skico Everesta (grebenski zemljevid) z vrisanimi problemi prihodnosti. Še najbolj mi je bil všeč Hornbeinov kuloar, a je bil na kitajski strani meje, jugozahodno steno so leta 1975 preplezali Britanci in edino zahodni greben je bil od vseh problemov vsaj na vstopu nepalski, naprej pa mejni med Nepalom in Tibetom. Še zdaj imam to revijo, precej obrabljeno od listanja na sejah KOTG, čeprav so bile smeri narisane zgolj kot ideje, a z dolžinami in nakloninami posameznih sektorjev. Ledeni slap, prvi del normalne smeri, je vzbujal strah zaradi nevarnega premikanja, saj je vsaki odpravi pobral kakega človeka. Ne vem, kdaj natančno mi je Aleš ponudil vodstvo Everesta, a gotovo že konec leta 1977, saj je PZS (in PZJ) že takrat razpisala udeležbo. Stvar sem vzel bolj kot tehnično nalogo, za finance in logistiko bosta že poskrbela Aleš in KOTG. Skoraj hkrati se je pojavila »šola Nepal«: najprej precej konspirativno, saj je Aleš rad presenečal z idejami, najraje šele takrat, ko jih je bilo treba tudi finančno urediti. Tako se je na snovalnih sestankih pojavila shema Akcije Everest z vodjem Alešem ter podakcijami Odprava Everest z mojim imenom, Šola Nepal z Aleševim in Znanstvena odprava. Takrat sem se prvič ustrašil zamotanosti takšne organizacije in rekel, da se ne grem. Vendar je v začetku leta 1978 Aleš že začel z načrti za šolo in dogovarjanje z Nepalci. Za zahodni greben Everesta sploh nismo

vedeli, če je možen dostop na sedlo Lo La (6050 m) z nepalske strani, pa me je prepričal, da vodim izvidnico tja. Poleg mene so bili še Roman Robas, Stane Belak, Štefan Marenče in Nejc Zaplotnik, z izjemo Nejca sami tehniki. Organizirani smo bili kot odprava (za vzpon čez steno na Lo La), uradno pa kot trekking. Celo potovanje je trajalo od 9. aprila do 14. maja 1978. Teden dni je slabo vreme preprečevalo vsak polet v Luklo, nazadnje nas je v Sianboče (3700 m) nad Namče Bazarjem pripeljal helikopter Puma. S temi izkušnjami smo si že med potjo začrtali osnovne karakteristike glavne odprave. Od 23. aprila do 2. maja smo se ukvarjali s 700 m visoko steno. Napenjali smo fiksne vrvi in iskali prehod čez zgornji, previsni del. Ta odsek stotih metrov smo ocenili s VI. Skalna stena je sedlu mimobežna in seže 50 m nad njegovo najnižjo točko. Zadnji dan sta Belak in Marenče dosegla rob stene in našla prehod na sedlo. Nazaj grede smo pobrali vse fiksne vrvi. Zanimivo je, da so Avstrijci opazili, da nekaj hodimo proti sedlu, a so zapisali, da nam vzpon zagotovo ni uspel. Sami so se odpovedali vzponu po južnem rebro, Habeler in Messner pa sta nekaj dni po našem odhodu prišla na vrh Everesta brez kisikovih jeklenk. Dnevnik z izvidnice ima nekajkrat ponovljen trden sklep, da ne bom vodil odprave, da pa bom poskrbel za vso tehnično opremo, še posebej za udobne in trdne šotore, saj so bili makalujski (1975) v slabem vremenu komaj uporabni. Nagovarjal sem Šraufa za moštvenega vodjo, sam bi bil pa le tehnični, pa še to samo v Sloveniji. Nič manj težav kot za prilet nismo imeli tudi za odlet v Katmandu, spet zaradi vremena. V Katmanduju sem se obrnil na gospo Hawleyevo po priporočilo za dobro agencijo, saj z dotedanjimi nismo bili zadovoljni. Svetovala nam je Mountain Travel in s tistimi ljudmi delamo še danes.

Logistične in tehnične zamisli z izvidnice sta Aleš in KOTG sprejela, ne pa zamišljene sheme vodstva. Dal sem še pisno odpoved, nakar je Aleš porabil Šraufa, da me je prepričal za vodjo. Postavil sem pogoj: »V redu, toda Everest je samostojna akcija in brez povezave s šolo, znanstvena odprava je pa organizacijsko tako ali tako le trekking in gre, kamor in kadar hoče in prav tako brez povezave z Everestom.« Gladko je pristal na to. Ta odločitev je bila dobra tako za šolo kot za Everest. To je moralo biti sredi junija, saj imam debel rokovnik od 22. 6. 1978 do odhoda odprave sredi februarja 1979 na gosto popisan z vsakodnevnimi opravili za odpravo Everest. Mimogrede: ko sem dva tedna pred glavnino odprave prišel v Katmandu, ni

o »našem« zahodnem grebenu tam nihče nič vedel. Edina vloga je bila tista, ki sem jo leta 1974 pustil na ministrstvu. Za zahodni greben sem zato potil še dvotedenski »krvavi pot«, a o tem več drugje.

ALEŠ

Zato je odveč zgodba o plemenitem odstopanju vodstva – prav porivala sva si ga drug drugemu v naročje, tudi ob misli na posledice morebitnega neuspeha. Odveč je na tak »gospodinjski« način utemeljevati Alešev pomen. Njegova veličina je drugega formata. Že prve himalajske odprave (Trisul 1960) najbrž ne bi bilo brez njega, saj je šele njegov jezno mladeniški nastop 1959 pri PD Matica pognal funkcionarje, ki so že desetletje v oblakih načrtovali Manaslu in Šišo Pangmo, da so se zares lotili dela. Šlo mu je za Slovenijo in zato mu meje mesta Ljubljane niso pomenile nič; pomembno je bilo, kdo dobro pleza. Nihče ni znal tako kot on navdušiti alpinistov za kak skupen cilj in nihče ni znal pripraviti planinskih funkcionarjev do alpinizmu in himalaizmu naklonjenih sklepov, pa čeprav so marsikdaj pri tem stiskali zobe. Spomladi 1962, ko po Trisulu spet ni bilo nobenega gibanja za naslednjo odpravo, sta se Aleš in Ante Mahkota na motorju pripeljala k meni na Vrhniko in žal ugotovila, da tudi jaz nisem v Partiji in da skupaj premalo tehtamo za premik. (No, 1963 je PZS ustanovila Komisijo za odprave v tuja gorstva – KOTG in za njenega načelnika postavila Pavleta Šegulo. To je bil resnično bistveni organizacijski premik za vstop Slovencev v Himalajo). Aleš je znal posneti film, znal je stvari spraviti v časopis – po današnjih merilih je bil vrhunski strokovnjak za PR (odnosi z javnostjo) in danes bi bil skoraj gotovo politik. Ob tem je bil tehnični strokovnjak in alpinist, ki je za svoje ideje nosil glavo na prodaj. Če bi mu bilo kaj zameriti, bi mu bilo le to, da (z izjemo pri Makaluju) ni pisal knjig.

Prav iz kakšne njegove napisane knjige bi bila prepoznana in določena resnica vsega, kar je povezano z Alešem, Šolo Nepal in Everestom. Ob tem smo ostali lahko le omejeno prepričljivi. Najbrž so se mu knjige zdele prepočasne in nekonkurenčne filmu in televiziji, ki sta njegovemu gibčnemu značaju bolj ustrezala. Menil je, da knjige vzamejo preveč časa. Vsak pač deluje po nareku svoje lastne notranje ure in tehtnice. Bil je med redkimi Slovenci, ki prese-gajo osnovno značilnost našega naroda – zaplanka-nost – in je to preseganje zahteval tudi od drugih.

ŠOLA

Prvi tečaj je jeseni 1979 potekal v šotorih ob še nedokončani zgradbi, naslednjih nekaj pa že v njej. Denar je v skladu s takratno politikou neuvrščene Jugoslavije zagotavljal zvezni Zavod za mednarodno tehnično, ekonomsko in znanstveno sodelovanje (ZAMTES), in sicer za investicijo in za prva štiri leta zagonskega obratovanja. Ker šola ni tovarna, hkrati pa so bili tečajji poceni, je ta pomoč trajala nekaj dlje. Pozneje je del sredstev prispeval slovenski ZAMTES, saj smo šolo prikazovali kot pomembno za ugled Slovenije, ter nekateri sponzorji. Del sredstev je prispevala tudi PZS, plačala pa je tudi izdelavo in postavitvev bronaste plošče z Aleševim portretom na pročelju zgradbe. Do leta 1992 so bila učna gradiva še deljena, takrat pa smo jih izdali (uredil Peter Markič) kot naš prvi priročnik v angleščini. Leta 1994 je bil na novo napisan enotni učbenik (Bojan Pollak), dopolnjen v letih 1995-97, leta 2002 pa spet prenovljen in izdan v treh delih za osnovni tečaj, v četrtlem pa za vodnike. Po letu 1994 smo začeli program prilagajati standardom UIAA. So pa Nepalci sami po naših materialih že 1986 izdali svoj priročnik v nepalščini, nato pa leta 2003 s pomočjo Avstrijcev še enega, spet v nepalščini. Cilj šole je bil usposobiti Nepalce, da bi jo vodili

Spominski kotiček Aleša Kunaverja v nepalskem muzeju v Pokri

sami. Ta namen je uspel, vsakokratna izvedba pa je precej odvisna od vodstva NMA in odgovornega za vzgojo. Nekaj prvih poosamosvojitvenih let je bilo tudi za naša sredstva zelo težko in odkrito priznam, da smo se trudili obdržati vodenje tečajev najmanj toliko za ohranitev Aleševega spomina, kot za ugled Slovenije in šolanje Nepalcev. Nekajkrat smo odščipnili kos denarja odpravam, pa tudi inštruktorjem nismo vedno povrnili vseh stroškov, da smo lahko obdržali prevzeto poslanstvo. Zadnja leta pošilja na tečaje svojega inštruktorja tudi vojska (SV) in v skladu s pogodbo pokrije večino stroškov. Ker gre le za materialne stroške amaterjev, to zmoremo. Bistven premik bi bil dosežen, če bi uresničili načelni sklep o ustanovitvi »Sklada Aleša Kunaverja« (1986), vendar bi PZS morala biti le član, ne pa ustanovitelj sklada. Tako bi lažje obdržali razmeroma dobro pozicijo te šole tudi v zavesti in obveznostih Nepalcev (NMA). Vedeti moramo, da Nepalce alpinistično vzgajajo tudi drugi, poleg samih agencij še Francozi, Avstrijci itd. Slovenska šola je bila prva ustanova za sistematično osnovno vzgojo nepalskih vodnikov in ves naš trud naj bo usmerjen v to, da jo obdržimo, kajti včasih se zdi nam pomembnejša kot pa Nepalcem samim. Preveč so podvrženi materialnim ugodnostim, ki jih imajo s kakim sodelovanjem drugje več kot pa v tej šoli. Korak naprej bi bil v temeljiti obnovi zdaj propadajoče stavbe v Manangu in v vzgoji nepalskih inštruktorjev na tečajih PZS

v Sloveniji. To pa bi pomenilo tudi bistven premik v stroških in sploh drugačno organizacijo; morda res poseben sklad. Spominska plošča na zidu šole in poseben kotiček ustanovitelja šole Aleša Kunaverja v nepalskem Mednarodnem gorskem muzeju – ob kaki občasni razstavi kje v Sloveniji – ne bi smelo biti vse. Bistvo poslanstva je v nadaljevanju njegovega dela. Ob tem pa bi bil koristen posvet (simpozij) ali okrogla miza, ki bi povežala interese in možnosti za to, pa tudi osvetlila osebnost in delovanje Aleša Kunaverja.

Od ustanovitve šole in od vzpona na Everest mineva 30 let, četrto stoletje pa od smrti Aleša Kunaverja. Redčijo se tudi vrste pričevalcev, ki bi še lahko obesili kaj novega na late kozolca zgodovine. ○

Adi Vidmajer –

dobitnik Bloudkove nagrade iz planinskih vrst

✍ Pogovarjala se je Slavica Tovšak

Bloudkova nagrada je najvišje priznanje Republike Slovenije, ki ga od leta 1965 podeljuje Odbor za podeljevanje Bloudkovih priznanj za dosežke na področju športa. Med dobitniki, ki so nagrade za leto 2008 prejeli 11. februarja 2009 na Brdu pri Kranju, so bili Primož Kozmus, Jože Okoren, Stane Papež in tudi Adi Vidmajer. Slovesnost je potekala na dan, ko je bil rojen inženir Stanko Bloudek, eden najpomembnejših športnih organizatorjev in do sedaj edini Slovenec, ki je bil član predsedstva Olimpijskega komiteja. Številnim čestitkam Adiju Vidmajerju se pridružuje tudi uredniški odbor Planinskega vestnika. Z veseljem smo ga povprašali o njegovih občutkih ter športni in planinski dejavnosti.

Tudi PZS je dala podporo predlagatelju, Zvezi športnih društev Občine Žalec, za podelitev Bloudkove nagrade. V utemeljitvi je bilo navedeno, da PZS predlog v celoti podpira, saj je vaše delovanje v planinstvu vidno in opazno. Dva mandata ste bili podpredsednik PZS, član upravnega odbora PZS, aktivno ste sodelovali pri krepitevi planinskih društev in njihovem vključevanju v meddruštvene odbore. Konstruktiven je bil vaš prispevek za uveljavljanje programov planinske vzgoje in izobraževanje ter kategorizacijo vrhunskih športnikov v planinstvu. Povejte nam, kaj vam je pomenila vsestranska podpora PZS pri oblikovanju predloga za Bloudkovo nagrado?

»Ob predlogih Atletske zveze Slovenije in ostalih zvez, Zveze športnih društev mi prav gotovo veliko pomeni tudi predlog PZS.«

Samo na področju planinstva ste prejeli vsa najvišja priznanja PZS: spominsko plaketo PZS, svečano listino PZS, častni znak svobode RS za delo v planinski organizaciji. Zaslužno ste prejeli tudi vrsto športnih priznanj na občinski, regijski in državni ravni. Kaj vam ob vseh teh pomembnih priznanjih pomeni Bloudkova nagrada?

»Bloudkova nagrada je za vsakega športnika, športnega delavca, organizatorja v športu res nekaj, kar ti je v ponos in čast, da si med toliko kandidati izbran prav ti. Šele sedaj se zavedam, da je preteklo ogromno let od takrat, ko smo orali ledino v različnih športih kot tekmovalci, organizatorji, sodniki, trenerji, vodniki (pedagogi). Neizmerno sem vesel in ponosen, ker vem, da so veseli tudi moji prijatelji in vsi tisti, ki so vsa leta z mano krojili šport v Savinjski dolini in Sloveniji. Hvala vam, prijatelji.«

Kot profesor telesne vzgoje ste vse življenje ostali zvesti športu in športnim aktivnostim. Najvišje nagrade in prva mesta ste dosegali kot metalec kladiva, veliko življenjske energije ste vložili v priprave na izgradnjo atletskega stadiona v Žalcu. Leta 1972 ste postali prvi predsednik PD Prebold in bili celo pobudnik za ustanovitev društva. Kako vam je uspelo povezovati izrazito športne aktivnosti z aktivnostmi na področju planinstva?

»Kot večni optimist in človek, nabit z osebno pozitivno energijo, sem vedno stremel za tem, da je treba vsakomur, ki ga imaš pred sabo, ne glede na njegovo prepričanje vlivati – nuditi tisto, kar

mu bo dalo še več samozavesti in poleta v lepše življenje. Zato sem tudi sam včasih zmoget tisto, kar je bilo že skoraj nedosegljivo. Torej sem bil vedno človek za akcije, a to je bilo v času, ko sem poučeval v OŠ Prebold, ali kot sekretar na Telesnokulturni skupnosti v Žalcu ali kot komandant – poveljnik v Teritorialni obrambi in končno kot ravnatelj na I. OŠ Žalec. Skozi vse te obveznosti sem bil športnik in športni delavec – brez pavze.«

Poznamo vas kot dolgoletnega podpredsednika PZS, kjer ste si med drugim veliko prizadevali za učinkovito povezovalno delo med planinskimi društvi in meddruštvenimi odbori. Kako danes vidite prihodnost delovanja meddruštvenih odborov?

»Vedno sem bil ponosen na planinska društva, ki so z neizmerno zagnanostjo, odgovornostjo in odlično organizacijo pri vodenju izletov, pohodov, pridobivanju članstva, označevanju planinskih poti, varstvu gorske narave, gospodarske dejavnosti in dela z mladimi znala izpeljati letne programe, ki so zadovoljili njihovo članstvo. Kar se tiče meddruštvenih odborov, pa moram reči, da sem jih »forsiral« iz preprostega razloga, da se bodo društva še bolj povezovala in dogovarjala o koordinaciji programov ter regijskem reševanju nekaterih problemov, ki so skupnega planinskega pomena (koče, varstvo gorske

narave, označevanje poti, mladinski tabori itd.). Meddruštveni odbori naj bi še naprej ostali pravi in dobri koordinatorji med planinskimi društvi in PZS. Najmanj sem si želel, da bi postali administrativni »zajedalci« – nekoristni subjekti planinstva.«

Znano je vaše delo z mladimi, saj ste kot dolgoletni ravnatelj osnovne šole v Preboldu vložili veliko časa in energije za razvoj planinstva med učenci in njihovimi starši ter učitelji. Kako ocenjujete delo z mladimi na osnovnih in srednjih šolah ter v Mladinski komisiji pri PZS?

»Moje delo z mladimi v planinstvu traja od leta 1965, ko sem še poučeval na OŠ Prebold. Moja znana šola planinstva je pod Kozorogom več kot 40 let. Tudi v času ravnateljavanja na I. OŠ v Žalcu nisem miroval, ampak sem uvedel redno planinsko šolo v naravi za 6. razrede ter obvezne izlete – pohode učencev v gorski svet. Učiteljske konference so bile predvsem (zaključne) v planinskih kočah po Sloveniji. Še danes je moj Kozorog¹ aktiven na OŠ Prebold, kjer letno pripravimo do petnajst izletov in dva tabora. Mladinska komisija pri PZS je bila vedno aktivna. Da je prišlo včasih do krize, je prav gotovo kriva menjava generacije mladih, sicer pa mislim, da je v mladih polno prelepih, čudovitih idej, ki jih je treba izkoristiti in jim pomagati, da se realizirajo.«

V določenem obdobju ste kot podpredsednik PZS sodelovali tudi z uredniškim odborom Planinskega vestnika. Kaj menite o vsebinski zasnovi te naše najstarejše revije na področju planinstva?

»Kako sem bil vesel, da sem leta 1960 spoznal profesorja Tineta Orla, tudi urednika PV. Postala sva dobra planinska prijatelja. Vedno sem izražal veliko spoštovanje do najstarejše planinske revije. Ko je v določenih letih prihajalo do krize tudi v uredništvu, sem si prizadeval, da se je stanje spravilo v ravnovesje. Sram bi me bilo, če bi v tistem trenutku Vestnik prenehal izhajati. Spraševal sem se, ali ljudje res ne čutijo zgodovinskega pomena te planinske revije, ali je res že vse slabo in zanič, kar ima dolgo zgodovinsko preteklost. Čestitam vsem, ki si prizadevajo, da je PV tako raznolik. Čestitam tudi vsem planinskim društvom, ki si s PZS prizadevajo voditi najbolj množično športnorekreativno organizacijo v Sloveniji. Vesel sem, ker sem njen član.« ◉

Stane Simšič, Franci Ekar in Adi Vidmajer

¹ Planinska skupina na osnovni šoli.

In vendar gre naprej ...

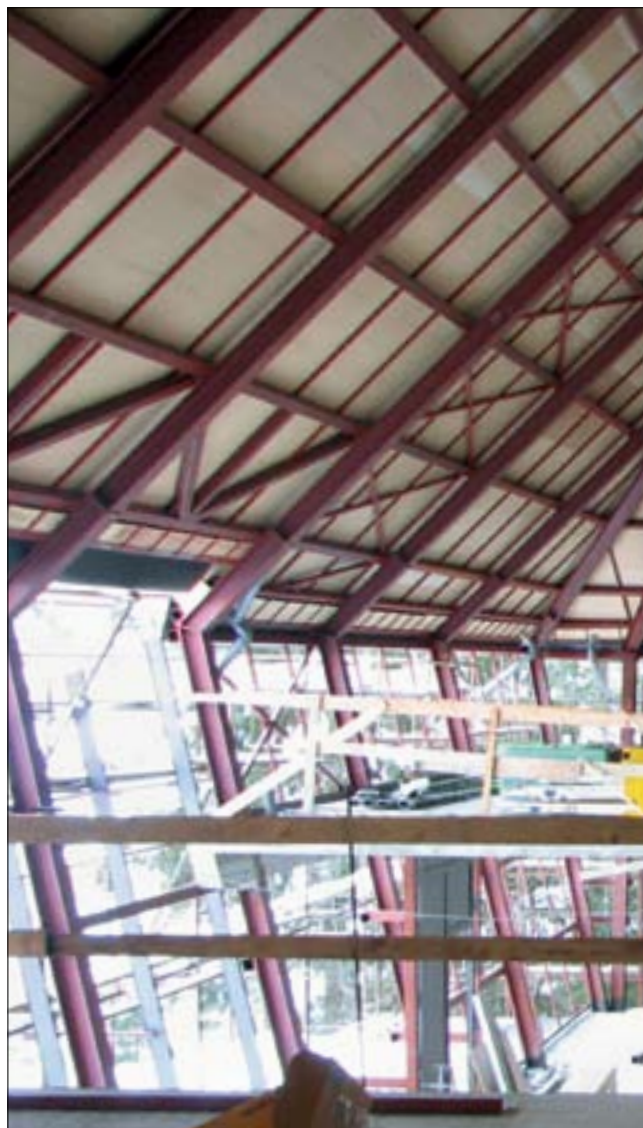
Slovenski planinski muzej

✍ in 📷 Miro Eržen

Zvesti bralci Planinskega vestnika se bodo spomnili, da smo zadnje obširnejše novice o poteku priprav na začetek gradnje Slovenskega planinskega muzeja objavili v februarški številki preteklega leta. Takrat sem zapisal (potem pa pol leta trepetal, da se bom moral ponovno ugrizniti v jezik), da upam, da se bo v letu 2008 gradnja tega hrama slovenskega planinstva končno le začela. Res se je, toda vmes je bilo potrebno premagati še kar nekaj ovir.

GRADNJA OBJEKTA

Potem ko so bile znane dokončne številke glede izvedbe prve faze projekta, smo partnerji v projektu iskali rešitve, kako spraviti skupaj potreben obseg finančnih sredstev. S polnim razumevanjem župana in članov občinskega sveta Občine Kranjska Gora je bila sprejeta odločitev, da bo Občina Kranjska Gora kot formalna nosilka projekta v okviru Sveta gorenjskih županov s projektom kandidirala za celotno kvoto predvidenih razpoložljivih sredstev strukturnih skladov EU za Občino Kranjska Gora, istočasno pa je izrazila pripravljenost, da določen del sredstev primakne iz občinskega proračuna. Skupaj z že obljubljenimi sredstvi Ministrstva za kulturo in obvezo Ustanove Avgusta Delavca so bili ustvarjeni pogoji za sprejem investicijskega programa, ki ga je občinski svet Občine Kranjska Gora sprejel na 14. seji 19. marca 2008. S to odločitvijo pa je bila odprta pot za kandidiranje projekta v okviru razpisa Ministrstva za lokalno samoupravo za pridobitev sredstev iz strukturnih skladov EU za spodbujanje regionalnega razvoja. To je bil drugi poizkus – po razočaranju v letu 2007 –, zato so bila zato pričakovanja toliko večja. Osebo sem se zavedal, da če nam tokrat spodleti, potem se bomo od gradnje poslovili za zelo dolgo

časa. Ampak uspelo je in 22. julija 2008 so zabrneli gradbeni stroji in na razpisu izbrani izvajalec del, Kovinar gradnje – ST Jesenice, je začel s pripravljalnimi deli, uradno pa so se gradbena dela začela s podpisom gradbene pogodbe 7. avgusta 2008, torej na dan občinskega praznika Občine Kranjska Gora. 230 let po prvem pristopu na vrh Triglava smo Slovenci le zasadili lopate za gradnjo muzeja slovenskega planinstva, v katerem bo prostor tudi za obeležitev tega zgodovinskega dogodka. Nedvomno pomemben zgodovinski mejnik za vse, ki smo ponosni na pretekla dogajanja.

Sledilo je obdobje zelo intenzivne gradnje, saj je za dodatni adrenalin (kot da ga v dolgoletni zgodbi

Slovenskega planinskega muzeja že tako ne bilo tako več kot preveč) poskrbela vladna služba za lokalno samoupravo, ki je zelo pozno posredovala pismeno odločbo o dodelitvi sredstev iz strukturnih skladov, obenem pa naložila, da mora investitor do konca septembra predložiti dokazila o izvedbi in plačanih situacijah za gradbena dela v višini preko 1 milijona evrov. Tudi tem zahtevam smo s prizadetim delom izvajalcev uspeli zadostiti in po nekaj dodatnih zapletih, ki so ga v birokratske mline državne administracije vnesle še državnoborske volitve, smo leto 2008 uspešno zaključili v okviru gradbenih in finančnih pričakovanj, ki so izhajala iz investicijskega programa.

Objekt je bil zgrajen do tretje gradbene faze, delno tudi zaprt, nabavljeno je bilo tudi nekaj opreme za nadaljevanje del v letu 2009, ki so se v začetku januarja tudi začela. Če ne bo kakšnega nepredvidenega zapleta, načrtujemo, da bomo v letošnjem letu gradbeno-obrtniška dela v glavnem zaključili, kar je tudi interes izvajalca. Upamo, da bo sofinanciranje iz vseh virov teklo v skladu z načrtovanjem v investicijskem programu.

AKTIVNOSTI PRI OBLIKOVANJU MUZEJSKE RAZSTAVE

Leto 2008 je na tem področju minilo v intenzivnih prizadevanjih, da vzporedno z gradnjo stavbe na-

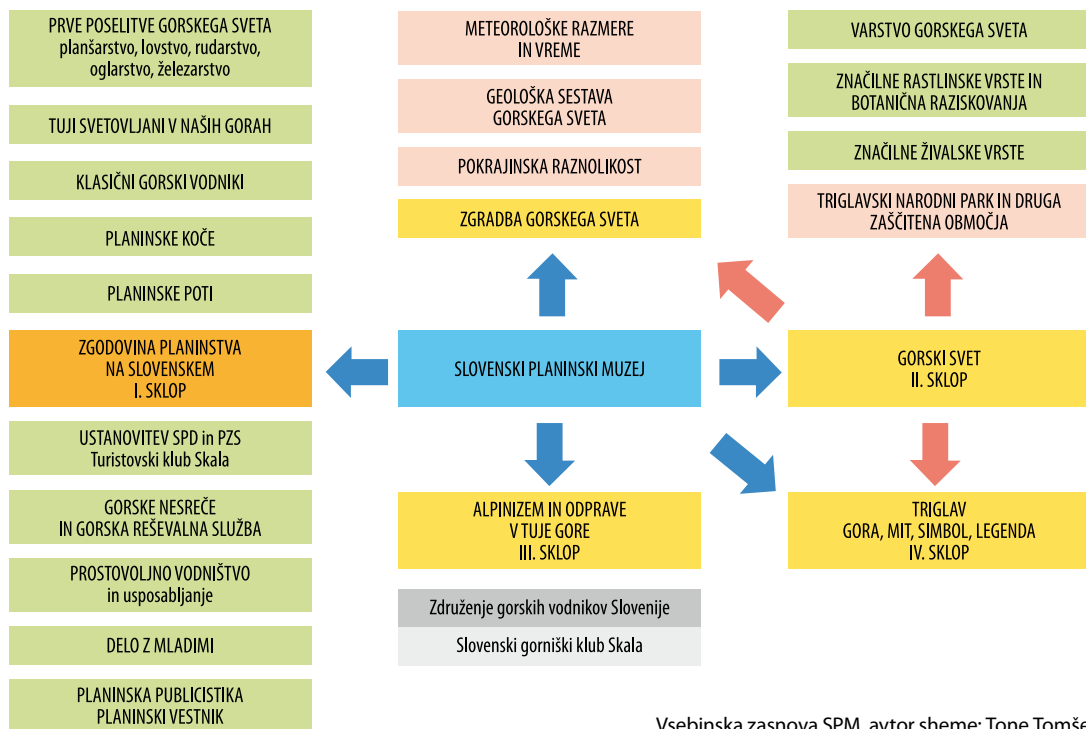
redimo pomemben korak naprej pri dokončnem oblikovanju vsebinske zasnove. Že v letu 2007 je bila v ta namen oblikovana krovna skupina za pripravo scenarija Slovenskega planinskega muzeja, ki jo vodi Irena Lačen Benedičič kot predstavnica Gornjesavskega muzeja Jesenice, sodelujeta pa še Aleš Arih kot predstavnik PZS ter Janez Bizjak, ki v skupini predstavlja vsebine, ki jih v okviru info točke TNP le-ta želi predstaviti v samem muzeju. Delo skupine je naporno in velikokrat tudi nehvaležno, kajti ima zahtevno nalogo uskladiti različne interese posameznih partnerjev; tudi različne poglede na obseg in pomen posameznih vsebin in ne nazadnje tudi omejena finančna sredstva za celovit prikaz vseh vsebin. Krovni skupini pri oblikovanju vsebinske zasnove pomaga skupina sodelavcev Planinske zveze Slovenije kot poznavalcev posameznih vsebin. Le-ti so pripravili tekstualne podlage za posamezne vsebinske sklope, ki bodo skupaj z zbranimi eksponati v okviru obstoječe Triglavске muzejske zbirke, s katerimi upravlja Gornjesavski muzej Jesenice, tvorili osnovo, ki jo bo moral upoštevati oblikovalec stalne razstave. Ta bo izbran v okviru vabljenega razpisa v prvih dneh februarja, tako da v naslednjih mesecih pričakujemo intenzivno delo pri oblikovanju postavitve stalne muzejske razstave.

ZBIRANJE SREDSTEV V OKVIRU USTANOVE AVGUSTA DELAVCA

V okviru sprejetega investicijskega programa se je Ustanova Avgusta Delavca obvezala, da bo k realizaciji projekta prispevala sredstva v višini 400.000 evrov. Z zbiranjem sredstev smo začeli takoj potem, ko so bili zaključeni vsi formalni postopki ustanovitve v začetku meseca marca 2008.

S prizadevnim sodelovanjem predsednika uprave in generalnega direktorja Krke, d. d., g. Jožeta Colariča ter člana NS Ustanove in člana Slovenskega gorniškega kluba Skala dr. Gregorja Gomiščka smo se obrnili na eminentna slovenska podjetja in ustanove s prošnjo, da postanejo donatorji Slovenskega planinskega muzeja. Kot prvo se je odzvalo podjetje Krka, sledili pa so še Zavarovalnica Triglav, Zavarovalnica Maribor, Abanka, Vip, Petrol, Lek, Holding slovenskih elektrarn, Intereuropa, KMS Strojna oprema, Pošta Slovenije, Metalna Srm, Triglav DZU, Merkur, Factor banka ter nekaj posameznikov.

Poleg zbiranja sredstev med donatorji je uprava Ustanove Avgusta Delavca podala tudi predlog Planinske zveze Slovenije, da bi planinska društva prispevala 3 evre na člana, in sicer v obdobju 2008–2010. Predlog je bil sprejet in člani uprave smo ga skupaj z vodstvom PZS predstavili na vseh meddru-

Vsebinska zasnova SPM, avtor sheme: Tone Tomšič

štvenih odborih, kjer je bil tudi potrjen. Na osnovi tega so se člani PZS tudi s sklepom skupščine na Vrhniki moralno zavezali, da bodo sprejeto obvezo tudi izpolnili. Prvo je celotni prispevek poravnalo PD Dovje-Mojstrana, kasneje pa so mu sledila še sledeča planinska društva: Rateče-Planica, Srednja vas v Bohinju, dr. Gorazd Zavrnik, Mozirje, Podpeč-Preserje, Viharnik, Hakl Sveta Trojica, Matica Murska Sobota, Grosuplje, Gorje, Lenart, Medvode, Majšperk, Radeče, Blagajana, Kranjska Gora, Dramlje, Sovodenj in PD Jeglič Smlednik.

Od skupno 257 društev se je do sedaj s podpisano pogodbo in popolnim ali delnim vplačilom prispevka odzvalo 57 planinskih društev. Vsekakor bi ob tej priložnosti radi pozvali tudi še veliko večino preostalih, da se nam pridružijo in da planinci pokažemo, da resnično stojimo za tem projektom, kar bo nedvomno vzpodbuda tudi ostalim donatorjem. Zavedamo se, da bo zbiranje sredstev v letu 2009 zaradi težke gospodarske situacije še bistveno težje.

Skupaj z donatorji iz gospodarstva nam je do sedaj uspelo zbrati polovico potrebnih sredstev, ki jih mora Ustanova prispevati k realizaciji projekta. Zato se vsem, ki so prispevali sredstva ali nam kako drugače pomagali v tej akciji, iskreno zahvaljujemo in upamo na pomoč tudi v bodoče.

Prav tako se zahvaljujemo članom uprave Usta-

nove Avgusta Delavca za prizadevanja pri zbiranju sredstev ter brezplačno izvajanje vseh aktivnosti, povezanih v zvezi s tem. Posebna zahvala gre tudi vodstvu ter strokovnim službam PZS za sodelovanje in pomoč pri izvedbi zbiranja sredstev v okviru planinske organizacije.

PROMOCIJSKE AKTIVNOSTI V OKVIRU PROJEKTA

Vodstvo projekta in uprava Ustanove Avgusta Delavca sta v preteklem letu izvedla vrsto aktivnosti na področju prepoznavnosti projekta, obveščanju javnosti in popularizaciji bodočega muzeja. V okviru projekta je bila tako odprta spletna stran www.planinski.muzej.si, kjer lahko dobite podrobnejše informacije o poteku projekta. Poleg številnih objav v sredstvih javnega poročanja o poteku projekta pa so bila tudi srečanja v okviru Ministrstva za šolstvo in šport, Ministrstva za obrambo in Ministrstva za kulturo z namenom, da vzpostavimo ustrezno sodelovanje s temi institucijami tudi za obdobje, ko bo muzej odprl svoja vrata. Projekt smo predstavili tudi na srečanju pri predsedniku države dr. Danilu Türku.

Pot do izgradnje Slovenskega planinskega muzeja je torej dobro markirana, vrata do njegovega odprtja v letu 2010 na stežaj odprta, pravo delo pa se šele začena. ○

Ko izgine planinska pot

Razmišljanje o naših posegih v naravo

✍ in 📷 Tone Tomše

Gorski prostor je skozi zgodovino različnim skupinam prebivalstva pomenil različne vrednote. Do večjih navzkrižnih interesov večinoma ni prihajalo, saj je bilo malo uporabnikov gorskega prostora. S pojavom organiziranega planinstva in turizma pred nekaj več kot sto leti se je število obiskovalcev sicer precej povečalo, a tudi to ni predstavljalo večjih konfliktov, saj je bil znaten del gorskega sveta za domače prebivalce nezanimiv. Stiki med klasičnimi planinci in domačim prebivalstvom so zato večinoma rodili dobre sadove, vendar tudi spori in konflikti niso bili redkost.

Sčasoma sta se skoraj povsod klasično planinstvo in avtohtono prebivalstvo prilagodila drug drugemu. Po drugi svetovni vojni se je upadanje kmetijstva močno odrazilo tudi v nazadovanju planinskega gospodarstva. Ker se je zmanjšal stalež goveje živine in drobnice, ni bilo več potrebe po paši živine po planinah. Zato je bila v zadnjih petdesetih letih prejšnjega stoletja planinska organizacija praktično edina upravljavka gorskega sveta. Z ustanovitvijo samostojne države, s priznanjem privatne lastnine kot pogloblitve ustavne kategorije, z vse večjim uveljavljanjem tržne logike ter z razvo-

Nova cesta na Belsko planino na Struški vodi tik ob markirani poti. FOTO: IRENA MUŠIČ

jem kmetijstva in turizma se je ponovno pokazal interes po obnovah planin in izrabi gorskega prostora v gospodarske in turistične namene.

Razumljivo je, da planšarstva in gozdarstva, kot smo ju poznali pred petdesetimi leti, skoraj ni več. Tudi bivanjski standardi v planinskih kočah so se spremenili. Obnova planinskih koč in planšarij je zato nujno dejstvo. Vendar bi pri teh obnovah lahko bistveno bolj upoštevali zakonitosti tradicionalne arhitekture in uporabljali temu ustrezne naravne materiale.

Država Slovenija se je v vseh svojih temeljnih strateških razvojnih dokumentih opredelila za trajnostni razvojni koncept. Vendar prav zato slovenski gorski svet še nikoli ni bil tako izrazito izpostavljen raznim razvojnim posegom in spremembam kot sedaj. Posegi, ki jih večinoma požegnajo lokalne oblasti in podprejo s kapitalskimi vložki, so namreč vse številčnejši. Množice turistov, ki pridejo v gore, razumljivo pridejo tja iz najrazličnejših vzgibov. Večina se hoče na tak ali drugačen način gibati in rekreirati. Turistov, ki bi le nemo zrli v lepote gorske narave, skoraj ni več ali pa jih je zelo malo.

Razvoj seveda zahteva tudi moderno infrastrukturo, kot so žičnice in ceste. Zato se v zadnjih letih vse bolj soočamo s problemom, ko se planinske poti, ki vodijo do pašnih planin in visokogorskih smučišč, zaradi interesov lastnikov in tržne logike spreminjajo najprej v gozdne vlake in kasneje marsikje tudi v gozdne ceste. Da je problem še večji, posege največkrat podpira država, ki prek ministrstva za kmetijstvo in gozdarstvo podpira razvoj podeželja in s tem posredno tudi razvoj pašnih planin. Tudi razvoj in širjenje visokogorskih smučišč sodita v podoben sklop. Ustrezna soglasja za take posege dajejo Zavod za gozdove, Agencija za okolje in zavodi za varstvo naravne dediščine. Pri tem sodeluje tudi tisti del upravnih enot, kjer odločajo o naravi in okolju, in seveda občine, ki so po svoji funkciji dolžne predvsem na demografsko manj razvitih področjih podpirati razvoj. A prav bi bilo, da bi bil tak poseg usklajen z vsemi uporabniki prostora in da se ne bi izvedel le enostransko in za vsako ceno.

Smrekovec, planina Blato, Vogar, Zelenica, Svečica, Dolga njiva, Uskovnica, Stegovnik je le nekaj primerov planinskih poti, ki sta jih izbrisali človeška kratkovidnost in neetična zakonodaja. Z izgradnjo novega smučišča Prevala na Kaninu so buldožerji dobesedno zradirali več sto metrov planinskih poti. Za soglasje planincev ni vprašal nihče, ker menda to ni potrebno, saj so tako ali tako imeli vsa potrebna dovoljenja, tudi naravovarstvena.

PROSTOVOLJNO DELO PLANINCEV

Vendar smo dolga desetletja prav planinci vzdrževali te poti, da so se ohranile do današnjih dni. Z zaščito in utrjevanjem talne podlage, z urejanjem odvodnjavanj in tudi z označevanjem smo skrbeli, da so bile poti obiskane in da smo preprečevali erozijske procese. Poškodbe zaradi vse bolj množičnega obiska nam je nekako uspelo sproti odpravljati, prav tako pa tudi sanirati vse več divjih bližnjic. S planinskimi entuziazmom in prostovoljstvom smo skrbeli za to javno infrastrukturo. Res je, da precej današnjih poti poteka po trasah nekdanjih pastirskih poti in gozdnih vlak in da jih morajo zato lastniki občasno uporabljati tudi za svojo dejavnost. A vendar bi lahko ob tem kazali spoštljivejši odnos do tega vloženega dela.

Predvsem spravilo lesa je eden od poglobitvenih uničevalcev planinskih poti. Zavedamo se, da moderno spravilo povzroči poškodbe na poteh in podrasti. A glede na Pravilnik o gozdnih prometnicah bi morala izvajalec del in lastnik poskr-

Lesene stopnice

beti, da se spravilo vrši takrat, ko tla niso razmočena, in po spravilu poskrbeti za vzpostavitev v stanje, ki omogoča nemoteno nadaljnjo uporabo tudi drugim uporabnikom. Žal v večini primerov ni tako. Tudi gozdarski in kmetijski inšpektorji večinoma ne reagirajo.

V javnosti krožijo govorice, da inšpektorji proti izvajalcem, ki kršijo naravovarstvene pogoje (naravovarstveno soglasje, ki ga izda Zavod za varstvo narave), ne morejo ukrepati s sankcijami (denarno kaznijo), ker za to baje ni pravne podlage.

Zakon o planinskih poteh, ki je bil sprejet leta 2007, je marsikateri problem planinskih poti zakonsko opredelil. Tudi v bodoče naj bi prostovoljno poslanstvo reševalo glavnino težav, ki se pojavijo na planinskih poteh. Dejstvo je, da temu delu 675 usposobljenih slovenskih markacistov, ki skrbijo za planinske poti, ki jih uporablja skoraj tri milijone obiskovalcev, kmalu ne bo več kos. Brez potrebnih dodatnih finančnih sredstev za vzdrževanje poti in spoštljivejšega odnosa do vložnega dela ter spodbujanja prostovoljstva bo ta dejavnost vse manj zanimiva za mlajše generacije.

Z uničenjem poti zaradi buldožiranja oziroma gradnje cest se upravljavcem povzroči dodatno delo. Ponavadi je treba urediti novo planinsko pot, saj po blatni vlaki večina ljudi le nerada hodi. Da taka cesta potegne za sabo tudi najrazličnejšo sodobno motorizacijo, ni treba posebej omenjati. Morda bi bil začasna rešitev moratorij na gradnjo cest v planinske predele, dokler se na neki ravni ne dogovorimo, ali bomo spoštovali navedbe iz prostorske strategije o ohranjanju naravnih vrednot Slovenije, in ugotovimo, zakaj potrebujemo ceste v planine, kdo jih zahteva, katera ekonomija je odvisna od njih in podobno.

REŠITEV JE V NAŠI KULTURI, NE ZAKONODAJI

Na številnih primerih uničevanja gorske narave so se nazorno pokazale nekatere slabosti različnih prizadevanj za preprečitev škodljivih dejanj oziroma ohranitev čim bolj neokrnjenega naravnega okolja. Med njimi velja omeniti predvsem premajhno usklajenost delovanja prizadetih posameznikov in organizacij ter pomanjkanje konkretnih navodil, kaj, kdaj in kako učinkovito ukrepati v takih primerih.

Zavedati se moramo, da vpliv človeka na gorsko naravo ni blagodejen. Vsakršna aktivnost bi zato morala stremeti za čim manjšim vplivom na okolje. Izvajanje različnih dejavnosti v gorah

Izdela stopnic

njihove izvajalce pogosto pripelje v nasprotujoče si položaje. Konflikte med njimi bi morali reševati strpno ob spoštovanju pravic šibkejšega in v dobrobit narave.

Nikakor se ne strinjam s tem, da je pisanje o takšnih in drugačnih posegih v naravo brezplodno početje. Planinska organizacija v sodelovanju z oblastnimi strukturami sicer lahko doseže zakonsko regulativo, a brez ustreznih dodatnih ukrepov ni mogoče doseči trajnejšega uspeha. Izkušnje nam kažejo, da represivni ukrepi navadno nimajo dolgotrajnejšega učinka. Najučinkovitejša zaščita gorske narave vodi skozi dolgotrajni proces vzgoje. Kodeks planinskega obnašanja v gorah se je namreč oblikoval skozi stoletno zgodovino organiziranega planinskega gibanja. Kot tak je po večkratnih revizijah dosegel zrelo obliko in upam si trditi, da je vsaj v planinskih vrstah učinkovit.

Predvsem pa bi morali paziti, da današnje potrebe ne bi ogrozile možnosti razvoja naslednjim generacijam, ki bodo ekološko bistveno bolj osveščene, kot je naša, da razvoj, na katerega prisegamo, ne bi pomenil degradacije naravnega in kulturnega

Namestitev žične vrvi

okolja. Zato je prav, da pri posegih v gorski prostor upoštevamo načela ekoturizma, ki jih je opredelila svetovna konferenca o ekoturizmu v Quebecu v Kanadi leta 2002. Tudi Alpska konvencija iz leta 1991, zlasti pa protokoli »Varstvo narave in urejanje krajine«, »Gorsko kmetijstvo«, »Prostorsko načrtovanje in trajnostni razvoj« in »Gorski gozd« ter Natura 2000 so podpora vsem, ki želimo gorski svet približati ljudem in ga hkrati obvarovati pred nepremišljenimi posegi.

Vendar dokler tudi domačini ne bodo dojeli,

da se da največ zaslužiti ravno z naravo in zgledom človeškega sobivanja z njo, ne bo nič! Šele ko bodo tudi sami začeli razmišljati, da je narava del njih samih, in začeli preganjati tiste, ki se po njihovih zemljiščih vozijo s štirikolesniki, motornimi sanmi in motorji za motokros, se bo stanje znatno izboljšalo. In ko se bomo vsi skupaj zavedli, da so kvalitete narave, ki jih še imamo, vedno bolj cenjene v Evropi in svetu, bomo dosegli stopnjo, vredno ekološko osveščenih Zemljanov. ◉

Brez kakršnega koli kravala se je tista oranžna krogla okoli pol osmih vendarle prikotalila na obzorje. Dolgo je trajalo. Najprej so Kamniške postale temno rožnate, nato so cincale med rdečo in oranžno in to bi lahko še kar trajalo, če me ne bi tako svinjsko zeblo in bi lahko nekam sédel in v miru opazoval to svetlobno igro. Bil sem zgoden. Sopihal sem že mimo Planine na Kraju, ko se je tisti rumenjак vendarle razpočil po obzorju. Poznalo se ni praktično nič, za morálo je bilo pa vendarle dobro. Segel sem proti čelu in ugasnil na pol brlečo luč, ki ji je mráz tako izpil dušo, da nisem niti opazil, da se je v prihajajoči svetlobi še vedno po svoje trudila ...

POLARNI MRAZ

Pred nekaj dnevi se je zgodil prodor hladnega arktičnega zraka nad naše kraje in temperature so se prav noro spustile. Po drugi strani pa so bili

dnevi skoraj namensko narejeni za turno smuko. V neki manjši kotanji nad planino sem se ustavil. Suh mráz me je sušil počasi in zanesljivo, kot to burja počne s pršutom. Iz nahrbtnika sem izvelkel termovko s čajem, ji odvil pokrovček-skodelico in jo ponesel k ustom. Kadilo se je res, a tekočina je bila komaj še mlačna. Vrag, pa takšna roba. Ko sem jo kupil, sem v prospektu prebral, da bo imela vsebina še po šestih urah pekočih 85° C, sedaj pa imam v skodelici neko mlačno scalnico z okusom po zimski pravljici. Če si to lahko sploh kdo predstavlja? Mislim seveda na situacijo, v kakršni sem se tisti trenutek znašel. *Zimska pravljica* je dejansko čaj, ki sem ga kupil pri našem najboljšem sosеду in padel na finto kot kakšna neizkušena gospodinja. Na embalaži je pisalo dobesedno tole: *Nova čajna mešanica se odlično poda k mrzlim zimskim večerom in dnevom. Skodelica tega bogato dišečega*

Prostrana planina Govnjač
pod grebenom dvatisočakov
FOTO: BOJANA GOSAR

napitka v trenutku pričara vzdušje topline, bližine ali nežnega prazničnega vznemirjenja. In sem ga seveda kupil.

Bila je še trda tema, ko sem na štedilnik pristavil dve posodi z vodo. V eni sem skuhal omenjeno pravljičico, v drugi pa zavrel vodo in krop ulil v termovko, da se je notranjost dobro pregrela. Šele po tem je šel vanjo čaj. Ampak, kaj sem sedaj mogel, drugega pač nisem imel ... Popil sem ga, bil je vsaj tekoč. Prizadeti ponos sem si neuspešno tolažil z mislijo, da so v prospekt pozabili napisati, da mora termovka tistih šest ur stati na toplem radiatorju. Ozrl sem se naokoli. Ves čas je v zraku nekaj migotalo, prizor je bil skoraj kičast, saj so vse okrog mene plesali drobni kristalčki. Vlaga v izdihanem zraku je zmrzovala in bilo je, kot bi rojila svetloba. Lepa reč, očitno je šlo za eno od plitvih kotanj na Komni, v kateri se zadržuje plast še vsaj deset

stopinj hladnejšega zraka in jaz se grem parkirat naravnost v tak hladilnik. Ko se spomnim, da so v takih mrziščajih namerili že tudi manj kot štirideset pod ničlo, se nemudoma poberem naprej, proti Bogatinskemu sedlu.

Še preden sem pomolil nos iz gozda pod Komno, sem vedel, da se mi ne bo ljubilo do Batočniškega sedla, kot sem si zamislil včeraj. Ko se ne bi bal, da mi bodo primrznile veke, bi si morda še otrl solzico zaradi spominov na tisti čudoviti spust nazaj proti Krnskemu jezeru. A trpek spomin na nek manj mrzel dan, ko se mi je ob štirikratnem pospravljanju in ponovnem lepljenju psov na smuči vsaj šestkrat tako zanohtalo, da sem kar cvilil od togote, me je kmalu prepričal. Zavil sem desno, proti Lanževici. Hrib, ki malenkostno preseže dva tisoč metrov, je po svoje kar hvaležen cilj za uspešno zdravljenje ran, ki jih v človeškem ponosu izdolbe priznanje pred samim seboj. Strmina je solidna in kljub spremembi načrta me je preplavilo čisto in nepokvarjeno veselje, ko mi je oko končno zdrsnilo na drugo stran. Za zakritje pogleda z Lanževice proti globoko zamrznjenemu Krnskemu jezeru, sta bili zaslužni dvogrba Baba in Velika Montura. Grbaste babe mi niso nikoli ležale, zato pa mi je Montura včasih zbujala nekaj več zanimanja zaradi nenavadnega imena. Šele pozneje sem prebral, da je montura starinski izraz za vojaško uniformo. Vprašanje je, ali kdo ve, kdaj so goro tako krstili? Je pa ime kar na mestu, kajti tik pod vrhom je nekaj solidno ohranjenih italijanskih objektov iz rapalske zapuščine. Najbolj mi je ostal živ spomin na pogled skozi okno, v katerem še tiči lesen okvir. Sobo s pogledom na zeleno jezero si je gotovo privoščil poveljnik posadke.

SREČANJE

Iz sanjarjenja me je prebudilo enakomerno drsajoče šelestenje smuči in pokljanje okovja, pa tudi mraz je postajal že neznosen. Še pred nekaj minutami se je od mene kadilo kakor iz vulkana. Ko sem se ogrel, sem hodil samo v velurju in puliju, sedaj pa sem si hitel oblačiti debelo jakno, ki se mi je ohlajena v nahrbtniku zdela trda kot oklep. V tistem je na vrh že prisopihala mlada ženska. Verjetno je prišla s Krnskih jezer in nekoliko pod sedlom prečila na vrh, sicer bi jo že prej opazil, sem pomislil. Takoj mi je vzbudila pozornost. Bila je posebljena divja ženska lepota z bogato črno grivo, v katere konce nad ušesi in čelom se je ujela izdihana sapa in ji tam zmrznila v srebrne okraske. Kratko sva si pokimala. Takoj si je snela nahrbtnik, »od-

zipala« zadrگو na jakni, jo slekla in nato še velur pod njo, pa smučarski puli (ne, seveda ne bom zdaj bleknil, da je bilo to vse, kar je premogla na sebi) in ga v hipu nadomestila s suhim iz nahrbtnika. Ko je zapela jakno in na glavo poveznila še nordijsko kapo s tistimi hecnimi naušniki in cofom, me je za konec predstave prav pomilovalno pogledala. Čisto možno, da sem malo preveč buljil. Ampak, kaj pa naj bi? Tista Velika Montura je bila v bistvu le dolgočasna pobeljena kupola, da o grbastih Babah niti ne izgubljam besed. Požrl sem slino, čeprav nisem imel cmoka v grlu, morda le malček nelagodja in skoraj istočasno sva pričela z *lupljenjem* smučī. »A si kar sama prišla?«

Tudi njen naslednji pogled je bil podoben prvemu. Ozrla se je nekam v prazno, mimo mene: »Tudi ti s svojo družbo ne moreš ravno igrati taroka.«

Madonca, tole sem pa res dobro začel. Nekako sem hotel izpeljati pogovor, kot sem ga nameraval, pač med dvema gornikom s podobnimi interesi, a mi ni uspelo. Njen glas je bil mehak kot svila in obenem hladen kot zrak, ki sva ga dihala. Snete pse sva si zabasala vsak po svoje, jaz v nahrbtnik, ona pod jakno.

»Jaz jih ne bom več rabil natikati. Spustil se bom na Komno in do Savice.«

Pričela sva z natikanjem smučī. Naenkrat si je premislila in spregovorila.

»Predvčerajšnjim smo prišli na Krnska in se namestili v zimski sobi. Včeraj smo smučali z Bato-gniškega sedla. S tremi prijatelji sem, jutri bomo šli še na Monturo, vsaj jaz, in po tem nazaj v Lepeno. Danes se ni nobenemu od njih ljubilo vstati.«

Tako, torej. Celo na mojem nesojenem cilju so bili, sama je polna energije, tisti trije pa imajo preveč dela sami s seboj.

»Morje se je videlo?« me je zanimalo.

»Seveda. In ladje tudi.«

Mraz je že prav neusmiljeno grizel. Treba bo na pot, vsaksebi.

Oprtava si nahrbtnike. Iz stranskega žepa, v kate-rega sem prej basal pse, mi je v sneg padel sestavljivi komplet noža, žlice in vilic in šele sedaj sem ga opazil ležečega v snegu. Nahrbtnik spet dol, pobiram tisti nož in skušam odpreti zadrگو na žepu, pa z rokavicami kar ne morem zgrabitī presnetega drsnika od zadrge. Nehote se mi mudi, kakor da bo kaj narobe, če se bom odpeljal nekaj sekund za njo. Nič, potrebno bo sneti rokavico. Nož vtaknem v usta in brez rokavice mi takoj uspe.

»Jaz grem, srečno.«

Pogledam jo, Amazonko, v tistem trenutku kar tako kot sem bil, z nožem v ustih in zamoljlam nekaj nerazumljivega. Verjetno sem izgledal res »bogovsko«, da ji je privrel tak božanski nasmešek na ustnice. *Ave Marija!* Takšna ženska te brez težav spravi v jok, če ji enkrat podležeš! Takoj nato za njo že zašumi in kristalčki pršiča, ki jih dviguje v zrak, me spominjajo na pravljico o snežni kraljici.

OKUS PO TEŽAVAH

V ustih se mi pojavi nek čuden okus. Težko bi ga opisal, ker ga po logiki pravzaprav ne bi smelo biti. Pa vendar je prisoten! Kot po kisli kovini. V trenutku, ko hočem nož vtakniti v žep, me spreleti. Ohlajen na okoli dvajset pod nulo, mi je nebodigatreba primrznil na jezik in ustnice.

Najprej ni nobene panike. Zgleda pa kar resno, saj imam občutek, da je priraščen, kot bi ga imel tam že od rojstva. Malo razmišljam, pa ne pomaga. Se potrudim še malo bolj in se spomnim na termovko. Notri je ostalo še nekaj čaja. Še enkrat odprem nahrbtnik, snamem rokavice in nalijem v skodelico čaj, ki pa je sedaj že mrzel kot pivo iz hladilnika. Z njim si noža že ne bom mogel odtajati, še termovka bi mi nazadnje primrznila na brado. Pojavlja se prva panika. Skoraj ne morem odpreti ust in dihanje skozi nos se mi dozdeva vedno težje početje. Ko presneti nož čez kakšno minuto v jezi in kriku zažulim nekam daleč po pobočjih Lanževice, se ga drži lep kupček jezičnih brbončic, obkroženih s kožo ustnic. Roka, ki seže k ustom, se pokaže vsa krvava. Nataknem rokavico in zajamem kepo snega, s katero si skušam ublažiti bolečino. Zaman, peče še bolj, vendar se kri vsaj hitro strjuje. Polna usta nemih kletvic imam, ko se s sedla spustim proti Komni.

Na pol poti srečam trojko fantov, ki se vzpenja. Ustavim, da izmenjamo nekaj besed. Njihovi pogledi so začudeni. Če sem padel, me sprašujejo. Seveda, krvav sem, kot da bi jih fasal na veselici. Ne vem, kaj je bolje. Naj jim povem, da sem si po neumnosti pustil primrzni kovinski nož na jezik, ali da me je po mojem radovednem rilcu počila brhka Amazonka, ker sem jo gledal, ko se je preoblačila? Prvo se mi zdi neumno, drugega pa mi v tem mrazu gotovo ne bi verjeli. Zato le pokimam in povem, da ni hudega. Odsmučam naprej, a šele ko si ovratnik zavijam in zapnem do vrha. Na Komno se vzpenjajo tudi planinci in vsakemu se mi tudi ne ljubi razlagati, kaj se mi je zgodilo. Bodo že še prebrali! ○

Zimsko jutro

✍ Janez Gril 📖 Oton Naglost

Megla. Sem pod vrhnjimi stenami vintgarja. Iščem izstop. Vem, da lahko naredim napako, saj nič ne vidim. Okrog mene tišina, rahlo pobeljeni robovi sten in led na iglicah. Čutim, da sem blizu sonca, a vseeno daleč. Nazaj ne grem, je prestrmo. Ne mine dosti časa, ko se znajdem v gostem smrekovem gozdu. Zdrznem se, ko iz grmovja zbeži srna. Teče proti svetlobi, ki mi pove, da bo vrh v soncu. V trenutku prečkam črto med svetlobo in temo. Prikaže se prizor, ki ga poznam. Stopil sem v bleščečo svetlobo božičnega jutra. Svetloba je kristalna, modra in bela. Veje na drevju žarijo, oblečene v čipke. Na vrhu se ozrem na vse strani in vidim velik del sveta, ki je tako moj. Vse je slavnostno oblečeno v kristale, ki blestijo. Želim si, da bi dan dolgo trajal.

Na Sveto goro

Enodnevno romanje iz Idrije

✍ in skice Rafael Terpin

Zdaj ko se me lotevajo že pozna mladinska leta, sem se odločil za bolj hudo pot. Kar rekel sem si: Preden se dokončno postaraš, moraš enkrat peš na Sveto goro in pika! Iz Idrije. Nekoliko sem sešteval ure in si na koncu pritrdil: Da, šlo bo. Do teme bom na Sveti gori.

POŠEVNO SO ZASEKALI SONČNI ŽARKI

V oktobru je dan že kratek, to se ve. Lotil sem se torej še v temi. Ob petih sem se zvalil iz korita. Na avtobusni postaji sem posrkal prepotrebno kavo in ob šestih sem jo mahal po Rakah proti Kobili. Tistega zlatega jutra sem prehitel vse »trimarje« in »sprehajalce« psov. Za jezom pri Kobili se je nekaj

malega že videlo pod nogami. Po dolini Struga se je ob Idrijci vlekla mokra štrenasta megla, ki mi je kar sproti po obrazu predstavljala hladne kapljice. Pri Fežnarju, pod gostilno, je v nedokončani uti, očitno kar na tleh, prespalo nekaj nemških motoristov. Njihovi stroji so počivali za barako. Eden od možakarjev je prav takrat gol do pasu stopil iz kolibe k Idrijci, a osvežil ga je zanesljivo že jutranji zrak. Hladno je bilo.

Udaril sem jo mimo gostilne po asfaltu Idrijske Bele do mestnega kopališča na Lajštu. Bilo je kot izumrlo. Kaj pa drugega. Na križpotju za vodo sem zavil desno ob Idrijci. Nad znamenito in mnogim drago Bučko (v skali izjeden okrogel tolmun) sem

Divje jezero, list iz skicirke, R. Terpin, 1996

stopil na staro vijugavo pot na Korenovše. Dobra pot, ki jo znajo uporabiti tudi gorski kolesarji, me je naglo privezala na bolj novo cesto, ki s Korenovša teče severno pod Osredkom (866 m) do Krekovša (673 m).

Medtem se je dodobra zdanilo, skozi meglo so poševno zasekali sončni žarki. Prebudil so mi še nekam zaspano dušo in mi razgrelji srce. Spočiti, le nekoliko prepoten, sem stopal po trdi peščeni cesti. Bilo je tiho, da bolj ni moglo biti. Glasovi mestne civilizacije so že zdavnaj potihnilni. Pod cesto sem večkrat začutil premikanje živali. Nekaj višje, potem ko sem v grapi dotočil vodo, je v svetlobi na mračni cesti in pod sončno vriskajočimi krošnjami široko stala moška postava. S »flinto« na rami.

Ko me je prepoznal, se je po svoji pristrčni navadi zadril: „Kua pa ti ta?“

„Kua nik! Na Svita guora grim.“

„A viš,“ je nadaljeval v stari maniri; „se tu je glih tam za rajda.“

Z mojim sosedom Mihom sta rahlo »jagala«, bi dejal. Niko se je premaknil po cesti proti Korenovšu, Miha pa se je zalezal po stezi proti Osredku. Jutro je bilo čez vse. Prava reč, če sta le »pošpancerala« in še dlake nista videla.

Na Krekovšu, ki je, pravijo, najbolj mokra točka idrijske občine, imajo lovci svojo kočjo, gozdarji svojo propadajočo hišo in Bosanci štaljo za konje. Svet se tu za silo odpre, preko košenice in onstran Belce se dvigujejo strme pečine nad Gamsarico (lovska steza) gor do tisovske ceste.

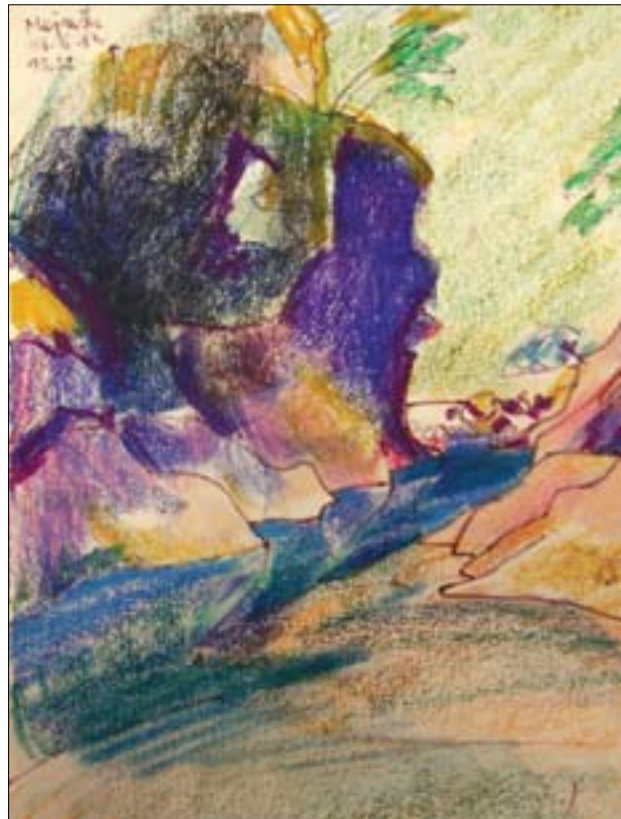
Zagnal sem se čez cesto Idrijska Bela–Mrzla Rupa in mimo stavb po stezici v breg, v visok, polno osončen gozd. Tam sem se srečal z zanamarnjeno gozdno cesto, ki s Krekovša vodi na Hudo polje. Precej je nasuta s kamenjem in še čim. Zvrha jo še obvlada kakšen kolesar (in seveda pešec), a za kaj drugega ni. Taka je vse do steze, ki se pod cesto odcepi k nekdanji partizanski bolnišnici Pavla. S Hudega polja do steze je cesta lepo oskrbovana. Kajpak, vsako zadnjo soboto v avgustu se na Hudem polju dobe nekdanji pacienti, bolniki in osebe sijajne bolnišnice, zapeljejo se še navzdol in kdor more, stopi po stezi prav do spomenika, kjer so še 1945. leta stale barake. 1999. smo v prisotnosti dr. Pavle Jerina - Lah odkrili nov spomenik. Kaj vse je takrat, tistega čednega dne, z vseh strani pripihalo, prikašljalo in prisoplo na prostor nekdanje bolnice ali pa vsaj na Krekovše, kjer se je odvijala fešta! Slišati je bilo vsa primorska, a tudi druga narečja. Takrat smo pohodniki prišli peš iz Idrije in zdelo se nam je kar daleč.

S Krekovša čez Gnelice se pot preprosto vleče. Ves čas sili navzgor, cesta se le tu in tam poravnava. Levo spodaj temni vsa gosto poraščena Črna draga, desno, onkraj grebena, bi se s prepadnega roba lahko zazrli v divjine gornje Bedrove grape. V teh odmrlih samotah ponavadi nikogar ne srečaš.

KOT ZA STAVO SEM JO TESAL NAVZDOL

Hudo polje (1044 m) je večja jasa sredi gozdov, ob njenem zgornjem robu in hkrati ob cesti Vojsko–Lokve stoji spomenik bolnišnici Pavla. Ime pa tudi jasa sama sta ostala kot težek spomin na vojskarsko kmečko družino, ki se je na tej višini svojčas bodla s trdimi trnovskimi zimami. Ob robu moje ceste proti Krekovšam stoji danes le še v vikend spreminjena gozdarska lesenjača. Tik pod cesto, ki mimo starega peskokopa zavije proti Škrbini, je pod asfaltne rob zabodena klopca. Na topel plošč sem jo zlahka pritisnil. Polovil sem sapo in si nekoliko oddahnil. S Krekovša do Hudega polja mi je vzelo uro in pol. Ob deblih gladkih bukev mi je pogled zaplaval mimo osamljenih hiš Mrzle Rupe in preko Trebuše na Studor in Kobilco. Zadaj se je vlekel lo-

Majnski list iz skicirke, R. Terpin, 1984

Hudo polje, list iz skicirke, R. Terpin: 1986

kovški greben z Velikim vrhom, s Srednjim in z Laščkom. Čisto zadaj je iz jesensko oprane plavine štrlel Krn s sosedi. Za hip sem se zgubil v topli podobi jesenske krajine, pozabil sem, kakšna pot je še pred mano.

Do Škrbine (1277 m) je le kratko. Zgoraj kot žugajoči prst bode v nebo Sončni rob. Na Škrbini se cesta razveji. Levo zavije preko Poslušajna (kraj, kamor so hodili poslušat divjega petelina) in Tisovca do Preske in od tam na Ajdovsko ali Zaldloško. Desno uhaja bolj zvožena cesta proti Mali Lazni in Lokvam.

Krenil sem seveda desno. Na Škrbini sem se ločil od planinske poti na Golake. Vedel sem, da sem dosegel največjo nadmorsko višino tistega dne in da se bom od Škrbine pa vse do Grgarja več ali manj le spuščal. Škrpete sem začel predstavljati nekam samodejno, mimo Smrekove drage so me podplati že pošteno pekli. Le kako se bo to izšlo ... V dno Smrekove drage sem s cestnega roba le na kratko poškilil. Bila je taka kot zmeraj. Znano je, da je zaradi hladnega zraka v dnu rupe Smrekova draga drugače

poraščena kot vsa njena okolica: na dnu raste le ruševje, kakšna vrba, sleč in kopišnice pa borovnice, višje smreke in jelke, zgoraj pa bukke.

Pri Anini koči sem se vrgel dol, na klop pod napuščem. Sezul sem se, na sonce sem razpostavil nogavice in čevlje, glavo sem pomaknil v senco in potem sem si privoščil izdatno malico. Koča je bila izjemoma tiha, lastniki nekdanj gozdarske kočice so se verjetno potikali po dolini. Manever na klopici je bil očitno uspešen. Spet obut sem jo tesal kot za stavo navzdol proti Mali Lazni, mimo odcepa k Iztokovi koči pod Golaki in mimo ledenice v Paradani. Z obeh strani ceste me je spremljal bolj mlad smrekov gozd. Prometa ni bilo nobenega. Le bolj siv moški se je v odprtem starem avtomobilu pripeljal pohladiti v osrčje Trnovskega gozda. Ustavil je ob meni in na kratko sva se pomenila.

SMODILO IN PILO ME JE, DA JE BILO VESELJE

Mala Lazna je malo večja gozdna jasa kot Hudo polje in nenadna odprtost v nebo je bolj cestno kri-

žišče kot kaj drugega. O tem, da tu zaradi nenavadne podlage in tudi klime raste nekaj redkih rastlin, je bolje molčati. Gobarji pa danes tako ali tako vse pretaknejo. V edini stavbi so zelo gostoljubni. V hiši imajo pravcati muzejček starih kmečkih predmetov in lepo znajo postreči romarskim najavljenim skupinam celo sredi noči. Gospodar je med drugim slikar, kar se močno čuti v opremi znotraj hiše in na dvorišču. Vsa okolica z nepredirno samoto vred kar kliče, da se moraš ustaviti.

Vrh Turškega klanca je na karti označen z višino 1111 m. Od tu je šlo po klanecu navzdol proti Lokvam in njihovim gmajnam gladko kot namazano. Na ravnini Gornjega konca sem se ob turističnih tablah komaj ustavil. Asfalt po ravnem je bil poletno segret, »pokrovko« mi je zažigalo še vroče oktobrsko sonce. Do oštarije Paradis me je še kar izpilo. Stopil sem seveda na pivo, saj moja pot k svetogorski Materi božji le ni bila čisto pravo romanje. K meni je prisedel kosmat dedec, s katerim sva se že prej od daleč pozdravljala. On je pocukal glaž belega, jaz pa enega »kozla«. Razložil mi je vse o Lokvah, o moji nadaljnji poti in o tem, kako on še iz partizanskih časov pozna Idrijo.

Z Lokev sem se na kratko dvignil do razglednega prehoda, kjer se čepovanska cesta spusti v oni neodpušljivo trmasti in beli klanec. Posedel sem na klopici in na polnem soncu užival rahlo mrčasti pogled na Kolovrat in Matajur, na Kanin in na Krn. Kar neslo me je. Iz rdečkasto jesenske, skoraj vse-skozi gozdnate pokrajine so eden za drugim lezli v nebo plavi silaki, vsi posladkani s človeškim spominom.

S prehoda sem se usmeril na zahod po zapuščeni gozdni cesti, ki je do asfalta v Čepovanskem dolu ne prečka nobena grapa. Dobra je. Večkrat je nasuta s privaljenim kamenjem ali z odpadlim lesom, a spušča se debelo uro daleč v popolnoma enakomernem naklonu. Ves čas po senci. Če ne bi trpeli podplati, bi jo hvalil v nedogled.

Na asfaltu, ki teče menda že sklenjeno po vsej čepovski dolini, me je spet dobilo sonce. Torej sem poveznil na glavo klobuk, okrog vratu sem si obesil brisačo. Cesta se je preko Fobškega Kala (nad vasjo Fobca) malce dvigala in potem spuščala proti Grgarju (286 m), ves čas proti soncu. Smodilo in pilo me je, da je bilo veselje. Sveta gora se mi je obotavljivo bližala. Kot kmečka nevesta. Vsa v senci, z ogromno Marijino cerkvijo na vrhu. Kako bo šlo navzgor? Bom izvedel za kakšno bližnjico? Ali bom moral po poznopopoldanski pripeki tolči kakšen asfalt? No, v Grgarju sem najbolj iskal oštarijo.

Onkraj cerkve sem jo staknil. Pivo je bilo zlato. Izginilo je v neznanu. V hladu dvoriščnih drevces sem si popolnoma opomogel. Še podplati so utihnili.

PODPLATI SO MI ŽARELI, OČI PA TUDI

Od domačinov sem ves vzradoščen izvedel, da po senčnem bregu vodi k cerkvi vrh hriba označena steza, odcep nanjo se dobi s ceste proti Banjščicam. Krasno. Odcep sem našel. Malo dlje sem zalovil zagnano »trimarko«, ki mi je stezo še dodatno pojasnila. Torej sem se lotil zadnjega vzpona, ki me je skrbel že od Škrbine dalje. Za mano je bilo že deset ur hoje, dan je šel h koncu. Senca je bila blagodejna. Hvalil sem Mater božjo, da mi je šla tako na roko. Bilo je, kot da bi se podal iz Idrije na Hleviše (le rižanski klanec bi izpustil). Zlagoma sem obral vse kljuke, preskočil vse bližnjice. Na preseki se mi je odprl silovit pogled na Grgar in velik del prehojene poti. Trnovske hoste so se videle v neizmernih razsežnostih. Levo od usekane prastare suhe rečne doline – Čepovanskega dola – so se daleč širile meni še skrivnostne Banjščice. Njihovi visoki zaključki v Lokovcih so mi že dolgo bolj poznani.

Kaverne ob poti, izsekana vojaška zatočišča, so me spomnile na staro mater. Po strašni bitki leta 1917 med Italijani in dvojno monarhijo je bil hrib Sveta gora gol in razbit. Po njem je ležalo na kupe mrličev – in cele grmade odvrženega vojaškega materiala. Grozovita novica je bliskovito segla do Idrije. V mestu je vladala huda lakota, zato so meščani poskušali na kmetih vsakršno vredno stvar zamenjati za hrano, največkrat za moko ali krompir. Tudi moja stara mati, ki so ji pri devetintridesetih morda še rekli Franica (hiša je bila polna otrok, njenih in primoženih), je z najstarejšim Štefanom pripešačila iz Idrije čez Trebušo in Kobilco, kjer se je včasih romalo na Sveto goro. Obložila sta se z dekami, Štefan si je v žepe natlačil patrone – in sta šla po isti poti nazaj. Kakšno romanje sta doživljala! Kako trda sta morala biti! A kako mehka je že od nekdaj moja duša! Saj ne bi nikoli prenesla vsega tistega, kar sta 1917. leta na Sveti gori videla stara mati in stric Štefan!

Gabrova meja skozi kamnit breg je bila tiha, spočita in senčna. Šele ko sem zagledal zidovje prvih stavb pod cerkvijo, sem butnil na sonce, že skoraj večerno. Oslepilo me je, da sem se v hipu obrnil.

Bilo je okrog šestih. Za mano je bilo vsaj enajst ur čiste hoje. Podplati so mi žareli, oči pa tudi. Pred mano je nekam v presvetlo nebo rasla velikanska Marijina cerkev. Popolnoma umirjen sem ji stopil nasproti. ●

Ples pajčolana

V Hudičevem žlebu v Prisojniku

✍ Pavel Dimitrov

FOTO: VLADIMIR HABJAN

Vaprilski številki Planinskega vestnika 2008 je bil na straneh 74–76 objavljen sestavek »Tura z dodano vrednostjo«, Hudičev žleb v Prisojniku, izpod peresa Iztoka Rutarja. Članek mi je obudil spomin na plezanje po tem strmem žlebu pred več kakor štirimi desetletji. Spodnji zapis je namenjen obuditvi spomina na Uroša Zupančiča, člana jeniškega alpinističnega odseka, ki je bil v svojih rosnih letih eden najbolj drznih zimskih alpinistov v Sloveniji. Vse svoje prvenstvene smeri je opravil sam, kar daje smerem še dodatno težo. Uroš je Hudičev žleb preplezal leta 1936, torej eno leto pred mojim rojstvom. Ko se je upokojil, sem imel posebno srečo, da sem zasedel njegovo delovno mesto tehničnega analitika tehničnih izboljšav v železarni Jesenice.

Po opravljeni turi lenobno ležim pred Erjavčovo kočjo in se predajam sončnim žarkom. S pogledom blodim po bližnjih ostenjih in vrhovih. Pogled mi obstane v žlebu, ki je videti kot rez, ki ga je velikan urezal z mečem. To je zloglasni »Hudičev žleb«, ki ga je Uroš sam preplezal pred mnogimi leti. Ni imel veliko ponovitev, zato me je toliko bolj mikal.

Nekaj tednov pozneje s prijatelji napravimo »bojni načrt«. Sledil je še posvet z Urošem. Povedal nam je, kje je polica, ki iz žleba pelje v Hanzovo pot. Da jo je zelo težko najti, je dodal k moji pripombi, da bomo v primeru, da police ne bomo našli, pač morali sestopiti kar po žlebu navzdol. Uroš se je ob tej moji izjavi širokoustno nasmejal, da bi mu lahko preštel vse zobe, se prijel za »nekaj med kračami« in rekel: »si dam nekaj odrezati, če pridete po žlebu dol«. Nato nam je zaželel srečen vzpon in sestop.

Zimski dnevi so se iztekali, ko smo Janez, Joco, Lado in jaz sopihali po Hanzovi poti. Tam, kjer steza prečka vpadnico žleba in se umakne desno, zavijemo v levo navzgor in vstop v žleb. S težavo premagamo globoko krajno poč, da se spustimo v žleb. Navežemo se, stisk rok in že pričnemo plezati prve metre, ki niso preveč težki. Pogled navzgor ni preveč ohrabrujoč, saj je videti, kakor da bi pogledal skozi navpičen tunel.

Strmina vedno bolj narašča in le prvi zobje derez prijemljejo v trd sneg. Po nekaj raztežajih smo pri prvem skoku, ki je ves poledenel in je ključno mesto smeri. Vzame nam debelo uro časa, da ga preplezamo. Skok nas je tako zaposlil, da nismo opazili, da se je pooblačilo. Pri drugem skoku, ki nas zopet dodobra zaposli, prične snežiti. Še dve vrvni dolžini in že si stisnemo roke na vrhu žleba. Toda v istem

trenutku nas prične skrbeti sestop. Police, po kateri naj bi prišli do Hanzove poti, nismo našli. Zato je ta varianta sestopa na žalost odpadla. Zapadlo je že nekaj centimetrov novega snega, ki se je s polic ostenja Prisojnika in Velike Goličice vsipal v žleb in je bil videti kot pajčolan. Ta prizor me je spominjal na dolgo poročno belo obleko dekleta, ki je praznično razpoloženo.

Ostane nam torej druga varianta sestopanja, in sicer po žlebu navzdol. V trenutku se spomnim Uroševih nasmejanih ust in njegovih belih zob, ki so pomenili svarilo, da me je kar zabelelo.

Pričeli so se dramatični spusti. Preko skoka se spustimo po 40-metrski vrvi, pod spodnjim skokom pa sestopamo z 80-metrsko vrvjo. V žlebu je iz majhnih plazov nastal tobogan, po katerem drvijo vse večji plaziči. Kaj če se utrga kakšen »ta velik«, si mislim? Znašli bi se stotine metrov nižje na prodišču pod steno v objemu bele smrti. Ostanem sam na varovališču. Prijatelje čutim 80 metrov pod seboj. Tesnoba v srcu je za vsakim korakom manjša in vesel sem, ko smo zopet skupaj, saj tako vem, da so še živi ljudje na svetu.

Ko strmina popusti, se razvežemo. S hitrimi koraki tečemo navzdol, da čim prej uidemo nevarnosti plazov, ki so vse večji in hitrejši. Končno smo na Hanzovi poti, ki nas varno pripelje v podnožje stene. V Koči na Gozdu duškamo. Spomnimo se Uroša in mu napišemo razglednico. Poleg podpisov narišemo turško sabljo, ki naj Urošu pove, da smo premagali njegov žleb »Gor in dol« ter da bo taka sablja segla po njegovem »premoženju«. ◉

dobro jutro

Planinski vestnik
tudi v oddaji Dobro jutro
na TV Slovenija

Izpolnjena srčna želja ...

Planjava skozi Wisiakovo grapo

✍ in 📷 Stane Škrjanec

Ledene razmere
v Wisiakovi grapi

Deževno popoldne mi v misel potisne sončen spomin, ki me iz naslonjača znova potegne tja gor, kjer duša mora le biti, da se vzradosti ...

Bilo je predlani, v začetku aprila, ko sem kot na trnih izstopil iz avta na Jermanci. Že prvi, še mračen pogled po gozdni okolici mi je dodobra nagnal strah v kosti. O snegu namreč ni bilo ne duha ne sluha. Polotijo se me vprašanja: "Sem za letos prepozen? Se me grapa vendar še usmili in spusti skozi?" Skoraj kolebam. A naenkrat se me polasti sijajen občutek za dan, ki mu rad in vedno "slepo" zaupam. Ubrani koraki neodločnost dokončno umirijo, zvoedeni strahovi pa tiho spolzijo na stran.

Nad Pastirji manjši plaz pocukam za rep. Po njem se povzpnem pod že ničlikokrat občudovane stene Planjave. Nadvse nenavadno lagodno in hitro me nosi. Pred izrazitim ustjem v razpoko naposled obstanem kot vkopan.

»Pozdravljena, Wisiakova!« zamrmram podzavestno.

Za hip skozme šine (ne)predstavljeni tok zgo-

dovine, ki s seboj nosi prijazno besedo. S Sandijem bova danes v navezi ...

Na glavo poveznem čelado, na noge nataknem dereze, v roki stisnem cepina in vstopim v grapo. Pogoltne me skozi ozka, splazena "pofrezana" vrata, za katerimi dokončno odgrnem tenčico razmer. Navzgor me povabi ledena, s skoki ozaljšana drča, ki se ji ne vidi izstopa! A ker konice derez in okli cepinov z vsakim premikom in vpikom naravnost božansko zagrabijo, niti za hip ne pomislim, da se zgoraj ne bi izšlo. Prek prvega, krajšega skokca še zlezem v transu naslade, nad drugim, dosti zahtevnejšim pa me hudo zaskrbi. Izstop iz grape namreč zapre zagvozdeni trimetrski zid naplazenega snega! In ko vanj poizkusim zasaditi cepina, ugotovim, da je presipko čvrst, da bi me obdržal. Pogled v sestop takisto postane vse prej kot prijazen ...

Vseeno vsaj dvakrat poizkusim ob skalnih robovih ob zidu, a se kmalu sprijaznim z nedoraslostjo težavnosti, zato se začnem ozirati po alternativi. Mogoča se mi zazdi z izplezom po sila tankem ledu na desni, kar mi tudi uspe. Pridem na odprt,

Turska gora in Rinke nad izstopom Wisiakove grape

strm in kopen svet, preko katerega se z lažjim plezanjem povzpnem po desnem pobočju, na vrhu katerega se s prečenjem v levo vrnem v netežaven žleb nad izstopom Wisiakove. Pri stenah pod Rdečim kupom me pogled navzgor preseneti: teren se vse do Sukalnika močno položi. Na slednjega pristopim naravnost navzgor ob stenah Planjave.

Na suhi skalni polički sem kot doma. Snamem nahrbtnik, iz termovke srknem skodelico čaja, potem pa na Sukalnikov "ladijski kljun" z rokami v žepih odskacem uživat razglede. Ti me prvič od tamkaj ujeti, v deviškem zimskem čaru, dobesedno razvnamejo! Počutim se ne razdvojenega, temveč raztisočerenega! Po delcih me raznaša na tri strani obzorja, le severovzhod zakriva plečata Planjava, ki pa ji tudi hitim na teme obljubit večne zvestobe. V okviru letne poti na vrh pristopim v docela ojuženem snegu. Tu srčno pobudo prevzame večna lepota vitke O(j)strice, pod katero odseva "jezero" Petkovih njiv, se lažnivo pomanjša podoba Lučkega Dedca in oživi nabor številnih lepih imen na Dleskovški. Z gorami desno od

Okrešlja vzpostavim poseben stik, napolnjen z židano mešanico vsega, kar je v gorah najlepšega. Mrzla, Krnička gora, Matkova Kopa, spredaj Savinjek ... Povsem neutrujen in s težkim srcem se namenim v sestop.

Z vrha Planjave se sprva spuščam v smeri Srebrnega sedla, a že kaj kmalu zavijem desno po svoje. Greben Zeleniških špic mi dobesedno leži pod nogami, direktno se vidi Kovačnico, naravni preduh skozi Staničev vrh. Čez Planjavine zelenice sestopam naravnost navzdol proti dnu. Strmina in na posameznih mestih trda snežna podlaga me na čase prisilita, da "prestavim v vzvratno". Na spodnjem rušnatem robu zavoham pomlad v Repovem kotu. Prehod z zelenic, ki pelje vanj, je v snegu sila težko opisati. No ja, nedvomno drži, da ga je treba dobro poznati.

Pod tolmuni se zimske razmere brez opazne ločnice porazgubijo, proti Klinu pa si že radoživo požvižgavam tisto preprosto, a iskro Kekčevo. In srce se znova zazdi tako otroško milo, ko še nič ne zamira, ko vse le brsti ... ●

Vzhodni žleb (»Pomladni cvet«)

Palec, 2026 m

✍ Gorazd Gorišek

Vodniku Stanka Klinarja po Karavankah, v katerem opiše 55 tur različnih težavnostnih stopenj, naju je pritegnil opis pristopa na Palec s koroške strani skozi Vzhodni žleb, ki ima tudi »umetniško ime« Pomladni cvet. Torej se je skozenj primerno povzpeli le spomladi, ko v njem leži predelan sneg minule zime. Greva pogledat! Najstrmejši deli naj bi segali do 52°. Cilj se nama je v vsej svoji veličini razgrnil na koroški strani ljubljanskega predora. Videti je bil presneto strm in kar podvomila sva, ali nama bo uspelo zlesti gor po dobro vidnem žlebu, ki z leve proti desni prereže vzhodno steno Palca.

POGINULA OVCA NE NAPOVEDUJE NIČ DOBREGA

Odpeljala sva se tistih nekaj ovinkov navzdol in pri Kristusovem kipu zavila levo v dolino potoka Zelenice. Kratka gozdna cesta naju je pripeljala do mostu, kjer sva se začela vzpenjati po kolovozu ob potoku. Začetek vzpona ni obetal nič dobrega. Malo nad izhodiščem (930 m) sva šla mimo lesene barake, v

kateri je ležala poginula ovca. Brrr! Od kdaj? Zakaj? Kdo ve?! Vedela sva le eno. Hitro proč od tod.

Kmalu sva prišla na gozdno cesto, ki pripelje semkaj od ustja ljubljanskega predora. Snega je bilo tod že kar precej in prav vesela sva bila, ko sva zopet stopila v gozd, kjer so bile razmere za hojo boljše. Nekaj preglavic nama je povzročalo podrtje drevje, ki se je zaradi velike količine težkega snega prekucnilo čez pot. Počasi sva začela pogledovati proti levi in iskala vstop v grapo. Stopinj predhodnikov seveda ni bilo.

TEŽAVEN VZPON PO STRMEM ŽLEBU

Glavna dolina se nadaljuje proti zahodu na sedlo Dolič (1640 m), midva pa sva jo na višini 1300 metrov ubrala levo in začela z vzpenjanjem po plazovini, ki je prihrumela v dolino po obilnem sneženju. Dosegla sva skalno zaporo. Prehod v žleb nama je branil skok, ki je bil na žalost kopen, zato sva se kar namučila, da sva prišla čez. Zgoraj je šlo spet lažje, saj je bil sneg zelo primeren za napredovanje. Žleb

Palec, kot ga vidimo z avstrijske strani mejnega prehoda Ljubelj. FOTO: VLADIMIR HABJAN

se je počasi obračal v desno in za najinim hrbtom se je odprl pogled na severni vstop v ljubeljski predor. Nadaljevanje po žlebu je obetalo presenetljivo lahko vzpenjanje. Kmalu sva prispela do ozkega prehoda, ki omogoča pristop v zgornji del žleba. Stene z leve in desne se zelo približajo in od spodaj je vse skupaj res videti kakor »tempeljski portal«, kot ga imenuje Klinar. »Kot da so monumentalna stebra za vhod v svetišče izdelali stari Egipčani,« nadaljuje. In res je pogled na to stvaritev narave zelo zanimiv.

A vstop v »svetišče« je pomenil tudi to, da se je žleb postavil kar spoštljivo pokonci. Zdaj je šlo zares. Treba je bilo karseda previdno plezati navzgor, še posebno na mestu, kjer se je v desno navzdol odprl stranski žleb, ki ob zdrsu ne bi pomenil nič dobrega. Našla sva tudi najstrmejšo mesto. Prav videlo se je, da je pod snegom skalni skok, ki pa je bil k sreči odlično zalit, tako da je šlo čezenj brez omembe vrednih težav. Više se je žleb toliko položil, da sva lahko spet lažje zadihala. A ne za dolgo! Ob prehodu iz žleba na jugovzhodni

greben Palca, petdeset metrov pod vrhom, naju je pozdravil zelo močan jugozahodnik. Pred njim sva bila skrita ves čas vzpona, zdaj pa naju je na vsak način želel vreči čez rob. Vršne skale so bile kopne, zato sva šla na vrh brez derez. Veter je bil z vsakim korakom močnejši. Še dobro, da na Palcu stoji križ, pa čeprav na njem piše, da sva prispela na Zelenico. Tako sva se imela tistih nekaj minut, ki sva jih preživela na vrhu, vsaj za kaj prijetei ...

KONEC DOBER, VSE DOBRO!

Sestop sva zastavila karseda previdno, saj bi bile napake neodpušljive. Ko sva prišla pod odcep stranskega žlebu, ki vodi v prepad, sva mnogo lažje zadihala. Sedaj je šlo navzdol precej bolj sproščeno in tudi hitreje, le na najožjem delu pri »tempeljskem portalu« sva morala paziti, da sva zvozila skozenj brez prask, saj sta steni res blizu skupaj.

V spodnjem delu žlebu nama je sonce malo »pokvarilo« sneg, saj ga je zmehčalo do te mere, da so se na derezah začele delati cokle. Kopni skok, ki naju je gor grede malo zadržal, sva obvozila nekaj metrov bolj desno kot prej. Tudi v sestopu nama ni prizanesel. Že sva mislila, da bova morala obračati, a sva se nekako le pregoljufala čezenj. Spodnji del skoka sva kar preskočila in pristala v mehkem snegu. Brez telemarka, saj ni bilo nikjer nikogar, da bi ocenil najin slog ... Spodaj sva pozornost namenila še potoku, ki ga Klinar imenuje Zelenica. Na njem so kratka korita in nekaj manjših slapov. Kar čudno se nama zdi, da vrli Korošci niso vsega skupaj ogradili in naredili turistične poti. Najbrž jim soteska Čepa nižje v dolini zaenkrat zadostuje. Da bi bilo še dolgo tako!

V baraki pri izhodišču sva pogledala, ali je ovca med tem časom slučajno oživela. Ni. Pa tudi odnesel je ni nihče, čeprav sta domačiji Kuhar in Strah zelo blizu. Morda jih je pa strah? Kakorkoli, ovca je žal poginila, midva pa sva Pomladni cvet preživela. Lepo je bilo. ●

Po Ötzijevih poteh

Turna smuka v Öztalskih Alpah

✍ Tadej Zorman 📷 Aljaž Anderle

Koča Martin Busch je odlično izhodišče za številne turne smuke.

Ko se pri nas zimsko veselje začne umikati pomladanski utrujenosti in poletnim načrtom, je zadnji čas, da turnosmučarski sezoni pritisnemo piko na i in se kak vikend v aprilu odpravimo ... recimo na Tirolsko.

Öztalske Alpe ležijo jugozahodno od Innsbrucka, vzdolž meje med Avstrijo in Italijo. Zamejujeta jih dva prelaza, Resia na zahodu, na vzhodu pa Timmeljoch, ki loči Öztalske od Stubajskih Alp. Najvišji vrh v pogorju je Wildspitze (3768 m). Reliefomogoča dostop s smučmi na številne vrhove, ledeniki pod njimi pa so dokaj lahko prehodni. Kljub temu pa za ture na tem območju potrebujemo opremo za gibanje po ledenikih in visokogorju, ustrezno znanje ali nemara tudi spemstvo gorskega vodnika.

DO KOČE MARTIN BUSCH

Le kakih šest ur vožje od doma globoko v dolini Öztal leži vasica Vent (1894 m), ki je izhodišče za našo turo. V visoki smučarski sezoni se tod tre smučarjev in turistov. Znani Sölden leži le malo nižje v dolini. Ob koncu aprila, ko sneg skopni, se v doline za nekaj časa naseli mir in takrat pridejo na svoj račun turni smučarji, ki lepo zapolnijo nastali turistični vakum.

Iz Venta sledimo dolini Niedertal proti jugu, vsekozi po njenem zahodnem boku. Do koče Martin Busch (2501 m, +43 5254 8130, odprta do začetka maja) nas ločijo slabe tri ure hoda po dobri poti z zelo zmernim naklonom. Pri prečkanju posameznih izrazitih plaznic ne bo odveč previdnost, zlasti v toplih pomladih popoldnevih, ko se južna pobočja otrešajo mokrega snega. Koča stoji na stičišču treh

dolin, ob vznožju Kreuzspitze (3454 m). Kljub temu da je precej velika, bomo za bivanje potrebovali rezervacijo. Koča je idealno izhodišče za številne turne smuke. Mnogi okoliški vrhovi – Hintere Schwärzte, Similaun, Kreuzspitze, Saykogel in Hauslabkogel – so večidel dostopni s smučmi, tako da vedno lahko najdemo sebi, času in razmeram ustrezno turo.

TAM, KJER SO NAŠLI ÖTZIJA

Naslednji dan nas pot pelje proti jugozahodu, na ledenik Niederjochferner, ki se v dveh krakih spušča izpod Similauna (3606 m). Za dostop je najprimernejši vzhodni krak, ki nas preko dveh strmejših stopenj in vmesnega platoja pripelje na ramo tik pod samim vrhom Similauna. Spust po prostranih sevrozahodnih pobočjih je dolg, z nekaj sreče tudi spomladi tod najdemo pobočja deviškega pršiča. Postanek pri koči Similaun Hütte (3019 m) izkoristimo za počitek in ogled nadaljevanja ture, ki nas bo peljala preko sedla Hauslabjoch proti koči Schöne Aussicht Hütte. Spustimo se še kakih 200 metrov in prečimo vzhodno proti sedlu. V uri vzpona dosežemo spomenik, ki zaznamuje kraj, kjer so našli znamenitega Ötzija. Takoj nad njim nas sedlo Hauslabjoch, 3279 m, med Finalspitze in Hauslabkogel pospremi na ledenik Hochjochferner. Pri prehodu preko strmih pobočij moramo paziti na številne razpoke, pri tem pa težimo proti levi, proti sedlu Hochjoch (2770 m), kjer opazimo zgornje postaje žičnic smučišča Schnalstal (Val Senales.) Preko položnega ledenika prečimo na majhno vzpetino ob robu smučišč in tudi do avstrijsko-italijanske meje, kjer nas čaka cilj dnevne etape: koča Schöne Aus-

Z Eggjocha se nam odpre pogled na naš cilj: Weisskugel v sredini in Langtauferspitze na desni.

sicht – Bella vista (2842 m). Lokacija, ponudba in udobje na koči so izjemni, tako kot smučarski vrhovi, ki jih slutimo na zahodu. Koča je odprta do začetka maja, polpenzion z nočitvijo na skupnih ležiščih pa stane 49 EUR.

BELI LEPOTEC – WEISSKUGEL

Naslednje jutro nas čaka vrhunec ture, vzpon na Weisskugel (3738 m), tretji najvišji vrh v Avstriji. Od kočice se moramo najprej povzpeti nekaj sto metrov, da prečimo greben, ki loči ledenika Hochjochferner in Hintereis na sedlu Egg (3163 m), južno od istoimenskega vrha. V zložnem spustu dosežemo ledenik Hintereis, ki se spušča izpod Weisskugla. Dosežemo ga približno na višini 2800 metrov, nakar se po njem vzpnemo na sedlo Hintereisjoch, kjer pridemo na južno stran gore. Zadnje strmo pobočje nas pripelje na ozko ramo, kjer moramo

sneti smuči in se na vrh povzpeti peš. Odsmučamo lahko po strmem in izpostavljenem severnem pobočju proti Langtauferspitze (3529 m) ali pa po nekoliko lažji smeri vzpona. Spust na Hintereis je dolg in v spodnjem delu povsem položen. Čaka nas še tristo, v popoldanskem soncu vročih višinskih metrov do sedla Eggjoch. Do kočice nato prismočamo po smučarskih progah.

Po takšni turi se nam v dolino ne sme muditi. Bolje je prebiti še eno noč v koči z lepim razgledom, jacuzzijem, savno, kopalnico s toplo vodo in dobrim kuharjem.

Smučarski krog po Ötztalskih Alpah sklenemo naslednje jutro s spustom po ledeniku Hochjochferner v dolino Rofental, ki jo dosežemo pod kočico Hochjochspitz. Zgodaj spomladi nam bo morda sneg nekoliko skrajšal dveurni sestop, ki nas sicer čaka do Venta. Do končne vrnitve v pomlad. Do pike na i. ●

Silvretta	28.3 - 1.4. 2009
Haute Route	10 - 16.4. 2009
Monte Rosa	25.4 - 3.5. 2009
Gran Paradiso	9 - 10.4. 2009
Mont Blanc	14 - 16.5. 2009

www.gorniski-center.si

Reiterkarspitze (2421 m), Karnijske Alpe

Tam, kjer teče bistra Zilja ...

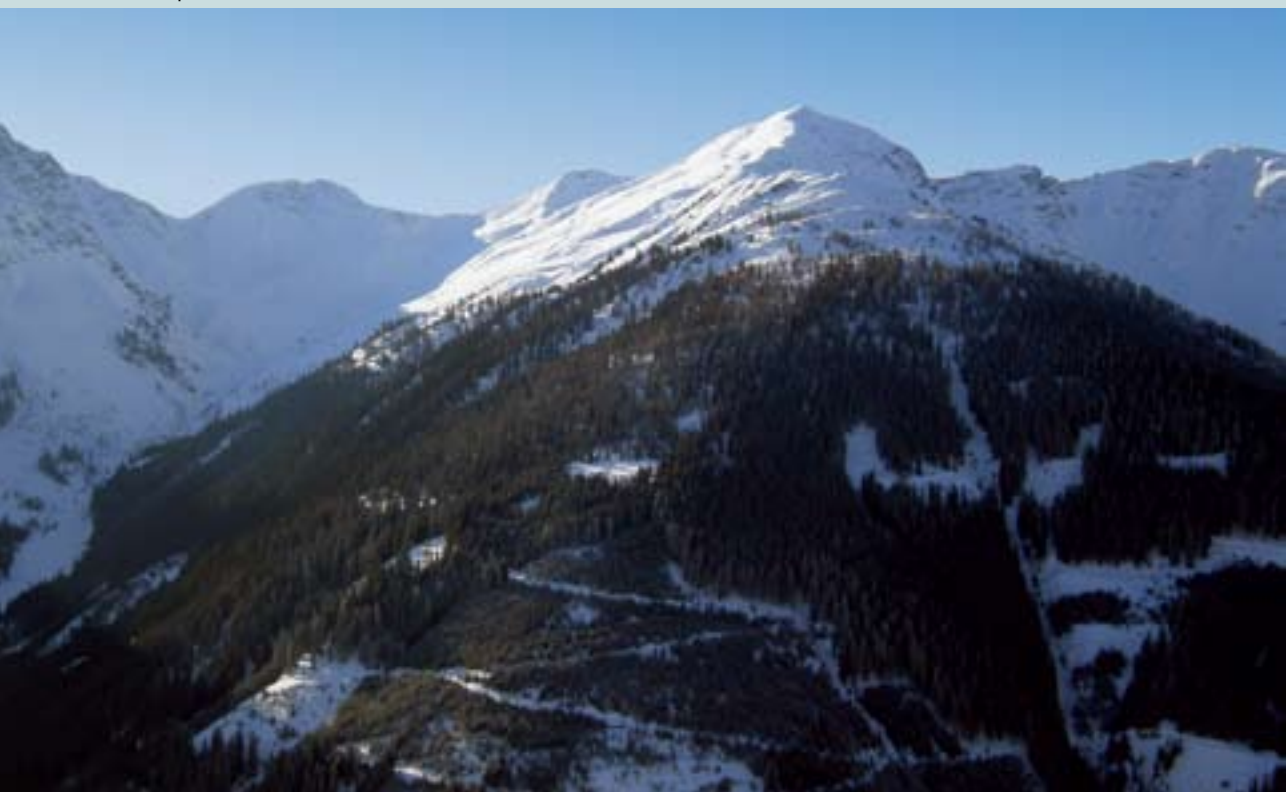
✍️ Tomaž Hrovat 📷 Bojan Caf

Ljudska pesem sicer opeva narodnozavedne motive in polni duha s svojevrstnim otožnim občutjem, mi, ki se bomo tokrat napotili tja, kjer je Zilja najbistrejša, prav v njen gornji tok, pa se ne bomo prepuščali melanholiji – gre za eno manj razvpitih, a prvovrstnih turnosmučarskih področij v naši bližnji sosesčini.

Na razmeroma kratkem področju gornje Zilje (nemško Lesachtal) se v smeri sever–jug, od reke

Zilje proti Karnijskim Alpam, zajeda kak ducat ledeniških dolin, ki so si med seboj precej podobne. Z vidika turnega smučanja so njihove poglavitve značilnosti severna lega, zmerna težavnost vzpona in spusta in višinska razlika (približno 1000 m). Priporočljive so nekajdnevne počitnice v prelepi vasi Obertilliach; turnih ciljev nam ne bo zmanjkalo. Za pokušnjo opisujemo Reiterkarspitze, ki ga poznavalci štejejo za enega najlepših med enakimi. 📍

Reiterkarspitze s severa, levo dolina Winklertal

Izhodišče: Izhodišče je vas Winkl med vasicama Untertilliach in Obertilliach. Spustimo se z glavne ceste in parkiramo na drugi strani Zilje, ob nekakšnem ribniku pri zadnji hiši.

Kako do izhodišča? Do tega ni prav daleč, se pa »vleče«. Prijetno se je odpraviti popoldne in slediti zahajajočemu soncu v smeri Kranjska Gora, Trbiž, Šmohor (Hermagor), Kotje (Kötschach). Tam se začne kačasto in počasno nadaljevanje do Obertilliacha. Iz Ljubljane skupaj 200 km, ki pa »trajajo«
dobre tri ure. Vinjete za uporabo avstrijskih avtocest na tej poti ne potrebujemo.

Vzpon: Natakemo si smuči in se po zložni gozdni cesti skozi teman smrekov gozd napotimo v dolino Winklertal. Po uri hoda dosežemo planino v zatrepu. Nadaljujemo pot čez planino, se držimo desne strani potoka in ko svet postane strmejši, ujamemo kolovoz na desnem pobočju, ki nam bo olajšal nadaljevanje vzpona. Pred nami so široka vzhodna

pobočja (Reiterkarspitze), ki so vse prekmalu osončena! Z ne ravno prostornega vrha se ponujajo prekrasni razgledi na dolomitske vršace.

Spust: Za spust imamo na voljo več variant; izberemo si snežnim razmeram primerno. Ni ravno položen, za dobrega smučarja pa je pravi »traumhaft«, kot pravijo severni sosede. Zaradi izpostavljenosti je pomembno ujeti pravi čas dneva (zaspanci naj si morda za pripravo na turo namesto domačih žalostink zavrtijo pesem skupine Rolling Stones Time waits for no one).

Višinska razlika: 1200 m, **čas vzpona:** dobre 3 ure, **najprimernejši čas:** marec, april (spomladanski firn).

Zemljevid: Lienzer Dolomiten, Lesachtal, Kompass, 1 : 50.000; WK 182 Lienzer Dolomiten - Lesachtal, Freytag & Berndt, 1 : 50.000.

JANMU
POHODNE HLAČE

Samo za bralce PV
-15%

KIBUBA

POSTOJEVČINA NA OBZORJU
WWW.KIBUBA.COM

PRIPRAVIL: ANDREJ STRITAR

Sem vzdržljiva, volje mi ne zmanjka

Simona Pogač, ljubiteljica gora

☞ Pogovarjala se je Irena Mušič

📁 arhiv Simone Pogač

Simone Pogač do lani, ko se je povzpela na 8163 metrov visok Manaslu, ni poznalo prav veliko ljudi. Kdo je ženska, ki se je, meni nič tebi nič, tako iznenada povzpela na osemtisočak, tako zaželen cilj mnogih, ki jim nikoli ni dano okusiti te slasti? To je zanimalo nas v uredništvu in bo gotovo tudi vas, bralce Planinskega vestnika. Zgodba neutrudne 39-letne podjetnica iz Polzele je kar se da dramatična. Inženirka kemijske tehnologije je namreč svoj poklic zamenjala za vodenje butika spodnjega perila, vendar je v nekem življenjskem obdobju spoznala, da samo to vendarle ni tisto, za kar je vredno živeti. Tako so jo k sebi spet povabile gore, ki jih je spoznala in vzljubila že v rani mladosti. Podjetništvo je zamenjala s hojo in plezanjem po gorah, še zlasti po visokih, čeprav pravi, da navkljub *lazenju* po tujini še vedno ceni domače gore, ker so najlepše. Za pogovor sva izbrali kar mojo kuhinjo, gradiva pa se je zaradi neverjetne zgovornosti sogovornice nabralo še za kakšen intervju ...

Si naročena na Planinski vestnik? Katera od alpinističnih knjig te je najbolj pritegnila?

»Seveda, naročenega imam že kar nekaj let. Vestnik prelistam že na poti domov, potem pa preberem predvsem članke tistih avtorjev, ki me zanimajo. Že deset let nimam televizorja, tako da ostane veliko časa tudi za knjige. Poleg Zaplotnikove Poti mi je najljubša Nanga Parbat od Hermanna Buhla. Njegovo opisovanje gora se mi zdi tako entuziastično in doživeto.«

Ali imaš kakšna tehnična gorniška znanja? Si obiskovala alpinistično šolo?

»V alpinistično šolo Ljubljana-Matica sem

hodila v letih 2001–2003. Dvakrat na teden sem se vozila v Ljubljano, v sredo na trening, v četrtek na predavanje. Predavanje o Lotseju, ki je sledilo prvemu predavanju alpinistične šole, je imel Aco Pepevnik. Spomnim se, da je rekel, da ni bilo lepšega trenutka na svetu, ko je z Milanom Romihom stal na vrhu Lotseja, kar se mi je močno vtisnilo v spomin. Izpita za alpinistko še nisem naredila, ker me v zadnjih letih maja nikoli ni bilo doma.«

Izgleda, da imaš zimsko plezanje raje kot skalno?

»Zimo imam zelo rada. Če bi določala dolžino letnih časov, bi zima trajala deset mesecev. Najrajši hodim po snegu in takrat mi misli kar odplavajo. S smučkami sem celo prehitro v dolini. Vsi pravijo, da se v snegu drugače gibljem, ko pa pridem pred skalni del, se zdim sama sebi nevarna. Zato bi se ji morala malce bolj posvetiti. V stanovanju imam sicer *boulderco*¹, kjer treniram, za gore pa ne najdem vedno soplezalca. Meni gre pravzaprav bolj za doživetje narave. Vedno sem si želela, da bi lahko šla ponavljat slovenske klasike, tiste smeri, ki so dale pečat neki steni.«

Kdo te je navdušil za hribe? So te morda »zastrupile« že v otroštvu?

»Že kot otrok sem zelo rada hodila v hribe. V osnovni šoli smo veliko hodili s planinskim krožkom, še posebej sem uživala na večdnevni šolskih izletih. Čeprav sem imela krvave žulje, nisem hotela domov, tako da me je morala enkrat

¹ Plezalno steno, op. ur.

mama priti iskat. Svoj prvi žig Slovenske transverzale sem dobila leta 1977. Spomnim se še, ko smo s sabo nosili *doručak*, alpsko mleko in hodili v Alpina čevljevih.«

Kako si zajadrala iz kemijske fakultete med podjetnice?

»Po fakulteti sem bila prepričana, da mi bo denar prinesel srečo. Kot podjetnica sem se posvetila izključno delu, širila poslovanje in bila zelo uspešna. Kar naenkrat sem bila stara trideset let in takrat sem se zavedla, da je šlo osem let takole (*zamah z roko*) mimo. Pravzaprav se niti ne spomnim, kaj sem počela v teh letih. Verjetno samo delala ... V nekem življenjskem obdobju sem bila na koncu z živci. Takrat me je moja kobila dvakrat vrgla iz sedla in to je verjetno imelo nek namen. Mama pa mi je takrat rekla, da sem včasih zelo rada hodila v hribe. In res sem si kupila nahrbtnik in gozdarje in šla ...«

Si hodila kar sama?

»Precej, potem pa sem naletela na Slavka Petka – Fuksa, s katerim sva veliko hodila skupaj. Pokazal mi je stvari, ki jih sama ne bi videla, navadil me je, da nisem samo gledala, pač pa tudi videla. Pogosto grem v hribe s *Polhovci*, skupino ljubiteljev gora, med katerimi se dobro počutim.«

Ti je kakšna gora še posebej pri srcu?

»Nimam favoriziranih vrhov. Meni je pravzaprav vseeno, kam grem, ampak Turška gora nad Logarsko dolino pa je *moja*. Lahko grem stokrat gor, vedno se mi zdi drugačna.«

Si se že povzpela na kak alpski štiritisočak?

»Na nekatere sem šla po normalnih pristo-pih: Grand Paradiso čez severno steno, Mont Blanc iz Augille de Midi, Bernina, Castor, Polux, Breithorn.«

Kakšne spomine imaš na svojo prvo odpravo na Aconcagua leta 2005?

»Za prvo odpravo je *kriv* Planinski vestnik, kjer je bil objavljen oglas Borisa Strmška. Nisem veliko razglašala okoli, pač pa sem se kar prijavila. Res je bilo nekaj posebnega, prvo doživetje odprave, prvo srečanje z višino ... Čeprav pravijo, da gre pri vzponu le za hojo, da je to najvišji trekning na svetu, sem tako najlaže spoznala

prenašanje višine. Aconcagua je najlepša iz baze Plaza de Mulas, vedno je drugačne barve, od rjave, rdečkaste do oranžne, bila pa sem tudi pod južno steno. Mislim, da je bila Aconcagua pravilna izbira za prvo odpravo in preskus višine.«

Na Elbrus si šla z Davom Karničarjem ...

»To je bila hitra odprava, šest dni in že smo bili doma. Dava sem spoznala, ko sva se srečala v Sinjem slapu. Je odličen organizator, šest udeležencev je imelo jasne smernice, kar mi je zelo ustrezalo.«

Na tretji odpravi leta 2005 si na Šiša Pangmi obrnila na 7070 metrih. Ni bilo to preveč za eno leto?

»Za vzpon na Šišo sem se prijavila kar preko interneta in se pridružila tuji komercialni odpravi. Žal sem v Katmanduju popila kozarec soka in že na začetku hudo zbolela. Shujšala sem več kot deset kilogramov. Seveda po tako hudi diareji ne prideš več k sebi, vendar nisem hotela popustiti. Ko sem si v bazi optala 15 kilogramski nahrbtnik, sem mislila, da se bom sesedla. Vendar sem vztrajala do tabora 2 na 7070 metrih. Potem sem se obrnila, saj sem se zavedala, da je pot navzdol pogosto težja od vzpona in da se moram vrniti. Ja, tri odprave v enem letu so bile res veliko, pravzaprav preveč, zato sem bila na tej kaznovana ...«

Kako bi torej ocenila to odpravo?

»Kot svojo najboljšo in mislim, da sem se na njej največ naučila. Vsak, ki hodi v tako visoke gore, potrebuje uspešne in neuspešne odprave. Če so vse uspešne, nisi več realen. Po tej odpravi me ne zajame več evforija, da sem bila na vrhu. Zdaj po vsaki odpravi naredim seznam napak, ki sem jih naredila in razmislim, kaj bi lahko naredila še bolje. Treba je vedeti, da napake vedno delaš, v tako visokem svetu pa se te napake ne seštevajo, temveč potencirajo in je dobro, da se tega zavedaš.«

Sledila je odprava leta 2007 na Denali, ki si jo sama organizirala ...

»Organizacija odprave na Denali ni tak problem. Bila sva samo dva člana (Bogdan Ambrožič, op. ur.). Aljaska se mi je zdelo čudovita. Na Denaliju nisem imela občutka, da sem na tako obljudenem *hribu*, ker je okrog taka divjina in je prostrano. Ima neko specifično energijo.«

Lani si spet šla v Južno Ameriko, tokrat na Alpayo, skupaj s fantom Robertom. Kako si doživljala Peru in to markantno goro?

»Čeprav sem pričakovala, da me Alpamayo ne bo presenetil, saj sem videla že toliko njegovih fotografij, sem ob pogledu nanj rekla le: 'O, mama mia, kako je lep!' Nanj sva se hotela povzpeti po običajni Ferrarijeji smeri, vendar je bila zaprta, zato sva se odločila za Francosko diretissimo, kjer pa ni počitka. Bilo je lepo plezanje, ves čas po estetski liniji, izstopiš pa direktno na vrh.«

Lani si se odpravila na svoj prvi osemtisočak, na Manaslu. Kako si se pridružila odpravi?

»Povabil me je vodja odprave Dragan Jaćimović, ker je slišal, da sem menda vzdržljiva. Njegova ponudba je bila tako mamljiva, da nisem mogla reči ne. Rekel je, da bom plačala stroške odprave, če pridem na vrh, v nasprotnem primeru pa ne. Ves teden sem vseeno razmišljala, ali naj grem ali ne, kajti Manaslu je vendarle osemtisočak. Med prihodom iz Peruja in odhodom v Nepal sem bila doma komaj 36 ur. V tem času sem si morala vse spakirati, oprati in posušiti obleko, pa še v trgovini sem delala ...«

Na odpravi je bilo potem dolgo časa slabo vreme. Kako si preživela ta čas?

»Še v lepem vremenu sem prišla do tabora 1 na 5700 metrih, kjer sem prespala in sestopila, potem pa smo praktično pol meseca čakali na lepo vreme. Vsi tisti, ki se nismo uspeli aklimatizirati, smo bili nervozni. Vodja se je po sestanku le odločil, da bomo tudi mi lahko poskusili. Potem je končno prišlo lepo vreme, ki je trajalo 3 ali 4 dni. Bila sem presenečena, da mi je uspel vzpon brez aklimatizacije, saj se na višino ne prilagajam najbolje. Do kisika, ki je bil na 7000 metrih, še posebej zadnjih 100 metrov, sem hodila zelo težko, hotela sem že obrniti. Še ves vzpon do tabora 3 nismo vedeli, ali bomo imeli možnost iti na vrh. Dva dni pred nami ni bil še nihče na vrhu, ni bilo *fiksni*h vrvi, saj je bilo preveč snega, plan pa se je spreminjal iz ure v uro. Naši ekipi je drugi dan le uspelo priti na vrh.«

Kakšen je bil občutek na vrhu?

»Ne znam ga prav opisati, vsekakor pa sem bila vesela, da sem bila na svojem prvem osemtisočaku. Poleg tega je bilo vreme prečudovito, kar je bila res nagrada.«

Na Okrešlju pred tridesetimi leti z mamo

Kako težak je vzpon na Manaslu, je tudi nevaren?

»Manaslu v preteklosti ni bil cilj komercialnih odprav. Pritrjene vrvi so med taboroma 1 in 2, nad 7000 metri je malo ledu, vendar si tudi tu ves čas pritrjen na vrvi. Te smo preverjali, saj so bile ponekod že precej načete. Seveda je težko, gre za veliko višino. Japonska smer je nevarna, ker poteka del poti med taboroma 1 in 2 tik pod nevarnimi seraki, ki so se podirali nenadejano, tudi ponoči. Ta del se je tudi za nami zelo spremenil. Čehi, ki so šli na zimsko odpravo, tam niso našli več poti, ker se je vmes vse podrlo. Enkrat je tam celo odneslo 16 ljudi naenkrat. Druga težava je specifično vreme na tem območju. Okoli vrha se ustvari nekakšna mikroklima in vremenske napovedi nikoli niso zanesljivo držale.«

Na vršnem platoju si bila skupaj z Nives Meroi in Romanom Benetom. Oba sta vrhunska plezalca in himalajca. Kakšen vtis sta naredila nate?

»Oba sta tako preprosta človeka, da si človek ne bi predstavljal. Zdita se mi zelo naravna in ju cenim, ker gresta na goro, *ker je gora*, in ne številka na seznamu. Spoznala sem ju že pred Manaslujem.

Nives stalno nagovarjam, naj vendarle že napiše kakšno knjigo.«

Marca imaš v planu vzpon na Everest. Kako naj bi odprava potekala?

»Priložnost za odpravo na Everest je odlična, ker je vodja spet Dragan Jaćimović. V načrtu imamo vzpon po severnem grebenu iz Kitajske. V Katmanduju moram biti 29. marca z opremo. Ekipa je podobna tisti z Manasluja in tam smo se res dobro razumeli. Vračamo se 7. junija. Program mi je všeč, ker imamo počasno aklimatizacijo, to pa je meni pisano na kožo, saj imam s tem težave. Baza je precej visoko, na 6400 metrih. Težavo bi lahko imeli, če Kitajci ne bi dali dovoljenja, kar pa bi odpravo precej podražilo, saj bi morali iti iz Nepala. Vzpon s kitajske strani je vodji odprave bolj všeč, ker lahko iz baze spremlja ljudi pri vzponu. Na goro bomo šli v trojkah, vključujoč Šerpo. Dogovorjeno je tako, da v primeru težave kogarkoli vsi trije obrnemo.«

Se ti zdi, da imaš dovolj izkušenj za takšno odpravo?

»Mislim da, ker sem glede vsega, kar sem doživela do zdaj, zelo realna. Tu mislim na Šišo in Mananslu. Na Aconcagui in Denaliju sem bila sama na poti do vrha. Na internetu sem prebrala veliko zgodb z Everesta, poznam vse nesreče in mislim, da poznam nevarnosti. Ne želim biti od nikogar odvisna, ne mislim se zanašati niti na Šerpo, zato se bom naučila sama ravnati s kisikovo bombo. Vendar pa je težko vse predvideti, zato je vsaka pot nova izkušnja«

Zaradi zbiranja denarja za Everest si se medij-sko izpostavila. Ti je kaj žal?

»Trenutno še ne vem, ali mi je žal ali ne. Nekajkrat sem sicer že pomislila, da bi bilo bolje, če bi vzela kredit. Vseeno računam na to, da bom lahko naredila nekaj dobrega za ljudi, ki tega niso imeli možnosti spoznati in bodo odpravo lahko spremljali.«

Kaj ti pomeni Everest?

»Everest je še ena izkušnja več. Če bom imela priložnost in bo vse v redu, tudi s kisikom in vremenom, vem, da bom zagotovo dala vse od sebe. Če bo kakšen problem z zdravjem, tudi tik pod vrhom, bom zagotovo obrnila. Zavedam se, da imam zelo

lepo življenje in vse kar imam, imam že tukaj.«

Kakšno je tvoje stališče glede etične/neetične uporabe dodatnega kisika na visokih gorah?

»Prav je, da vsak pove, na kakšen način ali kako je dosegel vrh. Etično ali neetično, to je verjetno težko opredeliti, saj v življenju ni vse belo ali črno. Pravzaprav mi je pomembnejše, kakšen odnos do gore ima tisti, ki se nanjo povzpne. S spoštovanjem se vzpenjaš, po doseženem vrhu občutiš hvaležnost ... ali pa iščeš samopotrditve, se z goro boriš in jo na koncu osvojiš? Zame je znano, da besede »osvajati« v kontekstu gora ne maram, zato vam je najbrž jasen moj odnos do gora. Vem, da na Everest nisem sposobna priti drugače (brez kisika) in ne rinem tja, kamor ne spadam. Zavedam se, da obstaja zame veliko večja nevarnost omrzlin ali smrti, če ne bom uporabila kisika. Imam odgovornost do svojih zaposlenih in moram priti domov, ne gre mi za nobeno dokazovanje. Nikoli nisem rekla, da sem bila na Manasluju brez kisika, vedno sem to omenila. Mislim tudi, da se morda pretirava z mejami. Zagotovo so ljudje, ki so sposobni tega, ne sme pa se to prenesti na povprečje ljudi, tistih, ki hodijo. Nekateri si toliko dvigujejo meje, da lahko gredo preko svoje in zato umrejo.«

Si imela že kakšne težave zaradi višine?

»V začetni fazi moram biti previdna, saj se počasneje aklimatiziram. Manjše težave zaradi višine sem imela samo na prvi odpravi na Aconcaguo. Proti vrhu sem hodila sama, zelo sem bila pozorna na obnašanje svojega telesa. Imela sem mravljinčne roke, bila sem v čudnem stanju, kot bi se vmes zbužala. O višinski bolezni sem veliko prebrala v knjigah, ampak eno je teorija, drugo so osebne izkušnje. Pred vzponom so mi rekli, če bom videla nekoga v kratkih hlačah, se mi ni treba vznemirjati, saj je ta baje vedno tam gor. Ko sem hodila proti vrhu, me je nekdo poklical 'Simona!', jaz pa sem si mislila: 'No, zdaj je pa ta s kratkimi hlačami, ali bom tik pod vrhom obrnila?' Rekla sem si: 'Jaz ga sploh ne bom šmerglala, grem kar naprej'. No, na koncu se je izkazalo, da me je klical Boris Strmšek (smeh).«

Na kakšni odpravi se bolje počutiš, na številčnejši ali na tisti z nekaj udeleženci?

»Ko greš na vrh ali na aklimatizacijo, je vsak tako ali tako sam, razen na ledeniku, ko smo nave-

Na Vrtači v domačih gorah, kjer je najlepše.

zani. V bazi je bolje, da je več družbe, ker se moraš zamotiti. Fino je, da je več ljudi, da se lahko več pogovarjaš. Če preveč razmišljaš o vzponu ali o slabih razmerah, si lahko samo živčen. Načrtno se v bazi več družim z ljudmi, se pogovarjam in več jem. Moja teorija je, če lahko ješ, pomeni da si zdrav.«

Si imela kakšne težave ali si za kaj prikrajšana, ker si ženska?

»Načelno ne, je pa res, da v šotoru včasih mislijo, da bo ženska kuhala. Na Aconcagui sva s soplezalco Simono skuhalo, pospravili pa naj bi moški. Ko pa se to ni zgodilo, sva rekli: 'Fantje, tole je bilo za trikrat: prvič, zadnjič in nikoli več,' in sva pospravili ter šli. Nikoli pa ne nosim manj opreme od ostalih članov.«

Kakšne želje imaš za naprej?

»Želja imam še za par življenj. Rada bi videla Karakorum, Pet snežnih leopardov v Kirgiziji, šla bi na Južni tečaj, prečila bi kontinentalni led v Argentini, vrnila bi se spet na Aljasko ... Skratka, zanima me vse, kjer je mrzlo. Rada bi tudi splezala po Via

della Vita na Vevnico, stala na vrhu Široke peči, ki je ena mojih največjih želja, prečila bi ves martuljski greben. Martuljek se mi zdi od nekdanjega pravo kraljestvo. Na Košuti tudi še nisem bila, ker sem Karavanke vedno zapostavljala, a so vseeno zelo lepe. Predvsem pa bi rada vsak dan svojega življenja, ki mi je še namenjen, preživela lepo, se družila z ljudmi, ki jih imam rada in jih cenim. Moj moto je namreč: živeti, ceniti, uživati, ljubiti in deliti.«

Simona, srečno!

VZPONI IN ODPRAVE:

- Aconcagua, 6962 m, normalni pristop, 2005
- Elbrus, 5642, normalni pristop, 2005
- Šiša Pangma, 8027 m, normalni pristop, dosežena višina 7070 m, 2005
- Denali, 6190 m, normalni pristop, 2007
- Alpamayo, 5947 m, Francoska direttisima, 2008
- Manaslu, 8163 m, normalni pristop, 2008

Nasvet

✍ Matjaž Šerkezi

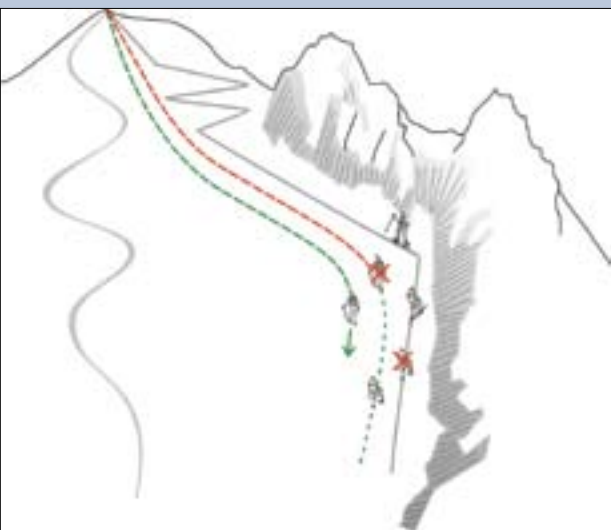
NEKAJ PRAVIL OBNAŠANJA V GORAH POZIMI

Trenutne razmere v gorah kažejo, da se zima še nekaj časa ne bo poslovila in bomo lahko uživali na snegu tako peš kot s turnimi smučmi. V slovenskem gorskem svetu v večini primerov naletimo na »križemkražem« gažen sneg in nikoli ne vemo, kje je gaz turnih smučarjev in kje je gaz pešakov za vzpon in sestop. Upoštevajmo pravilo racionalne hoje, saj bo za vse nas hoja v gore prijetnejša, brez nepotrebnih padcev, preklinjanja ...

Pohodnik naj si v klanec naredi svojo gaz, ki jo bodo ostali še utrdili. Za sestop naj ne uporabi iste, saj bo čez nekaj časa neuporabna za vzpon.

Enako velja za turne smučarje, ki za vzpon uporabljajo svojo smučino, po kateri pohodniki ne hodijo.

Poskrbimo tudi za rumene markacije v snegu ob poteh, za katere še posebej skrbi močnejši spol. Verjetno nobenemu od nas ni prijetno, ko nas spremljajo na idilični turi po zasneženi pokrajini. Opravimo »klic narave« nekoliko izven poti. Če pa to ni mogoče, bodimo vsaj toliko uvidevni, da po potrebi vse skupaj zasujemo s snegom.

AVTOR SKICE: BRANKO IVANEK

Naš recept

✍ Matjaž Šerkezi

»NE PREVEČ« FRANCOSKA ČEBULNA JUHA

Za število oseb: 2

Ponev: 1

Gorilnik: 1

Ostali pribor: žlica, vilice (najbolje *živlica* Spork)

Čas priprave: 15 minut

Teža sestavin: 50 g na osebo

Energijska vrednost: dobra

Vegetarijanski obrok

Sestavine:

2 polni žlici sesekljanе čebule, jušna kocka (kokošja ali zelenjavna), ¼ žlice česna v prahu ali sesekljanega česna, 1 žlica svežega ali posušenega peteršilja, ½ žlice sladkorja, 2 srednja krompirja, ščepec popra, 1¼ l vode, žlička olja, Priprava:

V ponvi na olju popraži čebulo in jo zalij z 1¼ l vode. Dodaj jušno kocko, česen, peteršilj, sladkor in na tanko sesekljan krompir. Soli po okusu. Pusti, da zavre. Na majhnem ognju kuhaj 10 minut oz. toliko, da se krompir razkuha. Odstavi z ognja in z vilicami dodatno pretlači krompir. Serviraj s popečenim kruhom in z naribanim sirom. Juho lahko spraviš v termovko za okusno osvežitev med turo.

Namesto sveže zelenjave lahko uporabiš francosko čebulno juho iz vrečke, priporočam pa pripravo iz sveže zelenjave, saj bo juha okusnejša. Juha je odlično nadomestilo za malico ali kot prvi obrok po turi.

Na suhem in toplém

Oblačenje v gorah pozimi

✍ Aljaž Anderle

FOTO: PRIMOŽ HOSTNIK

Aktivnosti v gorah potekajo v vremenskih pogojih, med katerimi redko najdemo nam zelo ugodne. Največkrat gre za mešanico nizkih temperatur, velikih temperaturnih razlik z različnimi dodatki vetra, padavin in sonca. Pozimi in zlasti v prvih pomladnih mesecih v gorah v dnevnih periodah srečujemo zmrzal in odjugo, sneg in dež, temperaturne razlike pa dosegajo tudi 15 stopinj. Pri tem pa hodimo oziroma smučamo po snegu, ledu, na vetru ... Kaj in kako obleči, da se bomo v takih razmerah počutili udobno?

FIZIOLOGIJA OBLAČENJA

Proizvajalci in medicina športa znanstveno pristopajo k problemu oblačenja. Predvsem raziskujejo fizikalne procese in interakcije med kožo, oblačili in okoljem ter njihov vpliv na človekovo počutje. Na podlagi teh spoznanj poskuša industrija razvijati ustrezna oblačila.

Človek med aktivnostmi generira veliko energije, ki se kaže v obliki dela in toplote. Presežke

toplote telo regulira tudi z znojenjem, kar pri oblečenem človeku predstavlja problem, saj je vsak sloj oblačila ovira, v katero se znoj lovi. To pa slabša udobje in lahko za nameček povzroči prekomerno ohlajanje telesa, ko prenehamo z aktivnostjo. Kdo ne pozna zoprnega občutka mrzlih oblačil na koži, ko se prepoteni ustavimo in začnemo ohlajati? V gorskih razmerah se dejavniki potencirajo, zato je iskanje najboljših rešitev za ta problem večno vodilo razvijalcev gorniških oblačil.

FUNKCIJE GORNIŠKIH OBLAČIL

Poznamo dva sklopa funkcij gorniških oblačil: ergonomske in fiziološke. Prve obsegajo udobje, kroj in videz, druge pa izolacijo, paroprepustnost, zaščito, prenos vlage ... Ker so pri posameznih tipih oblačil te funkcije različno izražene, moramo oblačila kombinirati, da dosežemo želeni učinek – udobno klimo in ustrezno zaščito. In tako zavidamo v krzno oblečenim živalim, ki so serijsko opremljene z najboljšo obleko, nas pa je narava oskubila ...

PET NAČEL OBLAČENJA V GORAH:

- Bolje je več slojev kot manj.
- Najpomembnejši sloji so ob koži. Bolje ko se vlaga odvaja, bolje se kontrolira telesna temperatura.
- Pretopla oblačila povzročajo premočno znojenje. Izogibajmo se jim.
- Izogibajmo se oblačilom, ki vpijajo veliko vlage, na primer bombažnim majicam. Premočena oblačila so neudobna in lahko povzročijo podhladitev, ko prenehamo z aktivnostmi.
- Tesna zunanja oblačila zmanjšujejo udobje, izolacijo in slabše odvajajo paro.

KAKO IZBRATI, KAJ OBLEČI?

Izbiri oblačil prilagajamo načrtovani turi, vremenskim razmeram in svoji konstituciji. Poskrbeti moramo za to, da imamo v nahrbtniku vedno na voljo rezervno oblačilo.

Športno perilo

Največkrat je izdelano iz poliestrskih mikrovlaknen, lahko tudi v kombinaciji s poliakrilom ali volno za ogrevanje najbolj občutljivejših delov telesa (sklepov, hrbta). Pomembno je, da je elastično, da se zelo hitro suši ter da daje telesu občutek suhosti in toplote tudi v premoru med intenzivno aktivnostjo, na primer pri plezanju v navezi. Večina kvalitetnih peril je tudi protibakterijsko obdelanih, tako da omogočajo večdnevno uporabo brez nevšečnega zaudarjanja. Debelejša perila izbiram za manj intenzivne ali statične aktivnosti, tanjša pa za napornejše ture.

Termo sloji

Sem sodijo oblačila večjega voluma, ki zadržujejo zrak in skrbijo za to, da nam je toplo, hkrati pa navzven prepuščajo paro. Za ta namen služijo razne vrste termovelurjev in posebnih tankih bund s sintetičnimi polnili. Z debelino tega sloja se prilagajamo trenutnim temperaturnim razmeram. V mrzli zimi pogosto oblečem dva sloja Polartecovega *powerstretcha*, zelo elastičnega in udobnega termovelurja, ki dobro pomaga perilu pri prenosu vlage navzven. Oblačil, ki zadržujejo toploto, je na trgu veliko – pri izbiri moramo predvsem gledati na udobje in kroj, ki naj bo primeren tudi za nošnjo pod vetrovko, torej ne preohlapien. Dodatni detajli, ki so lahko koristni, so odprtine za palce v rokavih, ki nam rokave spremenijo v polrokavice, hkrati pa preprečujejo vdor mraza in mokrote za rokav. Na teh oblačilih ne potrebujemo preveč žepov niti kapuce. Sam si navadno oblečem puli in jopico

iz *powerstretcha*, ki ju potem lahko kombiniram po potrebi (jopico za hojo, puli za plezanje, oboje skupaj pa v hudem mrazu).

Ob mrzlih dneh ali ob večdnevnem bivanju v gorah si je modro omisliti še dodatni izolacijski sloj, ki ga lahko navlečemo preko vseh oblačil. Za ta namen so zelo primerne tanke puhovke, polnjene z umetnim puhom in po možnosti s kapuco. V nahrbtniku zasedejo le malo prostora, pomenijo pa veliko razliko v izolaciji telesa in počasnejše ohlajanje, na postanku v koči ali na bivaku pa tudi mnogo večje udobje.

Zaščita

Pred zunanjimi vplivi, predvsem vetrom in dežjem, ščitijo oblačila najrazličnejših izvedb. Na trgu tako najdemo univerzalna oblačila – tako imenovane *softshelle*, jakne z neprepustnimi membranami – in hibridna oblačila, sestavljena iz več funkcionalno različnih materialov, ki razširijo spekter uporabnosti, zaščite in udobja. Za kakšno zaščitno oblačilo se odločimo, je odvisno predvsem od odgovora na vprašanje, za kakšne potrebe ga bomo uporabljali in koliko bomo zanj plačali.

Univerzalno

Oblačila iz *softshella* ponujajo zelo širok spekter uporabnosti in udobja. Pri tem zelo dobro dihalo, nas ščitijo pred vetrom in do določene mere tudi pred močo. Kompromis se čuti pri večji teži in omejeni zaščiti pred vodo, saj večina *softshellov* nima membrane in lepljenih šivov. Med njimi ločimo nekaj skupin:

1. Lahka elastična oblačila z membrano proti vetru.
Nošenje je zelo udobno, zlasti za kolesarjenje, plezanje in smučanje. Pri veliki intenzivnosti prihaja do težav z dihanjem, zato morajo ta oblačila imeti dovolj učinkovite prezračevalne zadržke. Nudijo popolno zaščito pred vetrom, zato so idealna za hitre športe, kot so tek, smučarski tek, smučanje in kolesarstvo, in le delno pred vodo. Odvrnila bodo škropljenje, rosenje in podobne minimalne padavine, pri daljši plohi pa »zamočijo«. Njihova odpornost na vodo je odvisna od kvalitete zunanje impregnacije in izvedbe šivov.
2. Lahka impregnirana oblačila brez membrane.
Sem spada večina *softshellov* z impregnacijskimi nanosi na površini, ki skrbijo za odbijanje vode pri lažjih padavinah, zaščitijo pred umazanijo in, odvisno od strukture materiala, tudi pred

Ždenje na varovališčih, bivakih ali na terasi pred kočo močno olajša tanka puhovka. Včasih pa tudi to ne pomaga...

FOTO: ALJAŽ ANDERLE

Če nas med hojo spremljajo padavine, poskrbimo za zaščito in hkrati zračenje. Izolacije pa v takšnih razmerah ne potrebujemo veliko. FOTO: ANDREJA JAGODIC

vetrom. Nosilni materiali so po večini na bazi poliamidov, impregnacije in nanosi pa skrbijo tako za odvajanje vlage navzven (dihanje) kot za zaščito pred mokroto. Ker nimajo membrane, tovrstna oblačila zelo dobro dihajo in se tudi hitro sušijo, seveda pa nekaj slabše ščitijo pred močo. Zlasti popularne so hlače iz tovrstnih materialov.

3. Težka, topla oblačila iz *softshella* z veliko stopnjo zaščite.

Bodisi kombinirana z membrano ali brez nje, tovrstna oblačila združujejo izolacijo in zaščito pred vetrom ter vodo v enem kosu. Ponavadi nosilna tkanina (npr. *schoeller WB*) omogoča tudi raztegljivost. Nudijo odlično zaščito za ugodnejšo ceno kot goretexi. Ker pa so nekoliko težja, se za njihovo uporabo odločam najmanjkrat. Relativno slabo tudi dihajo. Ko se enkrat napijejo vode, niso prav hitro suha. So pa zelo uporabna za aktivnosti, kjer sta pomembna hkratna izolacija in zaščita ob istočasni gibljivosti (turno smučanje, klasično gorništvostvo, montiranje snežnih verig ...).

4. Hibridna oblačila. Dva v enem!

Kombinacije *softshella* in *hardshella* so mi zelo všeč – pri tem dobimo 100 % zaščito pred vodo na najbolj izpostavljenih predelih (ramena, hrbet, rokavi, glava) in elastičnost, dihanje ter udobje povsod drugod. Seveda so tudi drugi deli impregnirani in do neke mere ščitijo pred vodo. So zelo dobra izbira in v 80 % primerov lahko nadomestijo *hardshell* vetrovke in hlače za zimske vzpone, smučanje ...

Izmed materialov softshell so mi najbližje Gorejev windstopper-softshell in pa lažje izvedbe Schoellerjevega WB400. Pomembno mi je, da oblačila niso predebela, da so elastična, da nimajo prekratkih rokavov in da čim bolj dihajo. Zaželeno je, da imajo zadržke za ventilacijo. Ta oblačila poleti in v suhem nosim kot zaščitni sloj, pozimi pa najpogosteje kot sloj za izolacijo in jih zelo uspešno kombiniram z nepremočljivo vetrovko.

Nepremočljivo

V najslabših vremenskih pogojih se za zaščito oziramo k nepremočljivim oblačilom, tako ime-

Softshell jakne pridejo najbolj do izraza tam, kjer lahko hkrati skrbijo za izolacijo in zaščito. FOTO: ALJAŽ ANDERLE

novanim *hardshellom*. Ta pri meni igrajo pomembno vlogo in jih pozimi zelo pogosto nosim. Njihove prednosti – popolna zaščita pred vetrom in mokroto – se zelo dobro dopolnjujejo z dejstvom, da se ne napijajo vode, da so relativno udobna in zelo lahka. Najboljši *hardshell* je tisti, ki v največji meri zadovoljuje naše potrebe. Veliko večino mojih potreb zadovoljijo elastične vetrovke lahkih izvedb, z minimalnim številom žepov in dodatkov, s fiksno kapuco, plezalnim krojem z dolgimi rokavi in z dobrimi možnostmi zračenja.

Odsvetujem uporabo vse bolj prisotnih ponaredkov, povečini uvoženih z Daljnega vzhoda, ki se prodajajo po smešnih cenah. Ko vas pusti na cedilu, zadeva ni več smešna.

POPRAVILA IN VZDRŽEVANJE

Strgana vetrovka je samo še za v smeti! No, hecam se ... Raztrganine, do katerih pride slej ko prej (pri meni prej), niso nobena katastrofa, razen če si ne odtrgate rokava. Luknje si z notranje strani preprosto zalepite s kvalitetnim samolepilnim trakom (Duct tape). Bolj kot je trak kvaliteten, dlje bo po-

pravilo zdržalo, ampak načeloma se na raztrgani del kar pozabi ... Pri vetrovkah s podlogo je seveda treba najprej razparati podlogo in nato nalepiti neposredno na membrano ...

Po vsaki sezoni membranska oblačila operem z namenskim čistilnim sredstvom (Nikwax, Grangers, Toko ...), pred sezono pa jih še impregniram, da povsem brez problema opravljajo svojo funkcijo skozi najbolj mokre trenutke. Impregnacijo utrdim z likalnikom, nastavljenim na likanje umetnih materialov. Membrana se pri tem ne poškoduje. ◉

Oddaja "Čez hribe in doline"
 vsak tretji četrtek v mesecu ob 17. uri

107.5 MHz

RADIO
UNIVOX

e-mail: info@univox.si

Ne vmešavajmo se v naravo!

Naselitve tujerodnih živali v naših gorah

✍ Jana Kus Veenvliet¹ 📷 in skice: Paul Veenvliet

V prejšnji številki Planinskega vestnika smo že predstavili tujerodne rastline in nekatere vrste, ki se širijo tudi v gorskem svetu. V tokratni številki pa bomo podrobneje predstavili še tujerodne živali. Z izrazom tujerodne vrste v biologiji imenujemo tiste vrste, ki jih je človek namerno ali nenamerno zanesel izven območja njihove prvotne razširjenosti. Zaradi vse večje trgovinske izmenjave in mobilnosti ljudi, tudi v Sloveniji, število tujerodnih vrst hitro narašča. S tem se povečujejo tudi negativni vplivi tujerodnih vrst na biotsko raznovrstnost. Medtem, ko so bile tujerodne rastline, ki smo jih predstavili v prejšnji številki, v gorski svet naseljene nenamerno, pa so živali naselili namerno, da bi popestrili lov in »obogatili« naravo. Tako so v prejšnjem stoletju potekale številne načrtovane naselitve več živalskih vrst: alpskega kozoroga (*Capra ibex*), muflona (*Ovis orientalis* (prej *Ovis musimon*)), damjaka (*Dama dama*) in alpskega svizca (*Marmota marmota*) ter naselitve različnih vrst rib.

VARUH GORSKEGA SVETA

Kozorog (Slika 1) danes velja za simbol alpskega živalskega sveta. Mnenja o tem, ali je alpski kozorog v Sloveniji domorodna ali tujerodna vrsta si niso enotna.^{2,3} Nekateri viri² navajajo, da ni dokazov, da bi kozorog živel na ozemlju Slovenije po koncu ledenih dob, drugi⁴ pa poročajo, da so bili kozorogi pri nas iztrebljeni zaradi lova v 16. stoletju. Zagoto-

vo so domorodne slovenske populacije alpskih kozorogov že pred več stoletji izumrle. Kozorogi, ki danes naseljujejo slovenske gore, izvirajo iz edine preživele populacije iz severne Italije. Prve naselitve kozoroga je izvedel že baron Julius von Born v Karavankah konec 19. stoletja.³ Šele več kot 50 let kasneje so nekaj osebkov spustili na vznožju Kamniških Alp.⁵ V Julijskih Alpah so kozoroge naseljevali med leti 1965–1975.⁶ Na kozoroga danes gledamo kot na sestavni del živalstva visokogorskega sveta, čeprav zaradi podobnih značilnosti do neke mere tekmuje z domorodnim gamsom.

TISOČLETJA STARE NASELITVE

Nekoliko bolj znano je tujerodno poreklo muflona, vendar brskanje po daljni zgodovini razkriva zanimivo preteklost. Če smo še pred nekaj leti menili, da muflon izvira s Korzike in Sardinije, pa so novejšje raziskave to ovrgle. Muflon, prednik današnje udomačene ovce, izvira iz Azije in je bil verjetno že v neolitik (7000 let pr. n. št.) naseljen na ta dva mediteranska otoka, na katerih so ljudje z lovom iztrebili vse večje sesalce.⁷ Muflone danes na Korziki in Sardiniji obravnavajo kot predstavnike avtohtonih živali. V novejšem obdobju so muflona s Korzike in Sardinije naseljevali širom po Evropi. V Sloveniji so naselitve potekale od leta 1953, ko so prve muflone naselili v dolini Kokre. Vendar pa so se mufloni razselili, tako je danes po Slove-

¹ Zavod Symbiosis

² Vidic, J. (1994): Alpski svizec (*Marmota marmota* L. 1758) v Triglavskem narodnem parku in drugod po Sloveniji. Razprave in raziskave 3. Bled: Triglavski narodni park.

³ Kryštufek, B. (1991): Sesalci Slovenije. Ljubljana: Prirodoslovni muzej Slovenije.

⁴ Galjot, B. (1997): O koloniji alpskih kozorogov na Ljubelju. V: Marenče, M. (ur.) Alpski kozorog (*Capra ibex* Linnaeus, 1758) v Triglavskem narodnem parku in drugod po Sloveniji. Bled: Triglavski narodni park.

⁵ Šašel, J. (1997): Naselitev kozorogov v Kamniški Bistrici. V: Marenče, M. (ur.) Alpski kozorog (*Capra ibex* Linnaeus, 1758) v Triglavskem narodnem parku in drugod po Sloveniji. Bled: Triglavski narodni park.

⁶ Adamič, M., Marenče, M. (1997): Trideset let po prvi naselitvi kozoroga (*Capra ibex*) v Triglavskem narodnem parku. V: Marenče, M. (ur.) Alpski kozorog (*Capra ibex* Linnaeus, 1758) v Triglavskem narodnem parku in drugod po Sloveniji. Bled: Triglavski narodni park.

⁷ Clutton-Brock, J. (1999): A Natural History of Domesticated Mammals. Cambridge: Cambridge University Press.

Slika 1. Alpski kozorog (*Capra ibex*) velja za simbol alpskega sveta, vendar je v Sloveniji naseljena živalska vrsta.

niji nekaj raztresenih kolonij. Muflon je sedaj v Sloveniji lovna vrsta. Vplivi na domorodne vrste niso dobro raziskani, vendar mnogi menijo, da se gamsi muflonom izogibajo in jih tako mufloni izrinjajo z njihovih stanišč.

ODMEV PREDIRLJIVIH ŽVIŽGOV

Tujerodna vrsta, na katero ste med potepanji po gorskih travnikih zagotovo že naleteli, pa je tudi alpski svizec (*Marmota marmota*). Navadno se po glasnih žvižgih, s katerimi opozorijo še druge, hitro umaknejo v podzemne rove. Čeprav podobnost ni prav očitna, je pri nas živeča najbližja sorodnica svizca veeverica. Svizci danes v naših gorah niso redki, vendar pa vse živali izvirajo iz naseli-

tev, ki so bile izvedene med leti 1953 in 1987. Živali, ki so jih naselili na območju Julijskih Alp, Kamniško-Savinjskih Alp in Karavank, izvirajo iz Osrednjih Alp, kjer so svizci preživeli tudi po koncu ledenih dob. Svizci so ozemlje Slovenije poseljevali v času ledenih dob, nato pa so zaradi spreminjanja življenjskega prostora izumrli. Iz arheoloških najdb vemo, da so svizci pred ledenimi dobami živeli v popolnoma drugačnem okolju, naseljevali so stepske nižine in sploh niso bili vezani na gorske predele. Prav zaradi tega danes svizca obravnavamo kot tujerodno vrsto in v skladu z današnjo zakonodajo take naselitve (razen izjemoma) niso več dovoljene. In kakšen vpliv imajo svizci na domorodne vrste in gorski ekosistem? Zaradi aktivne-

Slika 2. Naselitev jezerskih zlatovčic (*Salvelinus umbla*) je popolnoma spremenila podobo Dvojnega jezera v Triglavskem narodnem parku.

ga kopanja rovov svizci nedvomno vplivajo na lastnosti tal. Podzemni prostori povzročajo večjo zračnost tal in hitrejšo odtekanje vode. Še posebej na območjih, kjer živijo večje populacije svizcev, lahko zaznamo tudi večjo količino hranil v tleh kot posledico iztrebkov. Svizci so rastlinojedi, vendar v gorskem svetu rastlinske hrane ne primanjkuje, tako je tekmovanje za hrano z drugimi rastlinojedimi neopazno. Kljub temu pa lahko zaključimo⁸, da naselitev alpskega svizca v slovenskih gorah ni ogrozila domorodnih vrst in ekosistemov, zato jih ne uvrščamo med invazivne tujerodne vrste.

KO POTI NAZAJ NI VEČ ...

Medtem ko naselitve sesalcev v gorski svet niso ogrozile ekosistemov in domorodnih živali, pa se je po naselitvi rib v visokogorska jezera odvil najbolj črn scenarij. Prvotno so bila vsa visokogorska jezera v Julijskih Alpah brez rib, saj so povsem izolirana od drugih vodnih teles. Danes žal ni več tako, saj so v prejšnjem stoletju naselili ribe v skoraj vsa jezera. V Krnsko jezero so ribe naselili že kmalu po prvi svetovni vojni, po drugi svetovni vojni pa še v jezero na Planini pri jezeru.⁸ V slednje so bili naseljeni: vrsta postrvi, navadni koreselj (*Carassius carassius*) in klen (*Squalius cephalus*). Postrvi so v jezeru preživele le kratko obdobje, koreselj in klen

pa sta se začela razmnoževati in jezero še danes naseljujeta veliki populaciji teh dveh vrst. Ribe so poleg plenjenja nevretenčarjev in ličink dvoživk spremenile tudi kroženje hranil. Koreslji se namreč hranijo z brskanjem po dnu in s tem z dna dvigujejo hranila, to pa je sprožilo obsežno rast alg v jezeru, zato je voda motna in zelena. Pred naselitvijo rib je bila v tem jezeru opravljena le raziskava dvoživk, o drugih živalih pa skoraj nimamo podatkov. Slovenska raziskovalca⁹ Seliškar in Pehani sta tu našla nenavadno populacijo planinskih pupkov (*Mesotriton alpestris*), v kateri je bilo veliko živali neoteničnih (tako kot pri človeški ribici, so bili osebki spolno zreli, vendar so imeli znake ličink). Ti edinstveni planinski pupki, ki so naseljevali le to jezero, so po naselitvi rib popolnoma izginili. Tako je človek naravo osiromašil za najmanj eno živalsko posebnost.

Kot da se na starih napakah nismo ničesar naučili, pa so se naselitve nadaljevale tudi v novejšem času. Leta 1991 so v Dvojno jezero v Triglavskem narodnem parku brez dovoljenja naselili jezerske zlatovčice (*Salvelinus umbla*).¹⁰ Pred in v

⁸ Povž, M. (1997): Ribe v vodah Triglavskega narodnega parka. *Ichthyos* 14: 40-44

⁹ Seliškar, A., Pehani, H. (1935): Limnologische Beiträge zum Problem der Amphibienneotenie (Beobachtungen an Tritonen der Triglavseen). *Verhandlungen der Internationalen Vereinigung für theoretische und angewandte Limnologie* 7: 263-294.

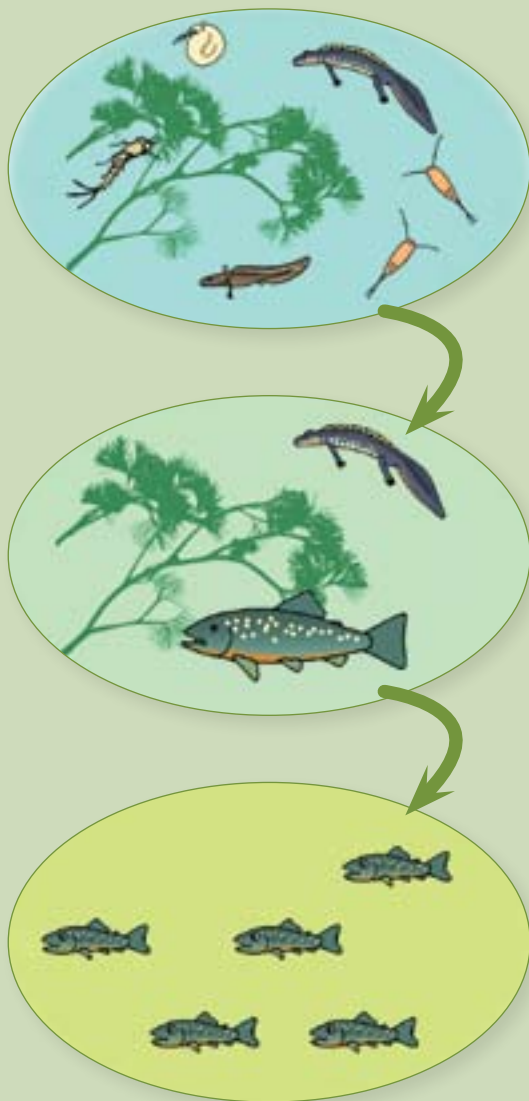
¹⁰ Brancelj, A. (2001): Dvojno triglavsko jezero – žrtev nepremišljenih človekovih posegov. *Ljubljana: Proteus*, 64: 16-21.

letih po naselitvi je bilo Dvojno jezero vključeno v raziskave Nacionalnega inštituta za biologijo. Tako je to postal eden najbolje dokumentiranih primerov posledic naselitve tujerodnih vrst v Sloveniji. Jezerske zlatovčice (Slika 2), domorodna vrsta gorskih jezer v Zahodnih Alpah, so učinkoviti plenilci. V okolju, kjer nobena izmed vrst ni bila prilagojena na obrambo proti takemu plenilcu, je prišlo do verižnih sprememb jezerskega ekosistema. Zlatovčice so se v jezeru kmalu začele razmnoževati, populacija se je hitro povečevala in v le nekaj letih iztrebila celotne populacije različnih vrst planktonskih rakcev. Propad živalskih rastlinojedih organizmov, ki so se hranili z algami, je povzročil hitro rast zelenih alg (Slika 3). Temu je zaradi velike količine alg sledilo še naraščanje količine hranil, količina v vodi raztopljenega kisika pa je močno upadla. V letih 1999 in 2000 so poskusili ribe odstraniti iz jezera, vendar se je izkazalo, da je izlov z mrežami neizvedljiv.⁹

Le nekaj let kasneje so ribe naselili tudi v Črno jezero nad Komarčo. Stari viri¹¹ poročajo, da so v to jezero že konec 30-tih let prejšnjega stoletja naselili postrvi, vendar teh danes ni več. Nekomu pa se je jezero brez rib zdelo pusto in je v jezero spustil pisance (*Phoxinus phoxinus*). To so majhne ribe iz družine krapovcev, ki na srečo niso tako agresivni plenilci kot postrvi, vendar vseh posledic te naselitve še ne poznamo. Vprašanje je, kako se bo ta naselitev odrazila na populacijah planinskega pupka (*Mesotriton alpestris*). Prav v tem jezeru se danes le še redko pojavlja posebna oblika planinskega pupka (*Mesotriton alpestris* forma *lacusnigri*), ki je poimenovana po svoji edini lokaliteti na svetu – Črnem jezeru.¹²

Ko boste naslednjič obiskali naša jezera, se ozrite vanje in si poskusite predstavljati, kakšna bi bila jezera brez rib. Ribe ne sodijo v vsako vodo in z nepremišljenim ravnanjem smo mnogim jezerom že povzročili nepopravljivo škodo. Naj nam bodo te

napake v opozorilo in v poduk. V letu 2009 poteka projekt Thuja, ki je podprt s subvencijo Islandije, Lichtenšteina in Norveške preko finančnega mehanizma EGP in Norveškega finančnega mehanizma. V sklopu projekta izvajamo številne ozaveščevalne aktivnosti, da bi preprečili vnos in širjenje invazivnih tujerodnih vrst. Več o aktivnostih projekta si lahko preberete na strani www.tujerodnevrste.info.

Slika 3. Naselitev rib v visokogorsko jezero je porušila ravnovesje v ekosistemu. Zaradi zmanjšanja števila živalskih rastlinojedih organizmov, ki so se hranili z algami, so se v jezeru namnožile zelene alge, zato je voda motna.

¹¹ ARSO (2001): Ekspertne študije za Pregled stanja biotske raznovrstnosti in krajinske pestrosti v Sloveniji. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor Agencija Republike Slovenije za okolje.

¹² Veenvliet, P., Veenvliet, J. K. (2008): Amphians of the Eastern Julian Alps (Slovenia) with special attention to endemic forms of the Alpine newt (*Mesotriton alpestris*). [Dvoživke vzhodnih Julijskih Alp (Slovenija) s posebnim poudarkom na endemične oblike planinskega pupka (*Mesotriton alpestris*)] Zeitschrift für Feldherpetologie 15: 49-60.

Velikonočnica

✍ in 📷 Dušan Klenovšek, Zavod RS za varstvo narave

Med našimi najbolj znanimi rastlinami je gotovo velikonočnica, in sicer zaradi velikih svetlo vijoličastih cvetov, gostih svilnatih dlak, zgodnjega cvetenja in velike redkosti v naravi. Za to je več razlogov, verjetno najpomembnejše je dejstvo, da gre za stepsko rastlino, ki pri nas dosega jugozahodno mejo svoje razširjenosti. V preteklosti je bilo zanjo veliko ugodnih lokacij izgubljenih z ureditvijo njiv in vinogradov, poselitvijo ali zaraščanjem. Javnosti sta najbolj znani nahajališči na Boču in v Boletini pri

Ponikvi. Vsako pomlad ju med cvetenjem obišče množica, tako posameznikov kot organiziranih skupin. Žal se marsikdo med njimi ne zadovolji le s pogledom s primerne oddaljenosti. Želja po dotiku, fotografiranju iz neposredne bližine ima za posledico poteptanost okolice, včasih celo samih rastlin. Še vedno se najdejo tudi ljudje, ki jo izkopljejo, da bi jo presadili na domači vrt, in to kljub dejstvu, da ravno letos mineva okroglih 60 let od njene uvrstitve med zavarovane vrste in da lahko v vrtnarijah kupimo gojene primerke.

Velikonočnica

Najpomembnejša predela sta zato na obeh nahajališčih varovana tudi z ograjami in stalno prisotnimi varuhi. Ob poškodbah rastišča ob koncu sezone cvetenja in množičnega obiska se vedno znova sprašujem, kakšna bo njena prihodnost.

Priznati je treba, da se v ohranjanje vlaga velik napor. Za čiščenje grmovne zarasti in pozno enkratno letno košnjo je Zavod RS za varstvo narave pridobil tudi evropska sredstva (projekt LIFE). Največ k ohranjanju seveda pripomoreta osveščenost domačinov in njihova želja po ohranitvi znamenitosti ter njeni vključitvi v lokalno turistično ponudbo.

Velikonočnica je sicer ena od petih vrst kosmatincev, ki uspevajo pri nas. Najbolj sta ji podobna navadni in gorski kosmatinec, ki uspevata na podobnih rastiščih, a imata temnejše cvetove. Vsaj za prvega vem, da ga domačini marsikje tudi imenujejo velikonočnica in so prav ponosni nanj. Visokogorske vrste so praviloma manj ogrožene od svojih »dolinskih« bratrancev – s soncem obsijani travniki s skromno rastlinsko odejo so prepogosto tarča posegov, ki trajno preženejo na te razmere prilagojene organizme. Z letom 2004 so vsi kosmatinci uvrščeni med zavarovane vrste, pri katerih smo dolžni varovati njihov življenjski prostor. Med pravnimi ukrepi varstva so razglasitve ekološko pomembnih območij, naravnih vrednot, naravnih spomenikov ali posebnih varstvenih območij (Natura 2000) na pomembnih nahajališčih. Lokacija na Boletini je zaradi slovensko in evropsko pomembne vrste varovana z vsemi navedenimi. Občina Šentjur je odkupila rastišče in s tem olajšala delo aktivnega varstva, mi pa ob srečanjih z velikonočnico ali katerim drugim kosmatincem ne pozabimo na njihovo ogroženost ter varovanje. ◉

Navadni kosmatinec

Končan Svetovni in Slovenski pokal

Sezona tekmovalnega lednega plezanja 2009

in Andrej Pečjak

Korejska tekmovalka je takole
»pozabila« cepin v prejšnji coni.

Letošnja zima je vrnila nekaj volje tekmovalnim lednim plezalcem, saj se je vsaj januarja plezalo po ledu in ne po lesu. Ni ravno taka zima, kot so bile pred desetletjem, je pa bistveno bolj zimska kot zadnji dve, zato se po svetu spet več govori o tekmovalnem lednem plezanju, Svetovnem pokalu in celo vstopu tega športa v zimske olimpijske igre. Slovenski tekmovalni ledni plezalci so sezono začeli s tekmo Slovenskega pokala decembra v ne preveč zimskem vzdušju skalovja pod Nanosom. Tekmo je organiziral AO Vipava in če že vreme ni bilo zimsko (če izvzamemo burjo), je bilo pa vzdušje na tekmi in zvečer po tekmi zelo prijetno in domače.

SLOVENSKIH TEKMOVALCEV JE DOVOLJ, TEKMOVALK ŽAL NE

Naša druga tekma za Slovenski pokal je bila pri gostišču Koren pod Ljubeljem na leseni četverkotni konstrukciji, kjer je imel vsak tekmovalec opraviti s štirimi kratkimi, vendar zahtevnimi progami. Tržiški AO, ki je tekmo organiziral, je poskrbel za dobro vzdušje, gledalcev se je posebej na finalnem delu kar trlo in lahko se zgodi, da bodo prihodnje leto tako tekmo organizirali kar sredi Tržiča. To bi precej pripomoglo k razpoznavnosti tega športa in morda pomagalo kljub krizi nabrati nekaj prepotrebnihih sponzorjev.

Na vseh tekмах Slovenskega pokala v zadnjih letih se je pokazalo, da imamo v Sloveniji skoraj 20 zelo zagrehtih tekmovalcev, ki intenzivno trenirjo in imajo zato na tekmah tudi kaj pokazati. Žal se je po tem, ko je pred dvema letoma na prvo tekmo SPLP v sezoni prišlo kar 12 deklet, ženski del tekmovalk kar nekam izgubil. Naslednje leto bodo morali organizatorji s pripravo primernih smeri in spodbudnih nagrad bolj motivirati dekleta, da se bodo udeleževala tekem.

Morda pa smo sedaj na tisti točki, kot so bili moški tekmovalci pred leti, ko se je število tekmovalcev nenadoma zmanjšalo in smo mislili, da šport ni več zanimiv. Na prvih tekmah v Bohinju in kasneje v Solčavi se je tekmovalcev kar trlo, saj so prišli alpinisti iz cele Slovenije, ki so se hoteli malo preizkusiti in predvsem družiti. Začetek mednarodnih tekem v Courchevelu in kasneje Pitztalu ter Svetovnega pokala po letu 2000 je na površje prinesel nov profil lednega plezalca: tekmovalca, ki je intenzivno treniral na umetnih stenah, v plezališčih za kombinirano plezanje in le poredko zašel v kakšen slap. Klasični alpinizem ga ni zanimal, ni izgubljal časa z dolgotrajnimi pristopi in dolgimi

stenami, še manj ga je zanimala Himalaja in podobne sanjske želje vsakega alpinista. Tak »ledni friko« je na tekmah za šalo premagal vse klasike, ki so pri tem izgubili veselje do udeležb na tekmah in so se raje vrnili v stene. Pri tem so tekme izgubile velik del svojega šarma prijetnih in prijateljskih druženj, naenkrat je zmanjkalo prostora za ohlapna pravila, ki so jih kar med tekmo sestavljali samozvani sodniki, zato pa so pridobile tiste lastnosti, ki jim lahko rečemo tekmovalni šport. Na tekmi v Courchevelu leta 1997 (bila je nekakšno svetovno prvenstvo) so sodniki kar med treningom tekmovalcev spremenili pravila, ko so videli, kako pleza naš Janez Jeglič kot ververica po njihovem lednem stolpu. Danes je potrebno spremembo mednarodnih pravil prijaviti Komisiji za tekmovalno ledno plezanje pri UIAA, to pa mora sprejeti še skupščina UIAA, kar pomeni skoraj eno letni postopek. Tudi brhki tekmovalki ne moreš več spregledati napake, pa čeprav se prijazno smehlja ali pa ti grozi s cepini. Danes na vseh večjih tekmah stršijo z antidoping kontrolo, nekoč pa bi bilo na kaj takega smešno celo pomisliti. Edini doping tistih časov je bilo kakšno preveč popito pivo ... Taki časi so minili za vedno, prostora za amaterje pa je vse manj. Če bi bilo lednih plezalcev več in šport bolj množičen, bi se verjetno razvile tekme »za vsakogar« in tiste za tekmovalce z licenco. Tekme Slovenskega pokala imajo še vedno nekaj nekdanjega pridiha tistih druženj alpinistov, tekme Svetovnega pokala in večje mednarodne tekme pa so pravi športni dogodek, kjer ni prostora za amaterje brez licence in predvsem brez intenzivnega in namenškega treninga.

V MLAČKI TEKMA SP V KATEGORIJI HITROSTNEGA PLEZANJA

31. januarja smo na slovenskih tleh prvič do sedaj gostili tekmo Svetovnega pokala v kategoriji hitrostnega plezanja v soteski Mlačca pri Mojstrani. Gledalci so imeli kaj videti, najhitrejši pa so 15 metrov skoraj navpičnega ledu splezali v manj kot 10 sekundah! Tekma je bila še posebej napeta in navijaško že kar pregreta, ker smo imeli v finalu našega Matevža Vukotiča, ki je za las zgrešil prvo mesto. Tekmo si je ogledal tudi celotni upravni odbor UIAA in bil z našo organizacijo zelo zadovoljen. Poleg tekme v Mojstrani so bile postaje Svetovnega pokala še Daone v Italiji, Saas Fee v Švici in Busteni v Romuniji. Ta zadnja se je letos pohvalila tudi z novo pridobitvijo – hladilnim sistemom za umetno ohlajanje 15 metrske konstrukcije za hi-

Mednarodna tekma v Rabensteinu

trostni progi. Meni ta način razmetavanja z energijo ni ravno najbolj všeč, morda pa bi lahko združili koristno s prijetnim in s toplotno črpalko na eni strani ohlajali stolp, na drugi pa segrevali prostor za izolacijo tekmovalcev. Zanimiva tekma, ki bo naslednje leto verjetno tudi prizorišče svetovnega pokala je bila 3.in 4. januarja v Rabensteinu kakih 30 km severno od Merana. Tam se je prvič videlo, da ima prepoved ostrog tudi svojo temnejšo plat – plezanje po lednih sodih in strehah je postalo za gledalce manj zanimivo, ker so bili vsi gibi le še zaporedje tzv. štiric.

Sicer se tekem za Svetovni pokal vsako leto udeležuje nekaj Slovencev, letos pa je bila naša ekipa sestavljena le iz bratov Vukotič, Luke Krajnc in Tanje Grmovšek. Dostikrat slišimo veliko pikrih na račun PZS, vendar pa je treba priznati, da v nasprotju z večino tovrstnih organizacij po svetu, naša podpira tekmovalce v Svetovnem pokalu. Letos je italijanska zveza FASI poskrbela za nemajhno razburjenje med njihovimi tekmovalci, ker jim ni hotela urediti licenc, pa se je zaradi tega večji del ekipe prepisal v planinsko zvezo Južne Tirolske, ki jih je z vese-

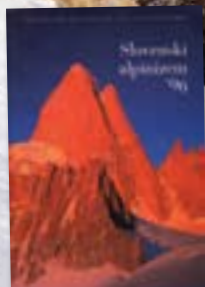
ljem sprejela in ima letos tako svetovno prvakinja. V svetovnem pokalu je pri dekletih v obeh disciplinah zmagala Rusinja Marija Tolokonina iz Kirova, pri fantih pa v težavnosti Avstrijec Markus Bendler in v hitrosti Rus Pavel Guljajev, ki je dosegel tudi najboljši čas proge na naši tekmi v Mojstrani.

Vse elitne zimske termine poberejo tekme Svetovnega pokala, zato se morajo tekme lokalnih pokalov pomikati v mesece, ko je led negotov. Če hočejo organizatorji zanesljivo izpeljati tekmo, jo morajo narediti v glavnem po suhih stenah z umetnimi oprimki, lesom za zabijanje cepinov in nekaj lednimi sodi za priokus ledu. Tveganja, da se led dva dni pred tekmo stopi, si nihče ne upa prevzeti, zato so tekme v ledu le še v soteski Mlačca pri Mojstrani, kjer Pavel Skumavec zanj skrbi kot nekakšen skrbni ledni očka.

Kljub temu, da se je v zadnjih letih tekmovalno ledno plezanje izoblikovalo v svoj šport podprt s tekmovalci, organizatorji, jasnimi pravili in še čim, pa ni možno, da bi kdajkoli postal tako množičen, kot je npr. športno plezanje. No, razen če se zalivski tok ustavi in nas zadene nova ledena doba ... ●

Odprodaja zbornikov Slovenski alpinizem

Komisija za alpinizem že več let izdaja alpinistične zbornike (Slovenski alpinizem). Morda so v planinskih društvih (ne le alpinističnih odsekih) ljudje, ki bi jih želeli imeti oz. niti ne vedo, kje se jih lahko dobi. Gre za zgodovinski dokument, ki bo dobil pravo vrednost šele čez nekaj časa.

Slovenski alpinizem '96
136 strani
RAZPRODANO

Slovenski alpinizem '97
124 strani
Cena: 1 €

Slovenski alpinizem '98
68 strani
Cena: 1 €

Slovenski alpinizem '99
72 strani
Cena: 1 €

Slovenski alpinizem 2000
88 strani
Cena: 1 €

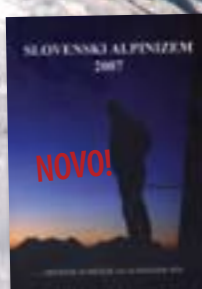
Slovenski alpinizem 2001 - 2003
244 strani
Cena: 2 €

Slovenski alpinizem 2004 - 2005
180 strani
Cena: 2 €

Slovenski alpinizem 2006
136 strani
Cena: 2 €

Slovenski alpinizem 2007
136 strani
Cena: 6 €

Informacije in naročila:
Planinska zveza Slovenije
Komisija za alpinizem
Dvoržakova 9
1000 Ljubljana

Telefon: 01 43 45 686
E-pošta: alpinizem@pzs.si

Lep in glasen

Peričnik

✍ Aljaž Anderle

Čudovita scena pod Peričnikom FOTO: URBAN GOLOB

Aljaž Anderle v slapu FOTO: ANJA PETERNELJ

Kdo ga ne pozna – markantnega slapu, ki ga vidimo s ceste v Vrata? Peričnik je eden naših najbolj znanih in najvišjih slapov, med katere spadajo še Savica, Rinka, Boka in Čedca. Čeprav bi mu poleti težko pripisali presežnik, ki bi ga postavil nad vse ostale, pa v zimskem času prav gotovo postane najlepši slap na Slovenskem. Ni naključje, da si je dvakrat zapored priporil mesto na naslovnici plezalnega vodnika Zimski vzponi. Dve široki porozni konglomeratni steni sta kot amfiteater nešteti ledeni sveč. Na sredini jih seka mogočni vodni curek, ki nikoli ne zmrzne, v levem delu stene, ki ni zelo previsna, pa se ledene zavese potegnejo prav do tal, tako da je slap ob kulisi močnega šumenja mogoče preplezati.

Prvi vzpon je Peričnik doživel 11. januarja leta 1981, ko so ga zmogli Lidija Painkiher, Rok Kovač in Andrej Škafar, ponovljen pa je bil šele leta 1993. Sicer pa vse do danes slap ni doživel prav veliko vzponov. Glavni vzrok pa ne tiči v njegovi zahtevnosti, čeprav ne spada med lahke slapove, pač pa v dejstvu, da leži nizko in je obrnjen na jug. Zato je obdobje, ugodno za plezanje, samo nekaj kratkih tednov okrog novega leta, ko so dnevi najkrajši. Seveda mora biti v tistem času tudi mrzlo, sicer je ledu za plezanje premalo. In to dejstvo ponava-

di skrajša Peričnikovo »sezono« na kak teden, nič dlje ... Najpogosteje se to zgodi kmalu po novem letu. Takoj ko v Peričnik začne sijati sonce, pa zadrževanje tam ni več zdravo. Takrat začno s truščem strmoglavljati manjše in večje ledene sveče, ki naključno prisotnemu ne bi storile nič dobrega.

FLASH ROYALE

Zamrznjen Peričnik me je fasciniral že na naslovnici Gregovega vodnika iz leta 1995, nekako takrat, ko sem led začel jemati bolj zares. Takrat sem razmišljal nekako takole: »Madona, tole je strmo, mokro in jejhata – čisto pretežko.« Nato sem čakal do naslednjega tisočletja, da so iznašli cepine in dereze, ki sami plezajo. Prvič sem ga splezal leta 2000, nato pa še v letih 2005 in 2009.

Tiste mrzle zime 2000 sva prišla pod Peričnik z Martinom. Slapu sva se lotila bolj direktno od najlažje linije. To z avtomatskimi cepini in derezami, pa še s paščki povrh, ni bilo pretežko. Dva raztežaja lepega plezanja, nepozaben ambient in nad polico še redka možnost izstopa po zgornjem Peričniku, sta popolnoma navdušila.

Pet let kasneje smo šli s prijatelji pogledat razmere v mrzlem januarju in takrat smo ga splezali v troje. Plezalo se je brez paščkov, tako da je eden

plezal in ga je *navijalo*, dva sta pa lovila izgubljenecine cepine in bodrila prvega. Urban je pa vse skupaj fotografiral in tisti dan ovekovečil z različnimi posnetki. Če se prav spomnim, je bil to zame prvi slap v sezoni, zato me je *svečkasta* zverina v svoji direktni linji kar utrudila. In prav je tako.

Tretjič sva se srečala letos, potem ko sem ga že odmisli. Sonce je namreč že začelo sijati vanj in hud mrzaz zgodnje zime je popustil. Nato pa sem na spletu videl dan stare fotografije naključnih turistov in zadeva je bila videti preplezljiva. K sreči je bilo vreme oblačno, tako da sva bila s Percem že naslednji dan v inšpekciji. Ob raznih zgodah in prigoдах sva prisopihala pod slap in, kdo bi si mislil, tudi čezenj. Pričujoči zapis je nastal še pod vplivom teže dogodkov:

»V težkem, sivem dnevu se težko otovorjena z avtom prebivava po skoraj neprehodni cesti v dolino Vrat. Tesnobni občutek pred vzponom še pogloblja strah pred tem, da avto ne bo zmogel naporov in hudih klancev in da bova prisiljena opraviti kilometre dolg in orientacijsko zahteven dostop, z vso opremo, kar peš. Neštetokrat se v zadnjem trenutku rešiva pasti, ki jih pred naju postavlja zahrbtna cesta, kot bi nama hotela sporočiti nekaj zloveščega: Fanta, tale vzpon ni za vaju, odstopita! Ne meneč se za vse ovire, s podvojeno silo pritiskam na plin. Avto vleče, kot bi bil nov. Noben džip, pa kaj džip, konjska vprega danes ne bi zmogla tega, kar dela Vrumi. Perc je resen. Komaj kaj reče, z mislimi je prav gotovo že visoko v prvem raztežaju. Kakšen bo led? Koliko visečih sveč se nama bo porušilo čez glavo? Imava s seboj dovolj lednih vijakov? Tudi meni misli uhajajo v led, vendarle pa me v realnost vračajo opozorilne lučke, ki se prižigajo na armaturni plošči. ESP, ABS, UMTS, WIFI, ne vem, kaj še, vse utripa in piska ter tudi sveti, medtem ko do kraja obremenjen motor iz sebe iztiska zadnje Newton-metre navora. Naposled naju, potem ko nekajkrat pomisliva, da sva že zgrešila najin cilj, brutalno zaustavi zadnji klanec. Obup, nemoč. Razočaranje. Narava je za na konec prihranila preveliko oviro. Desetodstotni klanec. Obstaneva. Naprej ne gre. Nazaj tudi ne. Niti z verigami, saj se ena takoj strga. Kaj bi dal za kako katrco!

Po uri brezupnega boja, da bi nemara uspela osvoboditi nasedlo vozilo, na pomoč pokličeva edino pristojno službo – GRS. Kaj hitro se pojavi na pomoč malo rdeče vozilce, in s skupnimi napori, ki vključujejo tudi razmišljanje na višji ravni, po dolgem času uspemo postaviti Vrumija na trdnjša tla.

Časa za oddih ali olajšanje ni. Pritisk bližine slapu je občuten in tudi slišen, saj je slap takoj za

OPIS

Sklenil sem, da dostop in slap ne potrebujeta opisa. Je čisto prezapleten. Kolikor toliko varno plezanje je mogoče levo od glavnega curka. Težave so odvisne od izbrane smeri. Če štartamo preveč levo, zadeva postane prelahka. Če torej v slapu želite plezati petico, priporočam vstop v tisto svečo, ki je najbližje glavnemu curku.

Naj nas višina spodnjega dela, ki znaša 50 m, ne zavede. S 70-metrsko vrvjo bi sicer prišli na vrh, ne bi pa dosegli varnega varovališča. Prisiljeni bi bili varovati v strugi, izpostavljeni padajočemu ledu z zgornjega slapu. Zato naredimo dva raztežaja in smo pozorni na to, da si varovališče uredimo na poličastem svetu v zgornji tretjini slapu, stran od vpadnic morebitnih visečih sveč. Pozorni moramo biti tudi na količino in kakovost ledu v tem delu. Odjuga namreč najprej načne te del in led je pogosto odlepljen od skale, pa tudi prav veliko ga ni. Drugi raztežaj se izteče skozi suho strugo in zaključni na drevesih levo nad robom stene. Če imamo srečo, da je tudi zgornji Peričnik preplezljiv, ga naskočimo z leve, nato pa plezamo desno in navzgor proti gozdu nad steno. Sestopamo levo in po gozdu navzdol.

Naj vas zasrbijo cepini, ko pa pride naslednje leto, bodite pripravljeni. Peričnik se ne bo pustil čakati.

vogalom. Na dolg dostop se s Percem podava težko otovorjena z vso mogočo opremo. Ničesar ne smeva pogrešiti. Za vsak primer sem si pripravil dve desni derezi, da bi bil v asimetrični atmosferi Peričnika kar najbolj stabilen. Improvizacije tod nimajo mesta. Samo goli profesionalizem. Pa saj to je naš posel.

Popolnoma prestrašena hliniva pogum in samozavest. Kje si Qlandia, ko te potrebujem? Kako rad bi se zdajle skrtil med založene police. Ali pa čakal v neskončni vrsti na blagajni. Pa ne gre. S Percem žrebava, kdo bo začel. Kljub goljufanju mene doleti prvi raztežaj. Pripravim vse potrebno: 70-metrsko vrv, 11 vijakov, 10 kompletov, abalakov hook, reverso ali dva, pomožne vrvce in proste vponke. Tudi malica roma v žepe, po dve čokoladici v vsakega, vzamem še rezervne rokavice in očala z dvojno zasteklitvijo. Priprava vzame dobre pol ure, nadaljnje pol ure pa še ogled optimalne linije plezanja. Ker so te linije tri, se potem nadaljnje pol ure odločam, katera bi bila najboljša. Mogoče v ozadju tiči tiha želja, da bi se slap prej podrl in bi šel lahko domov žgečkat hčerko. Nič se ne zgodi, vse tiho čaka. Počasi vstopim v linijo številka 1 in zavrtam prvi vijak ...”

Nora linija Supercanaleta

Letošnja odprava v Patagonijo

✍ in 🇸🇮 Dejan Koren

Res ne vem, kje naj opisovati začnem dogodke zadnjega meseca, da bom vsaj približno prelil na papir vso srečo in prijetne dogodke, ki so se nakopičili v meni med enomesečnim bivanjem pod prekrasnimi patagonskimi stenami. Na odpravo sem šel z dokaj skromnimi željami, kot pridružen član naveze Rok Stubelj-Jernej Arčon (oba AO Nova Gorica). Nismo si zastavili točno določenega načrta, ampak smo si rekli, da bomo izbrali cilj glede na vreme in razmere. No, nekako sta nas mikala Cerro Torre in njegov Compressor.

HITER VZPON IN UTRUJAJOČI SPUSTI

Ko smo prvič nemo zrl v granitne zidove Cerro Torreja, Poincnota, Fitz Roya, Guillaumea, skoraj nismo verjeli svojim očem in nato še ušesom, ko so nam rangerji povedali, da se obeta pet dni lepega vremena. Od lokalnih plezalcev smo izvedeli, da je Colin Haley presoliral smer Supercanaleta v štirinajstih urah. Izvrstno! To nam je dalo krila. Zares! Cerro Torre je takoj postal plan B in na vrh sta prišla Fitz Roy in njegova jugozahodna stena, kjer poteka tudi nora linija Supercanaleta.

Od lune obsijana nebeška pokrajina je tiste noči pospremila pod steno Fitz Roya tri postave. Prvih tisoč metrov je bilo slišati le udarce cepinov in derez, ki so v podobnih intervalih dobivali metre nad globino pod njimi. Lep ozebnik s povprečno naklonino 60 stopinj se pne kvišku, morali smo priti skozenj hitro in varno, zato smo plezali nenavezani. Z dnevom se je začelo, kot se za tako steno spodobi. Prve raztežaje, kjer smo se začeli varovati, sem prevzel jaz. Že na vstopu je stena pokazala, da ne bo šale. Precej kopen in s tankim ledom pokrit prvi raztežaj je postregel z delikatnim plezanjem in moram se zahvaliti samemu sebi, da sem s cepini in derezami že preplezal toliko kilometrov ne ravno idealnih mest. No, potem so se v glavnem menjavali mešani raztežaji vse do vrha stene, prava poslastica. Bolj smo bili proti vrhu, več dela je imel Rok, ki je vodil zgornje raztežaje, s čiščenjem napihanega ledu in snega, predvsem pa z orientacijo, da bi nas po najkrajši poti pripeljal na greben, ki vodi proti vrhu. Preteklo je še precej časa in višine, preden smo ob 16. uri visoko dvignili roke na najvišjem patagonskem vrhu!

Sledil je sestop, ki je kar trajal, spusti ob vrvi so se vlekli, pa mraz, spusti, zataknjena vrv, noč, bivak ... in končno jutro, ki je prineslo sonce in še

en čaroben dan, ki se je rodil in te gore in stene naredil še lepše, kot so v resnici. Do kam segajo meje lepote, se vpraša človek, ko nemo stoji pred obličjem v oranžnem jutranjem svitu obarvanih gora, sten, ledenikov?

Čez dan smo počasi sestopili preko ledenika in turkiznih jezer Laguna de los Tres proti Chaltenu in uživali v pogledih na briljantno lepo naravo. Za našimi hrbti se je proti nebu vzpenjala mogočna postava Fitz Roya, večkrat sem se obrnil in razmišljal, da smo bili zadnjih 36 ur njen del. Tako nam je obogatila naša srca in misli, da še tako ožuljene noge niso čutile prave bolečine, ker je bilo enostavno vsega dovolj.

IZPOLNJENE SANJE

Sledilo je tritedensko obdobje slabega vremena. Dve okni lepega sta na žalost trajali le dober dan. Odhod se je neusmiljeno bližal in pet dni pred njim so nas meteorologi spet razveselili s spodbudno vremensko napovedjo. Vsi smo še enkrat krenili navzgor.

Izpolnile so se sanje, ki so se rodile dolgo, dolgo nazaj. Odprava v Patagonijo je bila polna superlativov: ekipa se je odlično ujela, imeli smo nor ambient patagonskih sten, odličen granit, prijazne domačine, nore linije smeri, neomejene količine piva in cvetja, vse to in še več se človeku zasidra v podzavest za vedno. In iz te skrinje zavesti potem znova in znova črpaš in jemlješ, da plezalska duša enostavno (pre)živi v dolini. Ker moramo vsako stvar prej napolniti, če hočemo potem iz nje jemati, je ta enačba sila preprosta. In odgovor je kot na dlani. Le kdaj nazaj, nazaj v ta raj? ◉

Na odpravi v Patagoniji smo bili Urban Ažman, Jurij Hladnik, Boris Lorenčič, Mitja Šorn, Rok Stubelj, Jernej Arčon in Dejan Koren. Odprava je potekala od 6. 1. do 7. 2. 2009. Preplezane smeri naveze Stubelj-Arčon-Koren: Supercanaleta, Fitz Roy (3405 m), sneg/led do 80°, Wi 4, do M6, A2, 1700 m (dolžina 2400 m), s sestopom in bivakom 36 h; Whillans-Cochrane, Poincnot (3002 m), sneg/led do 60°, do M6, 700 m, s sestopom 10 h (Arčon-Koren). Dejan Koren – DeKo (DUMO, AO Vipava).

Kavkaški utrinki

Razmišljanje o tem in onem

✍️ Nina Bernard ✍️ Mojca Balant

»Take it easy,«¹ mi v glavi odzvanjajo Eaglesi,² ko z Alenko drviva po cesti z letališča. Najin voznik prehiteva vozilo, ki že prehiteva drugega, hkrati pa se nam že približuje avto na nasprotnem pasu. Nihče se preveč ne razburja, nihče ne trobi, taka vožnja je očitno tu nekaj povsem vsakdanjega. Z Alenko se spogledujeva, na vsake toliko globoko zajameva sapo, mladi Rus pa se nama samo nasmiha in zamahuje z roko, kot da vse to ni še nič. Po debeli uri vožnje se v Nalčiku pridruživa fantom, ki so si privoščili nekajdnevno pustolovščino in se s staro

točka za podatke o smereh, razmerah in vremenski napovedi. Barometer je tamkajšnjemu možičku kot steklena krogla jasnovidki, zato nam njegov mrk pogled in zamrmrani »harašo«³ ne vzbujata zaupanja. Rusi res ne dajo kaj dosti na vreme. Dogaja se, da v slabem vremenu v bazi samevamo, ko pa se začne obdobje lepega vremena, se vračajo s hribov. Da tu prebivajo Balkari, turški narod islamske veroizpovedi, nam je jasno že ob prvem obisku stranišča. Tri »čučalice«, ločene z nizko predelno steno, zraven pa steklenica z vodo. Majhen bar, zbirališče plezalcev, se kmalu priljubi tudi nam. Tam si z ruščino lomimo jezike, srkamo pivo ter naročamo jajca in palačinke, ko imamo tistih mesnih kroglic res že čez glavo. Pa saj ti Rusi sploh niso tako zadržani, kot smo sprva mislili. Sorodni jezik nam da občutek domačnosti in zaradi njihovega izrednega gostoljubja vemo, da smo tu dobrodošli.

LAKOTA

Za pakiranje nahrbtnika si vzamem kar nekaj časa. Zapolnjen mora biti res vsak kotiček, drugače vse nujne stvari ne bodo šle vanj. Če bodo vrvi, čelada

caravelo čez Srbijo, Moldavijo in Ukrajino pripeljali v Rusijo. Skupaj se odpeljemo v Bezengi, bazo, ki postane naš dom za nekaj tednov.

BAZA

Udobnejše baze si res ne bi mogli zamisliti. Nekoč vojaška baza za višinske priprave, danes pa pravo mesto v malem, ki plezalcem, večinoma Rusom, nudi prav prijetno bivanje. Majhna trgovina, pralnica s toplo vodo, ambulanta, savna in menza, kjer trikrat dnevno s šolskim zvoncec kličejo k obroku. Toliko mesnih kroglic nisem še nikoli pojedla, sploh pa ne za zajtrk! Potem je tukaj še informacijska

in dereze pritrjene na zunanjo stran, bo še nekako šlo. Ampak kam pa naj stlačim še šotor? Oprtamo si težke »kredence« in začnemo z neskončno potjo čez ledenik do roba morene, kjer postavimo šotore. O smiselnosti nošnje *kanistrov* vode in teka v klanec sem se spraševala že doma, težek nahrbtnik pa vse te kondicijske priprave res popolnoma izniči. Za nabiranje višinskih metrov si izberemo tehnično nezahteven štiritisočak, za kar načrtujemo dva dneva. Vprašanje, podaljšati za dan ali dva, postane skorajda retorično, ko nam Grega od doma sporoči, da bo vreme zdržalo ravno še toliko časa, potem pa bo sledilo večdnevno deževje. Zaloge hrane skrbno razdelim na število obrokov za dneva, ki sledita.

¹ Na lahko

² Glasbena skupina The Eagles.

³ Dobro.

Zjutraj in zvečer polovica juhe, čez dan pa ena žitna tablica. To pomeni, da na dan, ko bomo odhajali nazaj proti bazi, ne bom imela ničesar več. Tolažim se, da človek hrane tako ali tako ne potrebuje veliko, zadnji dan, ko se bomo vračali, pa bomo res samo še hodili. Povratek do baze je prava preizkušnja volje in moči. Med hojo govorim sama s sabo in se spodbujam na vse mogoče načine. Kljub občasni razdražljivosti in nerazpoloženosti, ki spremljata obupno lakoto in utrujenost, me navdaja optimizem, ker vem, da bom zmogla. Ker vem, da so bile in bodo še prišle druge, težje preizkušnje in bom tudi takrat zmogla.

NEUSPEH

Naslednjič odidemo v dveh skupinah, vsaka na svojo stran ledenika. Sem v navezi treh, zato si opremo razdelimo, vendar se nahrbtnik ne zdi prav nič lažji. Naš cilj je Gestola, zadnji v verigi štirih vrhov. Še v trdi temi se v ledeniški navezi prebijamo čez razpoke. Še dobro, da smo šli dan prej na ogledno turo in vse pasti dobro poznamo. Južna stena Lyalverja, prvega vrha v grebenu, je prekrita s

pehamo za uspehom in vsi ti razlogi so le pretveza ob morebitnem neuspehu.

PREPROSTE STVARI

Z Mojco se naslednje jutro brez večjih dogovaranja odločiva za Selly, vrh na nasprotni strani ledenika. Miha nama po satelitskem telefonu sporoči, da imava zagotavljeni ležišči v bivaku ruske reševalne postaje. Obe sva utrujeni in prečenje ledenika naju pokonča. Z narejeno dobro voljo vzpodbujam Mojco, da lučke, ki jih vidiva, niso prav daleč. Prispeva v temi in popadava na leseni pod bivaka. Naslednje jutro jaz potrebujem Mojčino vzpodbudo. Kot staro kljuse se vlečem med balvani na poti pod steno. Nenavezani se izgubljava v labirintu ledeniških razpok, dokler se Mojca kot muha v pajkovo mrežo ne ujame v eno. Z nogo in palico se za silo zadrži na površju. Takoj se naveževa. Priganja naju čas, saj zjutraj kar nisva mogli vstati. Pred nama je strma vesina, nadaljevanje po grebenu, na sestopu pa še en ledenik s prežečimi razpokami. Odločiva se, da plezava nenavezani in pridobiva čas. Tako že popoldne prispeva nazaj do bivaka.

tanko plastjo snega, ki je pri nočnih temperaturah dovolj trda, da cepini prijemljejo. Skala, na katero naletimo na vsake toliko, je zelo krušljiva, zato je morda še bolje, da ne vidimo ne podse niti predse. Nevajeni izpostavljenih in ošiljenih grebenov telovadimo med granitnimi ploščami, zato pridemo na vrh šele ob devetih zjutraj. Prepozni smo, da bi nadaljevali, pa tudi sonce je že dodobra zmeščalo sneg in napredovanje bi bilo oteženo, zato se odločimo za povratek k šotorom. To je moje prvo večje plezalno potovanje, moja prva odprava in doseči že ta vrh je veliko, si rečem, vendar obenem vem, da je to le opravičilo za neuspeh. Če cilja ne dosežeš, lahko preprosto nanizaš kup obrabljenih razlogov od bogate življenjske izkušnje do spoznavanja neznanih hribov, krajev in ljudi. V resnici se vsi

Vsi so že v bazi in proslavljajo svoje vzpone, nama pa se nikamor ne mudi. Privoščiva si še en večer samote. Veseli sva, da nama je uspelo doseči cilj, vendar se o tem sploh ne pogovarjava. Kot otroka se veseliva vseh dobrot, ki so jih v bivak navlekli reševalci. Po večdnevem nažiranju z instant makaroni se res ne moreva upreti kavi, kakavu, mleku v prahu in riževim kosmičem. Jeva vse po vrsti, srkava čaj in toneva v spanec. Kako malo potrebujemo, da smo zadovoljni. Nekatere stvari začnemo ceniti in se jih resnično zavedati šele ob pomanjkanju in tudi zaradi tega tako močno ljubim in potrebujem hribe. Ko se razveseliš sonca, ko te zebe, punjenega piškavega jabolka, ko si lačen, drevesa, ko iščeš primerno mesto za ureditev sidrišča. Stvari so lahko tako preproste v hribih ... ○

Pasti plezalskega izražanja

Nekaj izrazov v pomoč pri branju plezalskih besedil

✍ Mateja Pate

Večina plezalskih sodelavcev Planinskega vestnika v opisih svojih podvigov nemalokrat uporablja žargonske izraze, ti pa so za bralce, ki ne izhajajo iz plezalskih krogov, nerazumljivi, če ne celo moteči. Plezalci točno vemo, kaj je avtor besedila imel v mislih, ko je omenjal *prasic* – da to pač ni, pardon, izrazito izstopajoča predstavnica lepšega spola, ampak *svinjsko* težka transportna vreča; da *jeb(ic)a* ni nekaj, kar bi bilo v zvezi s tistim intimnim opravilom (praviloma) v dvoje, in da *jebivadič* ni nekdo, ki bi iz množice tega opravila željnih oseb izbiral (*vlekel*) pravnjno. Morda je kdo kdaj pomislil, da smo plezalci do kraja trčeni, ker v skalne razpoke tlačimo prijatelje – *frende*; tem se sicer po slovensko reče metulj, ampak tudi to zveni malce čudno, mar ne? *Frikoti* radi *nadrkavajo*, alpinisti pa neradi potegnejo *fršlus*. Šibke tečajnice se *vlečejo za complete* in oprezajo za *šalcami*, *našutane frikice* pa neusmiljeno stiskajo *strance*, *minimalce*, *musavce* in *sloperje*. Ko te navije v *psiho*, začne delati *singerica* in včasih,

tudi če si *na topiču*, kličeš soplezalcu, naj te *nategne*. (»Starim prdcem« je še zlasti v veselje, če to vpijejo prestrašene plezalske začetnice.) Če bo *klajmber* v *poden* pometal vse *matičarke*, ne bo obtožen umora članic AO Matica, mu bo pa na *štantu* trda predla in se bo moral znajti z navadnimi *karabini*, med *fajtanjem* bo pa malo *cvikal*, če ne bo mogel ničesar *zaklofati*. Če mu v kakšni *klasiki* ne bo zneslo *na frej*, bo poskusil najprej s kakšno *šlingo*, če ta ne bo zadoštovala, pa bo izvlekel *lojtro* ... In tako naprej ...

Da bi se izognili napačnim predstavam v plezalskem žargonu nepodkovanega bralstva, smo pripravili nekakšen slovarček izrazov, s katerimi »operira« dandanašnji plezalec. No, resnici na ljubo so nekateri izrazi tudi že malo »out« in jih boste slišali le še iz ust plezalskih veteranov. Ker je jezik živ in se razvija, smo morda ponevedoma izpustili kakšno besedo, ki je trenutno hit – zato vas vabimo, da nam jo sporočite, da bomo slovar ustrezno dopolnili z aktualnimi izrazi ... ○

Izraz	Razlaga
abzajlj; abzajlati	spust po vrvi; spuščati se po vrvi
bajla	ledno orodje s peto za zabijanje klinov
basati se; basanje	nespretno, nerodno plezati; plezanje
baza	bazni tabor na odpravi
boranje; borati	vrtnanje (svedrovcev); vrtati (svedrovce)
bremza	zavorna naprava
brener, kohar	plinski kuhalnik
briket	energetska ploščica
bulder; bulderiranje; bulderirati	balvan; balvaniranje; balvanirati
celzak	vreča za bivakiranje
cug	raztežaj
cug-cug	plezanje izmenjaje v vodstvu
cvikati	obotavljati se zaradi strahu
cviling	vrv dvojček
dedmen	snežno sidro
dil(c)a	smučka

Izraz	Razlaga
dinamc	dinamični gib v smeri
dinamik	dinamična vrv
drajtulati; drajtuling, drajtulanje	plezati; plezanje z lednimi orodji po skali
drkanje	študiranje smeri
džemanje	gvozdenje
fajt; fajtati	borba; boriti se do zadnjega atoma moči v smeri
fapa(rca)	odkrušena skala večjih dimenzij
ferajn	društvo, alpinistični odsek
fiks	fiksna vrv
flanka	vesina
fleš (na fleš)	prosto plezanje s poprejšnjim ogledom smeri
flikniti	pasti
frend	metulj (vrsta zatiča)
frikanje; friko, frikica	prosto plezanje; prosti plezalec, plezalka

Izraz	Razlaga
fršlus	padec, pri katerem se zaporedoma izruje več varoval
grif	oprimek
gurtna	najlonski trak
jebica, jeba	zatič
jeboztikač, jebivadič, jebovunbacač, vadijebič	priprava za iztikanje zatičev
kahla, pisker, kastrola, šlem	čelada
kajla; kajlanje; kajlati	zagozda/gvozdenje/gvozdit
karabin(ec)	vponka z matico
klajmber	plezalec
klasika	klasična smer
kloc	zaobljen, navzdol obrnjen oprimek
krešped	balvanska blazina (za blaženje padcev)
lojtr(c)a	lestvica (pripomoček za tehnično plezanje)
matičarka	vponka z matico
miks; miksanje; miksar	smer z mešanim terenom (kopna skala, led, sneg); plezanje miksov; kdor pleza mikse
minimalec	zelo majhen oprimek
musavec	gladek, spolzek oprimek
naborana smer	navrtana smer (s svedrovci)
nadrkavanje	študiranje smeri
na frej	(splezati) prosto
našponati	zategniti
našutan, nakvihtan	natreniran
naviti (v roke/v psiho)	izčrpa(va)ti fizično ("v roke") ali psihično ("v psiho")
nategniti	zategniti
nažigati, nažgati	padati, pasti
onsajt	prosto plezanje na pogled (glej sajtati)
pakna	varovalna ploščica
plastika	umetna plezalna stena, zimski plastični čevlji
plat(k)a	plošča
plezanje na frej	prosto plezanje
(po)frikati, frikniti	splezati prosto
(po)zihrati	(po)varovati
prasica	težak nahrbtnik ali transportna vreča
prusik	pomožna vrvica
psiha	psihična pripravljenost plezalca
psihiranje	"navijanje v psiho"
puhica	puhovka
roba, kovačija, železje	plezalna oprema

Izraz	Razlaga
ruzak, ruksak	nahrbtnik
sajtati, sajtniti	splezati prosto v prvem poskusu brez poprejšnjega ogleda smeri (na pogled)
singerica	tresenje nog v težavnih delih smeri
skremblati	prebijati se čez skrotje
slonovski grif	zelo velik oprimek
sloper	glej kloc
soler	samohodec
statik	statična vrv
stranc	stranski oprimek
sveder; svedranje; svedrati	svedrovec; vrtnanje svedrovcev; vrtati svedrovice
svinjski ratežaj	težak raztežaj
šalca	velik oprimek
šlinga	zanka
šoder; šodrar, šodrovec	manj zahtevna plezalna smer; kdor pleza manj zahtevne smeri
špaltna	ledeniška razpoka
šponanje; šponati	zategovanje; zategovati
špura	sled, gaz
šrauf	vijak
štant	stojšče v smeri
štofalciger	vrsta lednega vijaka
štrik, kabel, špaga	vrv
tehničarjenje	tehnično plezanje
topič	varovanje, nameščeno z vrha smeri
tramvajski grif, tramvajc	velik oprimek
trikam	vrsta zatiča
tuber	cevasta ploščica
tvin	vrv dvojček
ubrisati, užgati	pasti
umetnjak	oprimek iz umetnih mas
varianta za pridne	varianta smeri, posledica zaplezanja
vehta	opast
vinta	vitel
vleči se	plezati tehnično
vrvna mineštra, solata	zavozlana plezalna vrv
zafrajhan	pobeljen s snegom
zahakljati, zakajlati	zagvozdit
zaklofati, zatolči	zabiti
zlesti	preplezati
žimar; žimariti	naprava za vzpenjanje po vrvi, prižema; vzpenjati se po vrvi s prižemami

Pri sestavljanju seznama smo si pomagali tudi s Planinskim terminološkim slovarjem (Založba ZRC SAZU, 2002).

V strminah nad planšarijami

Samova grapa v Maselniku

✍ in 📷 Vanja Nastran

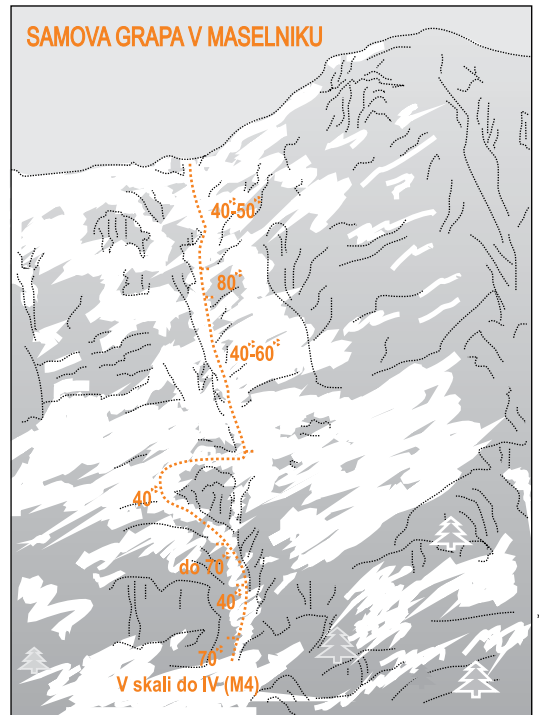
Med vijuganjem proti vasi Krn se počasi dvigamo nad meglo in že vidimo obrise vrhov mogočne Krnske skupine. Z leve se dviga lepo pobeljeni Krn, ob njem se bohota bolj skalna Batognica, nato sledijo Srednji vrh, manj izraziti Mali vrh, lepi Maselnik, greben pa zaključujeta Veliki in Mali Stador. Vsi omenjeni vrhovi skupaj z idiličnimi, ponovno obujenimi planšarijami tvorijo enega naših najlepših ambientov. Res je, da imamo zaljubljenici v gore v množici najlepših ambientov zelo natrpan seznam, ampak omenjeni razgled je res veličasten! Avto pustimo na parkirišču pred planino Kuhinja in zakoračimo navzgor mimo planine Kašine. Sedaj se je že zdnilo in radovedno ogledujemo številne zasnežene grape nad sabo, ki so v zadnjih nekaj letih med alpi-

nisti zelo priljubljene. Ko so dobre razmere, se v njih kar tre navez. Tudi to jutro ni nič drugače, saj med vzpenjanjem proti planini Leskovci dohitimo tri znance, ki so namenjeni v Karamelo, na plazišču med Srednjim vrhom in Maselnikom, ki nas privede do vstopa v smer, pa vidimo navezo, ki se počasi vzpenja proti naši smeri. Nadenemo si dereze in z opiranjem na cepine hitro dosežemo nespametno dvojico, ki s palicami v rokah in brez derez le počasi in negotovo napreduje po trdem in poledenem snegu. Ko vidita začetni skok, si na srečo premislita in se podata v Sestopno grapo med Malim vrhom in Maselnikom. Tako se tega dne v Samovi grapi znajdeva le dve navezi – midva z Mitjem in mladca z našega odseka.

Samova grapa se začne s krajšim skokom, katera težavnost je seveda odvisna od razmer. Na začetku je tokrat nekaj nepredelane snega in zamrznjenih trav, takoj nad skokom pa naletimo na odlične razmere. Po kakih sto metrih pridemo do skalne pregrade, ki se ji ognemo v levo, kjer se teren položi. Vstopni skok, ki je morda najtežje mesto, lahko obidem z vstopom z leve, tako da se smeri pridružimo tam, kjer se originalna smer izogne skalni pregradi. Po tej varianti sta jo splezala Vlado Lukman in Davorin Žagar, spodnji del pa sta 14. 1. 1981 dodala Edo Kozorog in Igor Škamperle. Skupaj so smer poimenovali Samova grapa in jo posvetili spomenu na nesrečno preminulega prijatelja Sama Trošta. Nad skalno pregrado se vrnemo v grapo, ki je sprva široka in položna, razmere pa odlične. Nekoliko višje se zoži, postane strmejša, vmes naletimo tudi na skok, v katerem je obilo nepredelane puhastega snega. Nad skokom so razmere spet odlične, svet postaja vse položnejši in kmalu dosežemo vrh smeri.

Med pospravljanjem opreme se dogovarjamo o sestopu. Možnosti je kar nekaj. Takoj levo, med Maselnikom in Malim vrhom poteka Sestopna grapa. Malce strmejši je le zgornji del, nekakšen kamin, po katerem se lahko spustimo po vrvi. Prijatelja se odločita za malce težjo varianto, prečita proti Srednjemu vrhu in sestopita po Levi oziroma Desni grapi. Midva sicer nekaj časa željno pogledujeva proti Batognici in Krnu, a nazadnje zmaga lenoba in odločiva se za najudobnejši spust mimo Lužniškega jezera ter navzdol do planine Leskovce, koder poteka tudi označena pot. Mimogrede se povzpneva še na vrh Maselnika (1903 m) in ni nama žal: je eden tistih dni, ko je v hribih prav »kičasto«, razgled sega vse do Dolomitov, vrhovi se bleščijo v soncu, dolino pa prekriva gosta megla. Ko se spomnim, da sodelavci ždijo v pisarni, je občutek še lepši. Fotografirava vse naokrog in se čudiva lepoti narave ter življenja nasploh. V takih trenutkih večkrat pomislim na ljudi, ki jim za tovrstne čare ni mar, ki ob pogledu na gore ne zahrepenijo in še slutijo ne, za kaj so prikrajšani, ko na sončno nedeljo tiščajjo nakupovalni voziček med policami. Nekateri imamo res srečo!

Čez čas se le nameniva proti dolini. Zaradi inverzije nama je v kratkih rokavih pošteno vroče, sneg je tudi povsem razmočen. Mitja vse glasneje preklinja, ko mora skoraj na vsakem koraku otrepati kepe snega z derez, jaz pa se z novimi »proti-coklami« na derezah zadovoljno hahljam. Od sedelca med Maselnikom in Velikim Stadorjem se lahko

pozimi udobno spustimo direktno do Leskovce in tako precej skrajšamo pot.

Ko se spuščamo proti parkirišču, se zrak občutno ohlaja, pri avtu se temperatura že giblje okrog ledišča, pas megle sega nekje do sem. Kmalu le še poželjivo gledamo nazaj proti prelepim žarečim hribom; obžalujem, da sva se pustila zapeljati svoji lenobni plati in nisva nadaljevala proti vrhu Krna! Na srečo nama je vremenska napoved naklonjena, prazniki so radodarni s prostimi dnevi in dva dneva pozneje sva že nazaj, na istem izhodišču. Ampak to je že druga, prav tako lepa zgodba. ○

SAMOVA GRAPA, III/2-3, 70°/40°, 400 M, UIAA 4

Dostop: Parkiramo na parkirišču pred planino Kuhinja nad vasjo Krn, nadaljujemo po najprej betonski in nato makadamski cesti mimo planine Kašine proti planini Leskovci. Malo pred planino se vzpnemo po pobočju med Malim vrhom in Maselnikom pod očitno grapo. 45 minut.

Sestop: Po Sestopni grapi takoj proti levi in navzdol v sprva strmo, nato položnejšo grapo. Čez prvi skok se lahko spustimo po vrvi. Druga možnost je z vrha smeri proti desni nad Jezerom v Lužnici, nato navzdol po označeni poti.

Vodniška literatura: Gregor Kresal: Zimski vzponi. Sidarta, 2007.

AC/DC

Marko Lukič in Andrej Grmovšek sta v soboto, 17. januarja, preplezala smer **AC/DC** v Mlinarici (IV/6, M8-, 300 m), ki so jo prvi plezalci Gregor Kresal, Matevž Gradišek in Dejan Miškovič leta 2000 posvetili odličnima alpinistoma Dušanu Poleniku in Marku Čaru, ki sta se ponosrečila konec devetdesetih. Marko in Andrej sta dejala, da je smer zelo lepa, razmere odlične in linija za naše gore enkratna. Marku se je v zgornjem ključnem raztežaju odlomilo nekaj ledu in je plezanje raztežaja ponavljal, sicer pa sta vse preplezala v prvo. Za smer sta potrebovala pet ur. Glede na skico in opise sumita, da sta v drugem ključnem raztežaju plezala bolj direktno v višeco svečo, katere prvi del smer sicer obide rahlo levo.

Savica

Goran Turudič (AO Litija, K2-extreme), Miha Arh (AO Bohinj) in Franci Peterman (AO Gorje, vsi Gorska šola SV) so sredi januarja zavohali, da je slap **Savica** (3-4, 60 m) ugodno zamrznjen. V slap so vstopili po mestoma kombinirani, a ne težavni prečnici. Glavni slap je ponudil dobre razmere za plezanje, na vrhu pa so ugotovili, da se ledeni trakovi še nadaljujejo. V sončnem vremenu lahko zaradi vzhodne lege slapu postane gibanje okoli njega nevarno zaradi gibanja ledu in snega. Naši vojaki so imeli srazov, da jih je obdajala megla, zato so nadaljevali še sto metrov višje. Tam so tudi oni obrnili zaradi padajočega ledu. Pravijo pa, da bi se dalo plezati še naprej. Podaljšek so imenovali **Slapovi nad Savico** (3-4, 100 m, skupaj 180 m). Za njimi sta plezala še Borut Gogala in Mark Bernjak (oba AO Bohinj).

Na primorski strani Julijcev

Blaž Konec in Marko Gruden (Soški AO) sta dobro izkoristila ledne razmere. Sredi januarja sta desno od Rogarjevega slapu v Trenti opazila in preplezala slap, ki ni omenjen v vodniški literaturi. Isti dan sta preplezala še **Julijano**, v naslednjih dneh pa **Dušanov slap**, **Kožljak**, **Črnjado** in ponovno **Kožljak**. Slednjega sta plezala z Darkom Podgornikom.

V soboto, 17. januarja, sta Jože Makuc in Toni Groblar (AO Cerknjo) preplezala novo ledno linijo v bližini Kneže v Baški grapi. Slap leži le dobrih 100 metrov iz vasi v smeri Kneških Raven. Imenovala sta ga **Lobodika** in ocenila s 4. Dolg je 200 metrov.

Društvena kolega Rado Lapanja in Andrej Likar sta se naplezala v Reklaniči, ki je znana po velikem številu lepih slapov. Preplezala sta **Desni in Zadnji slap** ter še enega, katerega imena ne vesta, vse pa v okviru 4. stopnje in dolžine med 100 in 180 metri.

Tine Cuder (Martini Sportswear, Raveltik, AO Matica) je v obdobju po novem letu že nanizala lepo število dobrih lednih vzponov. 5. januarja je z Juretom Črničem (AO Bovec) preplezal nov slap desno od Končarjevega žleba. **Čotov slap**, kakor sta ga imenovala, je dolg 150 metrov in ocenjen s 4. Dan zatem je s Štefanom Golobom opravil 1. ponovitev **Ferjanovce** (5+, 130 m) v Trenti. Minulo nedeljo sta preplezala še slap **Tisa** (5+, 80 m), vmes pa je Tine z Matejem Kladnikom obiskal še slovite **Zelene slapove** (5, 400 m) nad Logom. Le-te sta preplezala tudi Igor Puhanc (AAO) in Borut Naglič (AO Črnuče).

Zeleni vir

Objava o **Zelenem viru**, odličnem lednem območju na Hrvaškem, je vzpodbudila nekaj dobrih slovenskih plezalcev, da so se odpravili tja. Erik Švab in Klemen Premrl nista bila zadovoljna z obstoječimi smermi in sta se lotila nepreplezanega projekta; o rezultatih še ni nič znanega. David Debeljak in Luka Lindič pa sta opravila prvo ponovitev **Narnie** (M8-, WI 5, 150 m). Potožila sta nad nekoliko drobljivimi luknjicami, sicer pa pravita, da je področje odlično, z veliko možnostmi za nove kombinirane smeri.

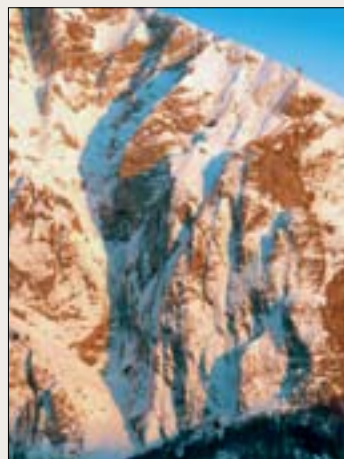
V nedeljo, 18. januarja, sta Boris Čujič in S. Takač preplezala navrtan projekt z imenom **Ledena kraljica** (M8-, 35 m).

Odlična serija Luke Krajnca

Luka Krajnc nam je telegrafsko skromno nanizal vzpone, ki jih je opravil pretekli mesec v Švici in Franciji. Seznam je impresiven: **Les Larmes de Merlin** (M8+, WI5+, 300 m) v Montriondu, **Mach 3** (M9, WI6, 150 m) v Breitwangflueju, **Buck Duck** (M7+, WI5, 150 m) v Ushinenwaldu ter **Gwindlimora** (M9, WI6, 110 m) v Kientalu. Vmes je skočil še v visoke gore Francije in preplezal **Direktni severni ozebnik Druja** (VI, AI6+, M8, 700 m). Vse omenjene smeri je preplezal prosto in vse težje raztežaje v vodstvu. Poleg tega je na pogled preplezal še veliko krajših kombiniranih smeri v Champeryju in Ushinenu z ocenami do M10.

Nova smer v Krnu

Novica o odličnem vzponu je prišla s primorskega konca Julijskih Alp. V torek, 13. januarja, so Nejc Lužnik, Se-

bastjan Domenih in Aljaž Tratnik v zahodni steni Krna preplezali novo smer **Lassie se vrača**. Razmere so bile dobre in plezanje v spodnjem delu (400 m) zelo strmo. 700-metrski smeri, ki sta jo že leta 2006 poizkušala preplezati Andrej Seljak in Aljaž Tratnik, so prisodili oceno V/5+, najtežje mesto pa je preseglo 90 stopinj.

V dolini Cogne

Po informacijah domačih plezalcev iz doline Aoste, ki so potrdili, da so bile v začetku januarja tam razmere odlične, sta se Erik Švab (AO SPDT, Grivel, Montura, La Sportiva) in Luka Biščak odpravila v dolino Cogne na Lukovo prvo ledno avanturo. V sončnem in mrzlem vremenu sta kot prvi slap preplezala klasični **Candelabro del Coyote** (II/4+), popoldan pa še zelo lepi **Stella Artice** (III/5, 200 m). Le-ta že dolgo ni tako dobro zamrznil in je ponudil krásno strmo plezanje v popoldanskem soncu.

Naslednji dan sta se odločila za legendarno smer **Repentance super**, ki je z oceno IV/6+ (250 m) precej časa veljala za najtežji slap v dolini Cogne. Danes je še vedno ena izmed najlepših in najbolj strmih smeri daleč naokoli. Luka in Erik sta jo preplezala v štirih dolgih raztežajih in dobrih treh urah, v prav tako odličnih razmerah. Ključni del smeri je prvi skok, visok preko 80 metrov ter skoraj vseskozi navpičen. Za sladico ima na koncu še strmo svečo. Led je bil ponovno odličen in plezanje uživaško. Tako sta zaključila dva dneva z lepim vremenom, nizkimi temperaturami in odličnimi razmerami. Švab pravi, da se je letos bolj posvetil lednemu kot kombiniranemu plezanju, zato je tudi izkoristil odlične razmere v enemu izmed rajev za ledno plezanje. Luka Biščak pa si ob svoji siceršnji plezalni nadarjeno-

sti tudi ni mogel najti boljšega kraja za ledeni krst. Na svojem seznamu ima sicer še en začetniški biser; tudi njegova pot v visoke skalne stene ni bila ravno dolgovezna. Ena njegovih prvih, če ne celo prva daljša smer, je bila **Akut** (8a, 500 m) v Zahodni Cini.

Dryland

Trije naši plezalci so v obdobju slabege vremena konec januarja obiskali Dryland nad Innsbruckom, kjer so preplezali nekaj dobrih suhih smeri. Najbolj se je »napihnik« Luka Lindič, ki je uspel v smeri **Tension** (M12+). Andrej Grmovšek in David Debeljak sta preplezala smer **Happy** (M9), vsi trije pa s smeri **Saitenwind** (M9) in **Reise nach Niemansland** (M7+).

Črni graben

Še ena novica, katere mesto bi moralo biti že v pretekli izdaji, a jo kot zanimivo turo napram množično oblegani Kramarci in Mladinski z veseljem omenjam. Vlakec akademskega alpinističnega odseka v sestavi Toni Gregorčič, Igor Kremšer, Luka Stražar, Karel Završnik, Marsel Šnepf in Nejc Breščak se je odpravil v severno ostenje Storžiča. Na vozni karti je pisalo **Črni graben** (IV, M, 400 + 200 m). V smeri so naleteli na dokaj slabe razmere z veliko pršiča na skalah. Kakor se za take razmere in vlahovno kompozicijo spodobi, se je plezanje zavleklo.

Lev nad Zermatom

Tine Cuder (Martini Sportswear, Raveltik, AO Matica), Aljaž Tratnik (AO Idrija) in Aleš Koželj (AO Kamnik) so se odpravili proti Zermatu z namenom preplezati znamenito **Schmidtovo smer** (VI/4+, M, 1000 m) v severni steni Matterhorna, za katero se že od jeseni govori, da so v njej dobre razmere. Prvi dan so pristopili do kočice Hornli, ki je trenutno zaprta in zavetje nudi le zimska soba. V soboto, 31. januarja, so plezali cel dan in bivakirali 150 metrov pod vrhom. Vreme se je medtem poslabšalo in bivak je bil

vse prej kot prijeten. Naslednji dan so ob rahlem izboljšanju priplezali do vrha in do popoldneva sestopili do kočice Hornli. Tam je Aleša zaradi ozeblin pobral helikopter, Aljaž in Tine pa sta prespala in naslednji dan sestopila v dolino. Tine Cuder je z vzponom dopolnil eminentno zimsko zbirko zadnjih treh problemov Alp, ki je kljub dolgi bradi še vedno (ali pa vse bolj) eno izmed potrdil pravega alpinista. Če morda še ne veste, brata Schmidt sta za vzpon, kot edina alpinista do sedaj, prejela zlato olimpijsko kolajno.

Slapovi v Dolomitih

Erik Švab (AO SPDT, Grivel, La Sportiva, Montura) je v navezi z italijanskima soplezalčema Bepetom Ballico in Andreo Gambaro preplezal lepo kombinacijo slapov v eni izmed najboljših destinacij za plezanje ledenih slapov v Dolomitih – **Val Travenanzes**. Stranska dolina, ki poteka od Cortine proti Toblachu, je skrita za vrhovi Tofan. Zaradi mraza in visoke lege tam lahko velikokrat najdemo dobre ledne razmere.

Pred zadnjim obilnim sneženjem so preplezali najprej najtežji del smeri **Pilone centrale** z oceno III/5+, ki ima v drugem raztežaju zelo lep in strm stebel. Na polici sredi stene so se premaknili bolj desno in nato preplezali še **Candelo di Super Mario**, ki je v normalnih razmerah ocenjena III/5+. Vendar pa ni bila dobro narejena, saj je imela spodaj premer komaj 40 cm, na vrhu pa je bila zaradi prejšnjega odloma velika ledena streha. Ker je bila sveča kljub vsemu videti solidna, sta jo Beppe in Erik tudi uspešno preplezala in si tako privoščila za slapove precej nenavadno, previsno plezanje.

Novice je pripravil Tomaž Jakofčič.

Pregled januarskih in februarjskih vzponov

Mesec januar je že tradicionalno med bolj sušnimi, kar se tiče športnega plezanja. Tekmovanja so zaključena, tekmovalci pa bodisi še počivajo ali pa so v fazi bazičnih priprav za naslednjo sezono. Izjema v tekmovalnem plezanju je prva tekma Vzhodne lige, ki je bila izvedena na Ravnah. Zaradi za športno plezanje neugodnih vremenskih razmer po večini Slovenije so opravljeni vzponi le s primorskega konca ali pa iz toplejših krajev tujine. Pa gremo lepo po vrsti.

Novoletne praznike je kar nekaj naših plezalcev preživel v tujini. Skupno vsem je to, da jim je, razen na daljnem Tajskem, vsaj prve dni načrte temeljito kvarilo vreme in so najboljše vzpone opravili tik pred odhodom domov.

V Španiji se je mudila ekipa naših mladih upov. Če smo se še lani spraševali, kdaj se bo najboljšim v evropski zimski plezalni Meki pridružil kak Slovenec, smo bili letos pozitivno presenečeni nad njihovo številčnostjo. Očitno odlično vzhušje je v celotni skupini ves čas dvigovalo formo. Najvišje je posegel Izidor Zupan: za na pogled preplezano smerjo **Pal Sur** (8a+) je postavil svoj najboljši rezultat v skali doslej, temu pa dodal še smer **Batuka** (8b). A še zdaleč ni bil edini – tu so bili še Matic Kozmus in Miha Hribar z vzponi do 8a, le malce lažjih pa so se lotevali Jernej Kruder, Miha Česnik, Maruša Rodič in še kdo. Martina Čufar se je podala v Turčijo, kjer je v plezališču Geyik Bayiri splezala tri smeri nad 8a. Več vreme ni dopuščalo, ostala pa je obljuba o ponovnem obisku teh krajev v ugodnejšem času. V Ospu in okolici je bilo opravljenih nekaj vzponov do težav 8a+, po nekaj lažjih, a zanju najboljših doslej, pa sta posegli dve dekleti: Katarina Kejžar in Ana Ogrinc.

Pred glavno balvansko novico navedimo najtežji balvanski vzpon meseca januarja. Stara sablja Gregor Seliga – Šeli je v Zalogu še enkrat pokazal, da nikakor ni za odpis: uspel je v balvanskem problemu **Utopija** s sedečim štartom, ki je ocenjen z zavidljivo visoko oceno 8a+!

Glavna novica iz sveta kratkih in težkih smeri je iz Makedonije. V Prilep so se brez prevelikih pričakovanj, celo z dobro mero skepse, podali Nastja Davidova, Tjaša Zupančič, Rok Šisernik, Rok Klančnik, Urh Čehovin, Gorazd Hren in Miha Britovšek. Presenečenje je bilo popolno, saj so v okolici Prilepa

'odkrili' morje granitnih balvanov. Pravi, da bo to v prihodnje eno od največjih evropskih plezališč z izjemnim potencialom.

Omembe vredna je še ena novica, povezana s plezanjem. Televizija Slovenije je v januarju premierno pokazala dokumentarni film Igorja Vrtačnika Gib stene, ki je posvečen balvanskemu plezanju. Povod za film je bil med drugim tudi ali predvsem lanskoletni vzpon Urha Čehovina v balvanskem problemu **The end** v Zalogu. Urh je za 18 gibov in deset metrov dolgo smer potreboval štiri leta.

Kot januarja se je tudi v prvi polovici februarja na področju športnega plezanja največ dogajalo v Mišji peči in bližnjem Črnem kalu. Dobrih vzponov je bilo kar nekaj: Izidor Zupan – **Lahko noč Irena** (8b), Janez Franc Vratnar – **Ptičja perspektiva** (8a+), Andrej Žitnik – **Chiquita** (8a), Miha Česnik – **Samsara** (8a) in Sašo Ocvirk – **Brez raza** (8a). Največ novic je bilo s področja balvanskega plezanja.

V Glencah, enem naših trenutno najaktualnejših plezališč, je David Stepanjan preprezel dva nova problema: **Morfoidna resonanca** in **Bajs travers** (8A). Prvi je še neocenjen in čaka prvega ponavljavca, drugi pa je dobil zavidljivo visoko oceno Fb 8a.

Drugo trenutno popularno področje – Ožbalt – je poleg kupa novih problemov doživelo ponovitve **Malcole** (7C), za kar sta zaslužna Izidor Zupan in Tomaž Žužel, ki sta ponovila ta nekdanji s 7C+ ocenjeni problem. Pravo razdejavanje je naredil Jernej Kruder v Vitovljah. V enem dnevu je naredil serijo, kot je tamkajšnje plezališče verjetno ne pomni: ponovil je (našteto po naraščajočih ocenah) **Jajce** (7B+), **Horse Power** (7C), **Flower in the sky** (7C+) in **DynoZaver** (8A).

Prav gotovo je bilo opravljenih še mnogo dobrih vzponov, za katere pa žal ne vemo. Kakšno sporočilo na alpi.kor@gmail.com v prihodnje morda ne bo odveč.

Novice je pripravil Robi Jamnik

NOVICE IZ TUJINE

Ueli Steck: Grandes Jorasses in Matterhorn

Severna stena Grandes Jorasses v pogorju Mont Blanca je ena izmed treh, ki sodi v tako imenovane »Tri probleme Alp«. Vanjo je štiri dni pred novim letom vstopil švicarski alpinist Ueli Steck in je za Britansko smer (VI, 6, 1200 m), ki je prej ni nikoli preplezal, potreboval samo 2 uri in 21 minut. Britanska smer je ena najbolj znanih in zaželenih modernih klasičnih smeri v Alpah in je kakopak tudi pošteno strma. Naklonina menda nikoli ne pade pod 55°, dva raztežaja sta popolnoma neprična, zadnjih 300 metrov pa je treba plezati po precej delikatni skali. Že vzpon v navezi po tej smeri je sam po sebi cenjen in večina navez v steni bivakira, zato je čas slabih dveh ur in pol še toliko težje razumljiv. Če na hitro izračunamo, je Steck v povprečju preplezal 480 višinskih metrov na uro.

Ueli Steck, ki je tudi daleč najhitreje preplezal klasično smer v Eigerju, je s seboj sicer imel vrh, dva klina in dva ledna vijaka, a je vsa ta oprema na turi ostala v malem Uelijevem nahrbtniku. Napake pri plezanju torej ni smelo biti. Dobra dva tedna kasneje je Steck v svojem slogu opravil še s severno steno Matterhorna.

Čas njegovega vzpona po ultraklasični Schmidovi smeri (VI, 4+) je spet komaj verjeten. Za 1000 metrov stene je Steck potreboval vsega 1 uro in 56 minut. Malo hudomušna ugotovitev bi torej lahko bila, da Steck, vsaj glede porabljenega časa, spreminja vzpone v najvišjih alpskih stenah v dopoldansko ali pa popoldansko »rekreacijo«.

Tridesetletni Steck ima zdaj najhitrejše čase v severnih stenah »Treh problemov Alp«, kot so alpinisti označili Eiger, Matterhorn in Grandes Jorasses. O slednjem sem nekaj napisal že zadnjič, glede Eigerja pa le toliko, da se je lansko zimo Steck povzpel po originalni smeri, ki je visoka 1800 metrov, zaradi prečnic pa dolga menda več kot 3 kilometre (velika večina navez jo prepleza z enim ali dvema bivakoma), v dveh urah in 47 minutah.

V intervjuju, ki je bil objavljen na spletni strani PlanetMountain, je Steck povedal, da ti časi nikakor niso nastali z brezglavim tveganjem, temveč s posebnimi in temeljitimi pripravami. Steck je še dodal, da je sedaj s tem projektom končal, in da se bo spet bolj posvetil težavnostnemu plezanju, v katerem pa je prav tako eden najboljših alpinistov današnjega časa.

Himalaja pozimi – Makalu

Do letošnjega 9. februarja je bil Makalu (8463 m) zadnji nepalski osemtisočak, na katerega se še niso povzpeli v kolegarski zimi. Tistega dne ob 14. uri po lokalnem času pa sta na njegov vrh stopila Italijan Simone Moro in Kazahstanec Denis Urubko. Delo na gori sta zastavila zelo hitro in izkoristila vsa okna z lepšim vremenom oziroma malo manj močnim vetrom. Po dvotedenskem aklimatiziranju v okolici vnožja Everesta sta se s helikopterjem prepeljala pod Makalu in takoj začela postavljati tabore v smeri normalnega pristopa. Že pri prvem vzponu na goro sta prespala na 6900 metrih, pri drugem na 7400 metrih, tretjič pa sta postavila šotor na 7700 metrih, od koder sta v osmih urah v silovitem vetru in mrazu (okrog -40 stopinj Celzija) dosegla vrh. Za dosego vrha sta potrebovala od prihoda v bazni tabor vsega le 19 dni. Tudi sestop sta opravila zelo hitro, saj sta se vrnila v bazni tabor že popoldne naslednjega dne, torej 10. februarja. Motivacija za hiter sestop je bila zelo močna – za naslednji dan je bil namreč napovedan veter s hitrostjo 160 km/h.

Makalu se je poskusom zimskih vzponov upiral vse od leta 1980, ko sta se nanj skušala povzpeti Renato Casarotto in Mario Curnis. Pozimi 1985/86 sta močan veter in mraz na Makalujevih pobočjih k umiku prisilila tudi Reinholda Messnerja. Morda najodmevnejši je bil poskus odličnega Francoza Jeana Cristopha Lafaille, ki pa se je v močnem vetru tragično končal na okoli 8000 metrov. Za njim se je izgubila vsaka sled, po vsej verjetnosti pa je bil za nesrečo kriv orkanski veter.

Na Makalaju smo pozimi poskušali tudi Slovenci. Naš rojak Roman Benet se je z ženo Nives Merol in prijateljem Luco Vuerichem podal tja pred dobrim letom, a so zaradi poškodbe Nives (zlom noge), ki jo je zakrivil orkanski sunek vetra malo nad baznim taborem, morali odpravo prekiniti. Sploh je poleg mraza prav veter glavni dejavnik, ki do skrajnosti otežuje zimsko plezanje na najvišje vrhove sveta.

Urban Golob

Gorsko društvo Triglavski prijatelji

Kmalu bo 137 let od ustanovitve gorskega društva Triglavski prijatelji. V bohinjski Srednji vasi je prav v času izgradnje gorenjske železnice služboval kaplan Ivan (Janez) Žan, ki je bil navdušen gorohodec in se je zavedal gospodarske pomembnosti obiskovanja gora imenitnih ljudi, ki so odkrivali naravne znamenitosti. Gorenjska železnica, zgrajena leta 1871, bi utegnila preusmeriti obiskovalce naše najvišje gore na njeno severno stran. Prav verjetno je Ivan Žan že leto prej organiziral gradnjo poti z Ledin na Mali Triglav in po grebenu na vrh Triglava.

Kaj, če je bil prav Žan tisti, ki je v časopisu Laibacher Tagblatt objavil ponudbo vodnika Šesta iz Srednje vasi, da je skupaj s sinom za 50 goldinarjev pripravljen zgraditi pot in tudi kočo pod Malim Triglavom? Prispevki naj se zbirajo v ljubljanski knjigarni in za nadzor bo poskrbljeno. Kdo drug iz Ljubljane bi lahko nadziral delo? Že 7. marca 1871 je bilo v Novicah obvestilo, da je pot na Triglav narejena in zidana hišica čaka na goste. Torej je bilo delo opravljeno že prejšnje leto, torej 1870. Vnema, ki jo je Žan pokazal ob pomoči gorohodcem na Triglav, je bila zabeležena v Tagblattu, Žan pa je bil imenovan za triglavskega komisarja. Prav gotovo se je tudi zgodba s Triglavskimi prijatelji začela že leta 1871, saj

imajo pravila z vsemi podpisi datum 1872. Mimogrede naj pripomnim, da je to leto, ko na slovenskem narodnem območju še ni bilo nobene tuje podružnice alpskih društev.

Kdo je bil ta izjemni mož Ivan Žan? Rojen je bil 18. 5. 1829 v Šentvidu pri Ljubljani. Najprej je študiral pravo, nato pa končal bogoslovje, verjetno zaradi pomanjkanja sredstev za študij. Pisal je tudi časopisne notice. Kaplanovati je začel 1858 v Koprivniku pri Kočevju, na Trati, v Mozlju, Polhovem Gradcu. Leta 1869 je prišel v Srednjo vas in bil 1872 prestavljen zaradi bolezni. Po štiriletnem premoru je bil kaplan v Škofji Loki, na Kolovratu in v Rovtah in 1882 upokojen. Umril je 26. 9. 1920 v Ljubljani. Poleg tega, da je predsedoval Triglavskim prijateljem, je bil znan tudi po tem, da je svojim rojakom v Šentvidu znal prihraniti velik znesek pri odkupu dajatev, saj je imel nekaj pravnega znanja. Verjetno pa ga je v Bohinju pokopalo prav to. Pomagal je domačinom iz Stare Fužine in Studorja, ki so spadali v njegovo župnijo, da so dobili pravnega zastopnika pri obtožbi zločina zoper državo. Ta obtožba pa je verjetno pokopala tudi Triglavske prijatelje.

Bohinjski kmetje iz teh dveh vasi so se uprli gozdarskim oblastem, ker so gozdarji prepovedali sečnjo v njihovih gozdovih. Tedaj se je urejala reforma patentnega zakona, po kateri bi morali bohinjski kmetje dobiti še 4954 hektarov gozdov od nekdanje fevdalne in velikoposestne lastnine. Gozdarji so zadevo vzeli preširoko in zanetili upor. Spomnimo se leta 1871, ko je v Parizu divjala revolucija (pariška komuna) in je bilo samo ob njenem zatrtju pomorjenih 30.000 ljudi. Eden od kmetov je rekel, da bo tudi tu, kot je v Parizu. Tako je bila vložena obtožba za zločin proti državi. V zastraševalnem procesu je bilo obtoženih 60 kmetov na dve leti težkega zapore in plačilo sodnih stroškov. Nekaj jih je v zaporu celo umrlo. Na koncu moramo zapisati še nekaj o našem prvem gorskem društvu. Ostala so nam pravila gorskega društva Triglavski prijatelji, ki so napisana v prav lepi slovenščini, podpisana od Slovencev in jih prilagam k članku. Da je društvo delovalo kljub temu, da ni bilo priznано, je dokazano z gradnjo poti na Triglav in našo prvo gorsko kočo pod Malim Triglavom. O tem so pisali slovenski in nemški časopisi, danes pa nekateri o tem nočejo vedeti ničesar. Obširnejše o tem preberete v PV 3/1964 na str. 103.

Ivan Veber

Zima staršev in dedov tudi drugače

Leta 1929 je bila rekordna zima. Od tega je že 80 let. Zimsko življenje na vasi ni mirovalo. Za lenuhe, hlapce in dekle je veljalo načelo: »Brez dela ni jela.« Zimski čas pa je dal ljudem tudi nekaj svojega. Sestajali so se in si pripovedovali doživetja iz časa Avstro-Ogrske, kako so se vojskovali na Soči in na ruskem bojišču, »golcali« po gozdovih monarhije in rudarili čez lužo. Moj stari oče Peter je za denar, prislužen v štirih letih, ob vrnitvi kupil manjšo kmetijo v Koprivniku v Poljanski dolini. Koline so bile poseben dogodek skromne domačije, da je prišlo na mizo nekaj boljšega. Božično in novoletno praznovanje s posebnim poudarkom po postnem, adventnem času. Ljudje so se zbirali pri rokodelskih delih. Moški ki izdelovali nova in popravljali polomljena orodja. Dekleta klekljale, »štrikale« in predle volno za balo in prodajo. Zaplesali ob starem gramofonu ali ob vaškem muzikantu v prostorni kmečki izbi, ob komaj brleči petrolejki ali karbidovki. Organiziranemu plesu so dejali »bal«, na katerem mladoletnikov ni bilo zraven, dokler pobje niso plačali fantovščine. V Šebreljah in na Šentviškogorski planoti na Tolminskem so bili znani domači godci, imenovani Sove. Plese so v glavnem prirejali po hribovskih domačijah, oddaljenih od policijskih kontrol, ker se v času afriško-abeteske vojne na Primorskem ni smelo zabavati in družabno zbirati. Skromnost je veljala pri denarju in ljubezni, ker je starševski NE veljal nekaj več od današnjega. Sninarski zaslužek ni imel veljave in dneg je prinesel nekaj ugodnosti, da so na zasneženi poljani in v grapah na saneh lažje prevažali les, seno in gnoj. Čakali so na zimski čas, da je nekaj »penezev« več kapnilo v prazen fantovski žep tudi na državni cesti. Pri oranju snega oz. pri vleki lesenega pluga je bila vprežena konjska živina v parih, katera je imela pritrjene zvonce, da se je dogodek videl in slišal. Snega je skoraj vedno zapadlo ženskam do kolen in je zeblo, da je sleherni p tič zmrazil, otrdel na sosedovi češplji. Prirejali so razna tekmovanja in želi uspeh nad onimi, ki so prihajali iz mesta in dolin na smučarjijo. Tu in tam so še ohranjene spominske fotografije in kolajne iz minulih športnih dni; take primere občasno vidimo na kakšnem stenskem kalendarju in prav, da minulo delo ne gre v pozabo, tudi po zaslugi Planinskega vestnika.

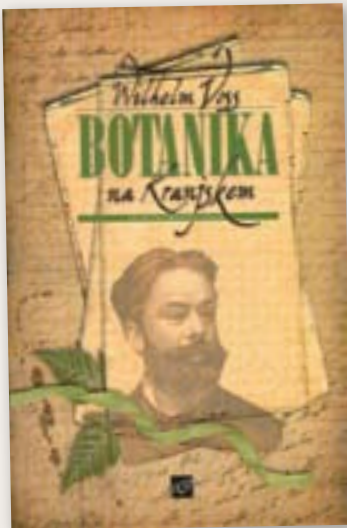
Janko Mlakar

LITERATURA

Botanika na Kranjskem

Poskus zgodovine botanike na Kranjskem, Wilhelm Voss, znanstvenokritična izdaja, Celjska Mohorjeva družba, Celje, 2008.

Idrijo, mesto med hribi, bi lahko šteli za nekakšno zibelko botanike pri nas. Vsaj sodeč po prvem poskusu zapisati, kaj se je na botaničnem področju dogajalo na slovenskem ozemlju. Tega dela se je pred več kot 120 letil Wilhelm Voss, Dunajčan, ki je takrat učil naravoslovje na ljubljanski realki. Svoja opažanja je strnil v dva zvezka, ki sta v nemščini izšla v letnih šolskih poročilih omenjene ljubljanske ustanove leta 1884 in 1885. Zdaj je pred nami znanstvenokritična izdaja – faksimile izvirnika, slovenski prevod, ki ga je opravil Mirko Zorman, in redakcijsko poročilo s komentarji izpod peresa dr. Toneta Wrabra. Botanika, scientia amabilis (ljubezniva veda), je močno navdušila številne tujce, ki so v takratni Avstro-Ogrski službovali pri nas. Seveda se je s floro ukvarjal že kdo pred njimi, saj je že Janez Vajkard Valvasor omenjal tudi rože, a zares so se v botaniko poglobili šele kasneje. Vossov »poskus« tako zajema obdobje od leta 1754, ko je v Idrijo prišel slavni Janez Anton Scopoli, do leta 1883, tik, preden je Vossovo delo izšlo. Če na kratko naštejemo glavne botanike (poleg Scopolija), si v knjigi sledijo: baron Franc Ksaver Wulfen, Baltazar Hacquet, baron Karel Zois Edelstein, Franc Pavla Hladnik, Jožefina pl. Kwiatkowska, Andreas Fleischmann,

Žiga Graf, Henrik Freyer, Jurij Dolliner, Valentin Plemel in Karel Dežman. Seveda pa so omenjeni tudi botaniki in ljubitelji rastlinstva, ki so deželo Kranjsko samo obiskali. Večino imen obravnanih botanikov danes prepoznamo v imenu katere od rož, ki rastejo pri nas (npr. Scopoli, Wulfen, Hacquet, Hladnik, Tommasini, Kerner ...). Zadnji del Vosso-

IZ PLANINSKE ZALOŽBE

Planinsko-izletniški vodnik Kamniška Bistrica

Marca bo pri Planinski založbi PZS izšel planinsko-izletniški vodnik Kamniška Bistrica (avtor Bojan Pollak). V vodniku je na 160 straneh predstavljenih 19 opisov poti različnih zahtevnosti: dostop v osrčje Kamniških planin (Koželjeva pot, po Kamniški Bistrici, slap Orglice, Sv. Primož), obiski »zelenega predgorja« (Krvavec, Velika planina, Kamniško in Kokrsko sedlo, Korošica, Kalški Greben, Konj, Vodotočno jezero) in vzponi na sive očke (Grintovec, Skuta, Brana, Planjava in Ojstrica).

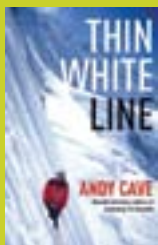
Planinsko-izletniški vodnik lahko naročite na sedežu PZS, Dvorčakova 9, p. p. 214, 1001 Ljubljana, tel. 01 / 434 56 84, faks 01 / 434 56 91, po e-pošti: planinska.zalozba@pzs.si, lahko pa tudi preko spletnih strani: www.pzs.si.

Mladinska knjiga Trgovina

Slovenska 29, Ljubljana

T: 01 2410 656, E: konzorcij@mk-trgovina.si

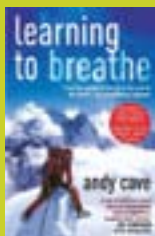
Pestra izbira knjig s področja gorništvaja, alpinizma, fotomonografij in potopisov.

Andy Cave: **THIN WHITE LINE**

Arrow Books, marec 2009

(mehka vezava; 288 strani; barvne fotografije; cena 10,40€)

Andy Cave: **LEARNING TO BREATHE**

From the depths of the pit to the roof of the world – an extraordinary odyssey

Arrow Books, marec 2006

(mehka vezava; 384 strani; barvne fotografije; cena 10,39€)

vega dela pa opisuje tudi nekatere naravoslovne muzeje in društva v Ljubljani ter ljubljanski botanični vrt, ki je še vedno na istem mestu kot takrat.

Zanimivo in polno informacij je tudi redakcijsko poročilo prof. Toneta Wrabra, ki je izbrskal tudi nekaj podrobnosti o botanikih iz knjige, kakor tudi o samem avtorju. O navdušenju, ki veje iz življenja ljudi, ki se ukvarjajo s to ljubeznivo vedo, pa največ pove izsek iz pisma, ki ga je Žiga Graf pisal kustosu Kranjskega deželnega muzeja v Ljubljani, Henriku Freyerju. Takole pravi Graf: »*Botanika ni znanost, ki jo zmoremo, tako kot geometrijo in zgodovino, pridobiti v miru in hladu študijske sobe, ali ki zahteva, tako kot kemija, anatomija in astronomija, le malo telesnega gibanja. Botanik mora prepotovati gore in gozdove, preplezati strme skale in nabirati na robu prepado. Njegove knjige, iz katerih zajema temeljit pouk, je (božja) Previdnost raztresla po vsej Zemeljski površini in (botanik) se mora izpostavljati težavam in nevarnostim, da jih išče in nabira.*«

In še nekaj besed o Wilhelmu Vossu. Bil je zlasti navdušen mikolog (preučevalec gliv), očitno pa ga je zanimalo vse, kar raste. Po njem se je nekaj časa imenovala kočja pod Vrščicem – Vossova kočja (kasneje preimenovana v Erjavčevu, prav tako na čast človeku, ki je imel naravo zelo rad). Vossov Poskus zgodovine botanike na Kranjskem tako ostaja delo, ki je slovensko botanično znanost in dediščino ohranilo znanemcem, reference v knjigi pa bodo v pomoč tudi sedanjim in bodočim raziskovalcem. Izjemno zanimivo branje, v katerem bo bralec skozi botanike in cvetje prepoznal številne kraje, doline, vrhove in gorstva pri nas.

Marjan Bradeško

IZ DEJAVNOSTI PZS

Gospodarska komisija v letu 2008

V letu 2008 je bil imenovan nov načelnik gospodarske komisije (GK), to je Franc Štibernik. GK je nadaljevala z aktivnostmi iz prejšnjega obdobja in se dogovarjala o novih pristopih, ki bi omogočali učinkovitejšo gospodarjenje in upravljanje planinskih objektov. Na prvi seji GK so glede na bližajočo planinsko sezono posvetili največ pozornosti sposlovanju sprejetih sklepov o določitvi najvišjih cen in odobravanju popustov za člane PZS. Z zadovoljstvom ugotovljajo, da so planinska društva v večini upoštevala sklepe, ki jih je sprejela komisija. Tudi na odzive obiskovalcev gora v knjigi pohval in pritožbi, ki je bila na pobudo načelnika uvedena na sple-

tni strani PZS, so lahko sproti ukrepali in posredovali pri posameznih kršilcih. Predlagali so tudi možnost zaračunavanja pogrnjkov za tiste obiskovalce gora, ki bi radi za mizami v kočah uživali le lastno hrano, vendar UO PZS tega predloga žal ni podprl. GK ima več predlogov aktivnosti, ki bi zagotovili uspešnejše delo GK v bodoče: iskanje virov financiranja za obnovo in ekološko sanacijo koč, gradbena podkomisija bi morala pripraviti kriterije za delitev sredstev za planinske kočje, urediti bi bilo potrebno vprašanje evidence in upravljanja premoženja PZS, GK bi morala dobiti skupen seznam vsega premoženja, PZS bi si morala prizadevati za razbremenitev davčnih obveznosti društev. GK je sporočila UO PZS, da bi moral imenovati strokovnega sodelavca za področje dela GK. Zbor gospodarjev bo sklican v prvi polovici leta 2009.

Vladimir Habjan

Iz dejavnosti MK PZS

8. novembra 2008 so v Puconcih, Semedeli pri Kopru in na Bledu potekala regijska tekmovanja 20. državnega tekmovanja Mladina in gore. Regijskih tekmovanj se je udeležilo 73 ekip: s štajerskega konca 30, z gorenjskega 24 in s primorskega 19. 30 ekip, iz vsake regije 10, se je prebilo na državno tekmovanje, za katerega vstopnico je predstavljalo 55 doseženih točk pri testu. Nasploh so bili rezultati zelo dobri, saj tako visokega števila točk že dolgo ni bilo.

15. novembra 2008 je v Izobraževalnem centru za zaščito in reševanje na Igu potekal zboru MO. Za novega predsednika MK PZS je bil izvoljen Uroš Kuzman (PD Velenje), ki je v preteklem mandatu med drugim opravljal delo podpredsednika MK PZS in bil vodja Vodniškega servisa Izidor. Prav tako so predstavniki mladinskih odsekov izvolili nove člane MK.

Novembra je izšla knjižica Akcije MK v letu 2009. V njej lahko najdete opise vseh akcij MK PZS, kdaj in kje bodo potekale, pogoje za prijavo in še kaj. Knjižico najdete tudi v elektronski obliki na spletnem naslovu MK PZS (<http://mk.pzs.si/>).

Na istih spletnih straneh se lahko prijavite na elektronske novice, ki so razdeljene na pet skupin (Osrednje novice, Mentorji, Načelniki, Mladinski voditelj, Orientacija). Vsak, ki dela z mladimi planinci, bo torej lahko našel kakšno zanimivo novičko zase. Več o e-obvestilih pa si lahko preberete na spletnem naslovu <http://mailing.ab-net.si/>.

10. januarja 2009 je v Podnanosu potekalo 20. državno tekmovanje Mladina in gore. Po uvodnem programu so

se tekmovalci napolili v učilnice, kjer so imeli na razpolago 45 minut, da kar se da dobro izpolnijo teste. Medtem je potekal sestanek z mentorji, ki so izpostavili nekatere želje po spremembah v tekmovanju. Po kosilu so se udeleženci podali na ogled Podnanosa, nato pa je sledil finalni del. Najprej se je tekmovalcem predstavila skrita gostja, plezalca Maja Vidmar, ki je izmed udeležencev izžrebala tiste, ki so pravilno uganili skritega gosta. Za nagrado bodo z njo preživel dan v plezališču. Sledila sta razglasitev rezultatov in ogled testov, nato pa se je šest ekip podalo na oder, da so se preizkusile še v finalu. To so bile ekipe Ta hitri (PD Domžale), Mladi planinci (PD »Dobrovlje« Braslovče), Slivniški svizci (PD Slivnica), Nore krave (PD Onger Trzin), Uhojeni planinci (PD Zabukovica) in Pirati s hribov (PD Sezšana). Med nizi vprašanj je za popestritev z glasbenimi vložki skrbel predsednik MK PZS, Uroš Kuzman, v kratkem filmu pa je bila predstavljena pot, ki jo je tekmovanje opravilo v teh 20 letih. V nizu desetih vprašanj so ekipe pokazale veliko znanja, najbolj pa se je izkazala ekipa Nore krave iz Trzina ter domov odnesla pokal za prvo mesto.

Programski svet PUS Bavšica je na podlagi sklepa UO MK PZS v Mladinski prilogi januarske številke Obvestil PZS objavil Razpis prostih kapacitet v PUS Bavšica za leto 2009. Naj opozorimo, da je PUS Bavšica na voljo za najem le za interesiranimi organizacijam, ki bodo v objektu izvajale aktivnosti z vzgojno-izobraževalnim pomenom.

Emil Pevec

Pestro delo Komisije za gorsko popotništvo

Komisija za gorsko popotništvo pri Planinski zvezi Slovenije deluje na področju priprav in izvedb različnih popotovanj in izletov v tujino ter tako nadaljuje tradicijo delovanja Komisije za mednarodno sodelovanje.

Začelo se je sredi 60. let preteklega stoletja, ko so slovenski planinci navezovali stike s sosednjimi planinskimi organizacijami. Iz teh osebnih stikov je nastala Komisija za stike s tujino, ki jo je dolga leta vodil pokojni Mirko Fetih. Kasneje se je preimenovala v Komisijo za mednarodno sodelovanje. Utrajala je pot planinskemu turizmu in omogočala najprej spoznavanje gora sosednjih držav, potem pa organizirala prvi slovenski trekking, ko je skupina planincev obiskala bazni tabor pod Makalujem. Z leti se je seznam obiskanih držav in kontinentov širil; najprej Afrika, sledili so številni trekkingi v Ameriki in kasneje še Oceanija. V času, ko logistika

še ni bila razvita kot danes, so nekatere popotovanja imela kar pustolovski navdih, seveda ob spoštovanju varnosti. Popularno je bilo tudi turno smučanje za zimovanjem v Treh dolinah v Franciji. Druge naloge Komisije so bile sodelovanje z mednarodno organizacijo UIAA, dajanje informacij tujim planincem in organizacijam ter pomoč domačim planincem. Drugi načelnik KMS je bil Janez Pretnar, ki spremenjeno komisijo vodi še danes.

Zaradi razširjenih nalog KMS se je iz nje izločil Odbor za gorsko popotništvo, ki pa se je po sklepu Upravnega odbora PZS v aprilu 2004 preimenoval v Komisijo za gorsko popotništvo. Dve področji sta pomembni za delovanje KGP: organiziranje izletov in popotovanj ter informativna dejavnost. Osnova potovanja s pohodni in trekingski je turistične narave, nadgradnja pa so vzponi na tehnično manj zahtevne vrhove. Nekateri člani komisije, ki šteje sedem predstavnikov, imajo licenco turističnega, gorskega ali planinskega vodnika. S tem je rešena dilema vodenja, zaradi sodelovanja s turističnimi agencijami pa tudi ni vprašanj, povezanih z Zakonom o turizmu.

Delo poteka na podlagi sprejetega programa, ki ga člani komisije, zadolženi za posamezne akcije, realizirajo bolj ali manj uspešno. Včasih je vzrok za neuspešno realizacijo slabo načrtovana akcija, prenasičenost trga ali vedno večja samostojnost popotnikov. Zagotovo se naredi premalo za promocijo, res pa je, da je planinska problematika manj opazna, kot je bila včasih. Niso samo drugi časi, zagotovo smo tudi sami krivi za tako stanje.

Program za leto 2009 je pester, o njem so bili dosednji udeleženci obveščeni osebno, objavljen pa je tudi na spletnih straneh planinske organizacije. Med turnimi smuki je treba omeniti Haute route, smučarsko transverzalo od Chamonixa do Zermatta v marcu, in večdnevni turni smuk v Ortlerjevi skupini v aprilu. Letošnji tradicionalni Klub 4000 bo prava poslastica za zbiratelje štiritisočakov. Udeleženci bodo v juliju obiskali Bernske Alpe. V okviru spoznavanja balkanskih gorstev bo na vrsti Srbija z obiskom samostanov in zgodovinskih mest in gora, ob povratku tudi Bosna. Potovanje bo v mesecu avgustu. Podnebne razmere povzročajo izginjanje klasične arktične pokrajine in otočje Svalbard bo v začetku julija pravi cilj. Atlantski otok Madeira in srednjeameriški peterček, ki vsebuje spoznavanje Gvatemale, Salvadorja, Nikaragve, Kostarike in Hondurasa, bosta na vrsti že v marcu. Preizkušeno potovanje po inkovskih poteh Peruja, Bolivije in Čila

pride na vrsto aprila in maja, kjer bo posebno doživetje vožnja čez bolivijske slane puščave v Čile. Ponovitev potovanja bo avgusta. Ekvador z najvišjo goro Chimborazo bo naslednja južnoameriška država, in sicer v juliju, ponovitev potovanja po majevskih poteh Srednje Amerike pa bo oktobra. Popotniki bodo spoznavali Mehiko, Gvatemalo, Honduras in Belize. Tri azijska potovanja bodo zagotovo pritegnila ljubitelje eksotike: Uzbekistan, dežela step, puščav in gora ter praviljinskih mest bo na vrsti aprila, Ladakh s trekkingom po indijskem Tibetu bo povezan z vzponom na enega od vrhov, ki so visoki preko 6000 metrov, avgusta in Nepal oktobra. Planinska Dalmacija z otoki v začetku junija je posrečena kombinacija križarjenja z ladjo ter vzponov na otoške vrhove. Bolj proti koncu leta sta predvideni potovanja v Tanzanijo z vzponom na Kilimandžaro in Patagonija. Program je fleksibilen in se lahko prilagaja v primeru zadostnega zanimanja za posamezne nove in druge destinacije.

Slavica Tovšak

Alpinistični kongres v Trstu

Kongres z okoli sto udeleženci sta organizirala Club Alpino Italiano in sekcija CAI XXX Ottobre Trieste. Slovenijo je zastopal predsednik PZS Franci Ekar. Osrednja tema se je vsebinsko navezovala na potrebo po sodelovanju vseh evropskih držav ter njihovo aktivnost pri varovanju in ohranjanju evropskega alpskega prostora. Na problem solidarnosti in enotne politike pri reševanju vprašanj, ki se nanašajo na sodobni razvoj gorskega turizma in zavarovanje naravnih gorskih območij pred posegi, ki jih narakujejo nestrokovne in politične odločitve, so me drugi opozorili Annbale, generalni predsednik CAI, Marko Onida, sekretar Alpske konvencije, Silvo Calvi, predstavnik UIAA, Erminio Angeolo Quartini, predsednik skupine Prijate-

lji gora, Spiro Dalla Porta, nestor CAI, in Armando Scandellari, podpredsednik Alpi Veneti. Posebno pozornost so udeleženci namenili reševanju problemov, ki jih povzročajo naravne katastrofe, ki med drugim puščajo nepopravljive posledice in rane v sami pokrajini ter posledično spreminjajo naravno ravnovesje flore in favne. Na kongresu so bili izpostavljeni tudi antropološki in socialni pogledi na gorski svet. V zgodovinskem pregledu razvoja planinstva med leti 1876 in 1922 je v razpravi sodeloval tudi predsednik PZS, ki je opozoril na aktivno delovanje slovenskega planinstva v omenjenem obdobju.

Indok PZS

Obisk delegacije Srbske planinske zveze

Na delovnem srečanju PZS in Srbske planinske zveze (PSS), ki je potekalo 15. februarja 2009 v Ljubljani, so si predstavniki izmenjali izkušnje s področja planinstva in alpinizma v obeh državah. Slovenska stran je podala informacijo o vsebini zakona o planinskih poteh, sistemu financiranja planinstva, alpinizma, športnega plezanja. Spregovorili so tudi o sistemu kategorizacije alpinistov in športnih plezalcev. Nekoliko dlje so se zadržali pri vprašanih t. i. reproducit oziroma popustov za člane planinskih organizacij. Obe strani sta ugotovili, da so izpolnjeni vsi pogoji za sklenitev sporazuma med PSS in PZS, ki bo omogočal uveljavljanje popustov pri nočitvah v planinskih postojankah. Za goste je bila koristna predstavitev kadrov PZS, ki so usposobljeni za izvajanje programov planinskega usposabljanja. Planincev iz Srbije, ki zahajajo v slovenske gore, je vse več, zato je tudi zanimanje Srbov za pridobitev čim popolnejših informacij vse večje. Predsednik PSS Boriwoje Veličkovič in predsednik PZS Franci Ekar sta se dogovorila za nadaljevanje sodelovanja in vsestransko pomoč.

Indok PZS

Popusti za skupine članov PZS na Slovenskih železnicah

Predstavniki Planinske zveze Slovenije in Slovenskih železnic so se na stanku 17. decembra 2008 dogovorili za ugodnosti in popuste za člane PZS pri prevozu v vlaki v Sloveniji. Pripravljena in podpisana je bila pogodba, na osnovi katere bodo za člane PD veljale naslednje ugodnosti in pogoji: Za individualna potovanja članov PZS se uporabljajo popusti iz potniške tarife ST 700.02.

Za skupinska potovanja (več kot šest oseb) ob sobotah, nedeljah in praznikih je odobren poseben, 50% popust od redne cene (ne velja za vlake ICS).

Za uveljavitev popusta je potreben spisek potnikov, potrjen z žigom PZS oz. PD, ki ga ob nakupu vozovnic predamo blagajniku.

Skupine, ki štejejo več kot 20 oseb, morajo potovanje vnaprej najaviti (rok najave in kontaktna oseba bo določena naknadno).

Začetek veljavnosti ponudbe je 1. marec 2009.

NOVICE IN OBVESTILA

Nova planinska znamka

30. januarja letos je Pošta Slovenije izdala poštno znamko, posvečeno 150-letnici rojstva Alojza Knafelca (rojen 23. junija 1859 v Šmihelu pri Novem mestu). Kmalu po ustanovitvi se je Knafelc, ki si je kruh služil kot risar pri

železnici, včlanil v SPD, kjer je bil marca 1922 izvoljen v Osrednji odbor, v katerem je deloval vse do svoje smrti (1937). Vodil je markacijski odsek, leta 1928 pa je postal tudi gospodar Koče pri Triglavskih jezerih. SPD je želelo uveljaviti enoten sistem označevanja planinskih poti, zato je Knafelc konec leta 1921 vodil tečaj za markiranje, na katerem so sprejeli Knafelčev predlog, da bo enotna oznaka na planinskih poteh rdeč kolobar z belim poljem v sredini. Enotna navodila za markiranje poti je Knafelc objavil v Planinskem vestniku (1922, str. 108). Še isto leto je markacijski odsek SPD skupaj s člani Turistovskega kluba Skala opremil z novimi markacijami in novimi napisnimi tablami precej pomembnih slovenskih planinskih poti (PV 1922, str. 189). Knafelc je velik poudarek namenjal tudi smernim tablami. Sam jih je naročil pri mizarju, nato pa poslikal in namestil na predvidenem mestu. Do leta 1936 jih je pripravil 466. Izdelal je tudi več planinskih kart, med njimi leta 1910 enega prvih planinskih zemljevidov Julijskih Alp. Knafelčeva markacija se je pozneje razširila na celotno območje Jugoslavije. Od leta 2007 sta oblika in uporaba Knafelčeve markacije pri nas zakonsko urejeni (Zakon o planinskih poteh). PZS od leta 1960 podeljuje najbolj prizadevnim markacistom Knafelčevo priznanje in Knafelčevo diplomu. Poštna

znamka je izšla v 80.000 primerkih in predstavlja dobro promocijo naših planinskih poti. In še zanimivost: 'Knafelc' se je tiskal v Bahrainu.

Emil Pevec

Člani PD Vinska Gora so zborovali

Ko se zima prevesi v drugo polovico, nam sicer že daljše dneve pričnejo polniti zbori članov, kamor križem kražem vabijo razna društva, ki jih ni malo. Eno takšnih je tudi naše Planinsko društvo Vinska Gora, ki je v začetku februarja imelo polne roke dela. Po tradiciji smo prvo nedeljo v njem tudi letos izvedli že 21. zimski pohod na Ramšakov vrh. Za zelo lepo podobo je poskrbela narava, saj je vrhove na tej višini dodatno pobelila s snežno odejo. Številni obiskovalci so zaradi tega resnično uživali! Skoraj se ni bilo časa oddahniti, že je bila pred vrati izvedba zboru članov, ki smo ga doslej poznali pod imenom »občni zbor«. Sedanja oblika je bolj smiselna, le navaditi se je bo še treba. Zbor je v spodnjih prostorih večnamenskega doma v Vinski Gori potekal v prijetnem vzdušju v družbi planinskih prijateljev. Poleg članov društva so se vabilu prijazno odzvali tudi predstavniki drugih planinskih in ostalih društev iz Vinske Gore. S svojim obiskom nas je počastila na novo izvoljena predsednica Savinjskega meddržrštvenega odbora iz Celja Manja Rajh, ki na takšen način spoznava nas in naše delo. Po ustaljenem dnevnem redu smo pregledali opravljeno delo in ugotovili, da ga ni bilo malo. Udeleževali smo se raznih srečanj, akcij, izobraževanj in bili vsestransko aktivni. Poleg pohoda na Ramšakov vrh na začetku leta je proti njegovemu zaključku zelo obiskano vsakoletno predavanje alpinista svetovnega formata Vikija Grošlja, ki ga popestrimo s kulturnim programom in prijetnim druženjem. Eden

bistvenih ciljev delovanja društva je delo z mladimi. Pod mentorstvom prizadevne učiteljice Nade Štravs je v planinski krožek vključena tretjina učencev podružnične osnovne šole Vinska Gora. Vsak mesec pridno hodijo v planine v okviru akcije »Lepi čevljič«. Ta deluje v okviru Mladinske komisije pri PD Velenje. Sodelujejo tudi pri orientacijskih tekmovanjih v »Ligi Smrekovec«. Najmlajši med njimi so maja lani dosegli tretje mesto na SPOT-u, državnem orientacijskem tekmovanju v Gorici pri Slivnici. Čestitamo! Markacisti smo svoje delo okronali s postavitvijo novega mostu čez potok Pirešica v Sp. Črnovi, saj nam ga je katastrofalna poplava v septembru leta 2007 v celoti odnesla z nabrežino vred. Vsa pohvala tudi prizadevnemu Alojzu Vihru in pomočnikom za njegovo postavitve! Poleg licenčnega izpopolnjevanja dveh markacistov sta tečaj opravili tudi dve novi markacistki, saj dela na tem področju nikoli ne zmanjka.

Izpopolnjevali smo se tudi vodniki, ki moramo svoje znanje obnavljati vsaka tri leta in ga dopoljevati z novim. Pod našim vodenjem je bilo opravljeno kar nekaj izletov, od katerih najbolj izstopa vzpon na Montaž, ki smo ga združili s prijateljskim PD Dobrna. V okviru Odseka za varstvo gorske narave izvedemo vsako leto čistilno akcijo ob regionalni cesti Arja vas–Velenje, kjer v Sp. Črnovi naša planinska pot »Po poteh Vinske Gore« preseka to zelo prometno žilo. Še nadalje tečejo prizadevanja za postavitve informacijske table ob skaloju pod cerkvijo. Trenutno so »na potezi« jamarji koroško–šaleškega jamarškega kluba »Speleos – Sigma« iz Velenja, da pripravijo tloris jame, za kar smo jim že vnaprej zelo hvaležni! Zbor, v uvodnem delu popestren s predstavitev naših aktivnosti s pomočjo zelo lepih diapozitivov Tomaža Kumra, smo (na

Markacistke PD Vinska Gora

Koroški
markacisti

veselje predvsem moškega dela) zaključili z atraktivnim trebušnim plesom naših članic – novih (in bodočih) markacistk, ki je bil odličen uvod v prijetno druženje in klepet po njem.

Marija Lesjak

Markacisti Koroške ocenili delo

Odkar je v svoje roke prevzel vodenje markacistov na Koroškem Roman Močnik, se je njihova aktivnost močno povečala. Roman je znal pridobiti markaciste za še bolj zavzeto delo, več je druženja in povezovanja med posameznimi društvi, poživilo pa se je tudi delo na področju izobraževanja in usposabljanja. Letos so se koroški markacisti dobili na skupnem srečanju na Rahtelu pri Slovenj Gradcu, kjer so ocenili svoje delo za preteklo leto in sprejeli smernice za naprej.

Na srečanje so prišli domala vsi aktivni markacisti. Teh je na Koroškem 81, leta 2009 pa tretji del usposabljanja končuje še 23 pripravnikov, ki že sedaj sodelujejo pri posameznih akcijah. Še posebej so bili na srečanju veseli udeležbe načelnika za planinske poti PZS Tonea Tomšeta in predsednika meddruštvenega odbora za Koroško Draga Horjaka. Na območju Koroške vsa planinska društva vzdržujejo in obnavljajo več kot 600 kilometrov planinskih poti, pri čemer ni všteta evropska pešpot, ki jo na svojem območju prav tako vzdržujejo koroški markacisti. Večina poti je sicer v sredogorju, kjer so dela na vzdrževanju nekoliko manj zahtevna, kar nekaj pa jih je tudi v visokogorju (Peca, Raduha, Olševa), kjer bi potrebovali tudi več materialne podpore pri obnovi in vzdrževanju najzahtevnejših delov. Poseben problem je vzdrževanje evropske pešpoti. Planinska društva so se sicer zavezala, da jo bodo obnavljala in vzdrževala, vendar za to potrebujejo vsaj minimalno materialno podporo, ki

pa je območni zavodi za gozdove, zadolženi za to pot, ne nudijo.

Lansko leto so koroški markacisti na svojih poteh opravili 1300 prostovoljnih delovnih ur. Vrednost del so ocenili na 11.700 evrov. Nadomestila za izgubljeni čas markacisti seveda niso prejeli. V manjši meri so jim bili sicer povrnjeni potni stroški pa še kakšno malico so morda dobili, vse ostalo pa predstavlja prostovoljno delo, ki je vse premalo cenjeno.

V zadnjem obdobju so se posebej zavzeto lotili urejanja katastra planinskih poti. Njegov urednik Maks Kotnik je vložil veliko truda, da je zbral vse potrebne podatke in jih pripravil za vnos v računalnik. Res je, da bo treba postoriti še veliko, vendar lahko z gotovostjo trdimo, da smo na Koroškem pred drugimi, in si samo želimo, da bi bilo naše delo čim prej končano in kronano z enotnim katastrofom planinskih poti Slovenije. Markacisti se pripravljajo tudi za ureditev skrbniških pogodb za planinske poti, s čimer naj bi bilo naše delo tudi končano, omogočeno pa bi bilo tudi iz-

polnjenje določb iz nedavno sprejetega Zakona o planinskih poteh. Tudi markacisti iz sosednjih društev so leta 2008 veliko pomagali pri obnovi poti na Peco. Pred lanskoletnim srečanjem koroških planincev in postavitvijo razgledišča na Peci so želeli planinci iz Mežice obnoviti poti na ta markantni vrh na Koroškem. Na pomoč so jim priskočili markacisti iz domala vseh sosednjih planinskih društev, še najbolj pa so se izkazali markacisti PD Mislinja, ki so za to sodelovanje na srečanju prejeli tudi posebno pisno pohvalo. Poseben problem še vedno ostaja prestavitev planinske poti iz Grohata preko Durc na Raduho. Ta obsežnejši projekt zahteva veliko prostovoljnega dela, s katerim ob zagnanosti koroških markacistov ni nobenih težav, večji problem pa je zagotovitev finančne podpore za nabavo potrebnega materiala. Upamo lahko le, da bo v prihodnjem letu PZS pokazala več poslušaja, saj so do sedaj vse naše pobude o tej pomoči naletele na gluha ušesa.

Na srečanju so podelili tudi številna priznanja in pohvale. Najprestižnejše priznanje je prav gotovo markacist leta, ki ga vsako leto podeljujejo najzaslužnejšemu članu v tem obdobju. Letos si ga je prislužil Roman Škrube iz PD Mežica. Poleg tega so podelili še nekaj drugih pohval in priznanj najprizadenejšim markacistom.

Mirko Tovšak

21. Matjažev pohod na Peco

Peca je osamel vrh med Labodsko dolino na avstrijskem Koroškem in Mežiško dolino v Sloveniji. Zaradi svoje mogočnosti in lepote je vseskozi vzbujala spoštovanje med domačini, zato so jo ljudje v svojih bajkah proglasili za domovanje mističnega kralja Matjaža, kjer naj bi spal, dokler se ne bo v najtežjih časih zbudil skupaj s svojo vojsko in osvobodil Slovence. Morda bodo ti

Pohodniki na Peco

časi prišli ravno sedaj, ko tudi Slovenija doživlja težke čase v mednarodnem in gospodarskem življenju ...

Kakor koli že, Korošci imamo Peco radi in jo spoštujemo. Zaradi tega so se Mežičani odločili, da bodo nanjo februarja vsako leto priredili množični zimski planinski pohod. Poimenovali so ga po kralju Matjažu, je pa to nadaljevanje nekdanj tradicionalnega zimskega vzpona na Stol, ki so ga morali organizatorji opustiti zaradi nevarnosti snežnih plazov. Peca običajno ni tako nevarna, še posebej iz običajne smeri preko Črne, zato do sedaj zaradi nevarnosti plazov še noben pohod ni odpadel. Organizatorji so veseli, da se pohoda vsako leto udeleži vse več pohodnikov, tako da je Peca na ta dan dobesedno okupirana s planinci z vseh koncev Slovenije in tujine.

Letos je bilo vreme organizatorjem še posebej naklonjeno. Večina pohodnikov se je na pot podala od Matjaževega doma, od koder je dve uri hoje do Doma pod Peco, nato pa še uro in pol do Kordeževe glave, ki je tudi najvišji vrh te gore. Tisti, ki so se letos podali na pot v zgodnjih jutranjih urah, so do planinskega doma hodili v soncu, prav tako proti vrhu, le da je bil zgoraj zelo močan veter, ki je pohodnike ob sunkih dobesedno prestavljal na poti. No, kasneje so se vremenske razmere izboljšale, bilo je manj vetra, res pa na vrhu ni bilo sonca in nekateri so se znašli celo v snežnem meteužu. Vsekakor nobenemu pohodniku ni bilo žal sobote, ko se je podal na ta vrh, saj je bila pot kljub obilici snega dobro nadelana in so se do vrha lahko povzpeli tudi kondicijsko manj pripravljene pohodniki. Predsednik mežiškega planinskega društva Vili Blatnik nam je zaupal, da so skupaj zabeležili med 600 in 800 pohodnikov, bili pa so iz vse Slovenije, pa tudi iz sosednje Hrvaške, Avstrije in celo Madžarske. Veseli smo tudi, da tokrat med pohodniki ni bilo nobenih zdrsov ali zdravstvenih težav, tako da prevalskim gorskim reševalcem in predstavnikom gorske policije ni bilo treba posredovati. Med pohodniki smo zasledili našega starega prijatelja, Bloudkovega nagradjenca Adija Vidmajerja, ki mu ob tej priložnosti tudi Korošci iskreno čestitamo za nagrado.

Mirko Tovšak

»Osemdeseta so b'la leta ...«

Podnanos 2009, dvajseta obletnica tekmovanja MIG

Ja, ni veliko stvari, ki bi mlade držale skupaj celih dvajset let. Starejši bodo ob tem zagotovo dobili dobrodošen nasmešek, predvsem kakšna dedek in babica, če bosta ravno sedla h kosilu ob zlati poroki. Pa vseeno je dvajset

let za mlade toliko, da jih iz majhnega zavitega hlebčka s kričočimi glasilkami prelevi v mlade in že samorasle planince. Ali če želite, da od vnožja hriba pridemo tja nekam na plano, od koder so kot na dlani vidni vrhovi našega življenja. In tako je tudi tekmovanje Mladina in gore skozi vetrovne razmere prikmarilo do svojega dvajsetega jubileja. Ampak tokrat zares vetrovne – zbrali smo se namreč v Podnanosu.

Tovrstne prireditve vedno znova postrežejo s prav posebnim nabojem. Prezaposleno organizacijsko osebje se vsake toliko ustavi, spremeni smer, pa si spet premisli in hiti naproti najpomembnejšemu opravilu v tistem trenutku. Mladi fantje si na vso moč prizadevajo utišati piskajoč mikrofon. Tekmovalci ... eni napol v snu sedijo na tribuni, za druge se zdi, kakor da so prišli zaradi košarkarskega turnirja. Mentorji se pozdravljajo,

dobrikajo in že načenjajo znane stanovske trače, »ta pomembni« pa se rokujejo z vsemi po vrsti, pa najsi jih poznaejo zares ali samo na videz.

In tako vso zbrano srenjo prekine uradna napovedovalka, ki vsaj za trenutek vzbudi pozornost vseh prisotnih, iz ust mentorjev pa se zasliši »psst«, ki komajda uide mimo kazalca, zdaj na levo, zdaj na desno. In vse se začne. Tokrat so nas pozdravili otroški pevski zbor podružnične šole Podnanos, mlade plesalke, predsednik PZS, predstavnica Ministrstva za šolstvo in šport, župan občine Podnanos, predsednik njihovega planinskega društva in še bi lahko naštevali, če bi verjeli, da je kdo izmed tekmovalcev sploh slišal vse te ubrane besede, ki so preko zvočnikov odmevale po dvorani.

Res so misli, ki se podijo po glavi pred tovrstnim tekmovanjem, nerazložljive in nedoumljive. Če bi jih želel opisati z

3. mednarodni festival gorniškega filma
3rd International Mountain Film Festival
16. – 20. marec 2009
Domžale – Ljubljana

Društvo in Gorniki Koroški
Mountain Climbing Association

kino

cankarjev dom

S klikom do vseh člankov naše revije vse do leta 1986!

Na spletni strani www.pvkazalo.si so dostopni poskenirani izvodi naše revije od leta 1986 pa do 2007. S pomočjo elektronskega kazala je možno priti do kopij vseh objav. V vseh člankih je mogoče besedila tudi kopirati in po želji uporabljati.

Zelo radi bi poskenirali in dali na razpolago vse letnike od prvega, 1895, zato

iščemo podpornike,

ki so pripravljene finančno pomagati.

Skeniranje posameznega letnika stane od 100 do 200 € (odvisno od debeline).

Za skeniranje vsega preostalega potrebujemo še okoli 10.000 €. Če ste pripravljene pripomoči k izvedbi tega projekta, nam prispevke lahko nakažete na račun 05100-8010489572, sklic 0522, ali nam to sporočite na naslov pv@pzs.si.

Zahvaljujemo se vsem, ki ste nam do zdaj prispevali: ELES, Mojca Luštrek, Darko Ulaga, Franc Bricelj, Božidar Benedik, Ivo Valič, Valentina Bijol in Irena Breščak.

Uredništvo

Poštarski dom na Vršiču

barvami, bi vse skupaj verjetno pristalo v kateri izmed postmodernističnih galerij. Po svoje so vsi res najbolj zadovoljni, ko se tekmovanje začne, še bolj pa, ko se konča in ti na mizo prinesejo nekaj za pod zob in te odpeljejo na prikaz pristne burje in vetrovnega mesta pod kraškimi ponosom z imenom Nanos.

Sledi skrivnost dneva – skriti gost. Maja Vidmar dodatno popestri športno evforijo, ki že tako ali tako velja ob zmagi Tine Maze na Pohorju. Mlada plezalka se izkaže za pravo glasnico mladinske energije in zanosa, vse pa očara, ko nam zaupa, da zanjo niso rezultati tisti, ki jo ženejo v ljubezen do gora, sten in vrhov, ampak so trenutki, užitki in doživetja v le-teh tisto, kar pomni, kar nosi v srcu in ji ne nazadnje daje moč za nove izzive. A žal ta misel ne zdrži v srcih vseh prisotnih več kot le nekaj trenutkov, saj se na oglasnih deskah že pojavijo rezultati prvega dela tekmovanja. Trenutek resnice, razočaranj za ene in veselja za finaliste, celo nekaj jeze je prisotne, ki pa se seveda odraz tekmovalnega naboja, ki kar kipi iz vseh tekmovalcev ali včasih celo bolj iz njihovih mentorjev. Kakor koli, začne se finale šestih najuspešnejših ekip, ki se postreže z napetim kvizom, glasbenimi in filmskimi vložki Uroša Kuzmana in Emila Pevca ter z: »Drage dame in gospodje, najuspešnejša ekipa 20. tekmovanja Mladina in gore so Nore krave iz PD Onger Trzin, zmagovalci pa smo tako ali tako vsi, tudi tisti, ki nismo tekmovali, saj se ob koncu dne, ko se vsak poda na pot proti svojemu koščku male Slovenije, zavemo – lepo je biti planinec!«

Tako, v dnevniku je popisan nov list. Nihče ne ve, koliko jih še pride in kdo jih bo popisal. Nihče ne ve, kaj bo v naslednjem stihu in kdaj se bo poglavje sklenilo. Kaj šele, da bi si drznil ugibati o koncu. Ostanjejo pa črke, zapisane na

pergament, ter tu in tam razlit madež črnila, ki ga ne moremo izbrisati. Zanj nam je žal, da je tako nenadejano kanil iz nalivnika in skazil skrbno pripravljeno podobno. A vseeno, zabrisal ni vsebine – in prav je tako. Kljub temu pa piscem naslednjih poglavij na srce polagam navsvet, da naj morda tiste dobre, najbolj pomembne in iskrene misli prihranijo za konec, tisti grdi, črni madeži pa naj, če sta le moč in volja, ostanejo v nalivniku.

Uroš Kuzman

Zgledno delo PD Pošte in Telekomu Ljubljana

Že uvodne misli predsednika društva Staneta Tomšiča, ki so zapisane v skrbno pripravljene programski knjižici društva, dajejo slutiti, da je planinsko društvo z vso resnostjo pripravilo in predstavilo svojo dejavnost za leto 2009. Knjižica je večnamenska in je dobrodošel pripomoček več kot 100 članom, kolikor jih šteje društvo. V njej so predstavljeni upravni odbor, odseki društva, markacisti, vodniki in oskrbnik doma na Vršiču. Društvo oskrbuje priljubljeni Poštarski dom, ki leži na višini 1688 m; tam so v minulih štirih letih zgradili čistilno napravo, prenovili sanitarije, kuhinjo ter polepšali notranjost in zunanost kočice. V minulemu letu sta kočica in društvo praznovala 55 let. V letošnjem letu na Poštarskem domu načrtujejo zamenjavo vseh oken in namestitev novih propagandnih tabel pri dostopih do planinske postojanke. Piko na i bo seveda dodala prijazna oskrbniška ekipa.

Poseben poudarek društveni delavci namenjajo prostovoljni dejavnosti, spoštovanju medsebojnih odnosov med planinci ter spoštovanju do narave. Zato je izvleček iz častnega kodeksa slovenskih planincev pomemben dokument in je namenjen vsem članom.

Program je pester in bogat ter namenjen široki planinski populaciji od najmlajših do najstarejših. Vrsta tematskih planinskih predavanj je namenjena vsem, ki jih to področje zanima. Nekatera med njimi so potopisna, druga obarvana z naravovarstveno vsebino, mnoga pa predstavljajo načrte krajših in daljših planinskih izletov v letu, ki je pred nami. Posebej zanimivi sta bili februarški predstavitve tabora za osnovnošolce in reportaža Društva za raziskovanje podzemlja Škofja Loka. Kar 25 planinskih registriranih vodnikov bo popeljalo planince na različne planinske ture z različno zahtevnostjo; posebej zanimiv je program seniorskega odseka, za katerega se bodo ogreli vsi, ki gredo na izlet raje med tednom. Tudi njim ne bo manjkalo zahtevnejših planinskih tur doma in v tujini, zato je zanimanje za tovrstne izlete vse večje. Posebnost v delovanju društva je Planinsko-jamarski odsek z etnološko sekcijo, ki jo je pred mnogimi leti ustanovil Rado Radešček, sedaj pa njegovo delo nadaljuje Aleksander Oblak. Odsek skrbi za dve društveni obhodni poti. Prva je Pot slovenskih legend in ima 32 točk, ki so razpršene po celotnem slovenskem prostoru. Pohodnikom je v pomoč Vodnik po Poti slovenskih legend, kamor lahko odtisnejo žige in spoznajo legende o krajih, ki so zanimivi za vsakogar. Druga je Poštarska jamska pot, ki je prav tako speljana po vsej Sloveniji in vključuje različne kraške pojave ter naravne znamenitosti. V dnevniku je prostor za odtis 28 žigov.

V okviru društva že deset let deluje Odsek za varstvo narave, ki sodeluje z Odborom za varstvo narave pri MDO PD Ljubljana. Člani odbora organizirajo vodene izlete v različne pokrajine Slovenije od Brkinov do Prekmurja in od Trente do Bele krajine. Lotijo se tudi čiščenja in urejanja planinskih poti v okolici Ljubljane. Vsi člani odbora se trudijo, da bi zanimanje za planinsko dejavnost prebudili tudi pri mladih v osnovni šoli, pri dijakih in študentih. Mnogo k temu pripomore vsakoletni tabor v Možnici. Planinsko društvo Pošte in Telekom Ljubljana je zadolženo za vzdrževanje 12 planinskih poti, med katerimi so tudi visokogorske poti na območju Vršiča, Prisojnika in Razorja. Večje poškodbe na poteh sanirajo v sodelovanju s tehnično ekipo pri Komisiji za planinske poti PZS. Uspešno je tudi sodelovanje s planinskimi skupinami Pošte in Telekomu v Kranju, Novi Gorici, Novem mestu in z drugimi. Planinskega društvu želi uspešno delo in uresničitev vseh načrtov in letu 2009 tudi uredniški odbor Planinskega vestnika.

Slavica Tovšak

Milenko Arnejšek – Prle

1948–2009

*Tiho strune v noč igrate,
sanje moje šepetajte, tu pod oknom
vseh želja.*

*Kakor sape dah poletne,
lunin soj, vonjave cvetne, ljubi moji
do srca, ljubi moji do srca.*

(F. Schubert)

Prsti se lahko sprehajajo po klaviaturi, telo je vzravvano, pogled je usmerjen vstran, nekam v daljavo, zamišljen, ponosen, strog ...

Prleta sem spoznal pred leti na alpinističnem tečaju, na katerem je sodeloval kot alpinistični inštruktor. Od takrat sva se večkrat slišala in redno je bil z nami na tečajih Komisije za alpinizem.

S turnirami smučmi smo peljali skupino tečajnikov od Komne na Krn. Lep, sončen dan in čudovite razmere. Prle je hodil na čelu, občasno izginil in nas počakal na mestu z norim razgledom. Dnevi pozimi niso prav dolgi in vsem se je mudilo naprej. A on, kot da čas stoji, je med prsti spretno zvijal svoj tobak Vannela in nam razlagal, kako se je to leto ravno tukaj prebijal skozi rušje.

Spomnim se, kako je na Kamniškem sedlu tečajniku, ki je bil soliden plezalec, pred vsemi razložil, da ne zna plezati, ker noge postavlja kot raca.

Lepega sončnega dne se oglasi pri meni s kupom papirja. »Daj, pogledj, kako se ti zdi? Sem napisal vodnik Grebeni slovenskih gora. Vse, kar sem prehodil.«

Med prebiranjem sem spoznal, kdo je Prle – umetnik, ljubitelj gora, narave, življenja, predvsem pa čudak, takšen, kakršen mora biti alpinist.

Prle, srečno med gorskimi vršaci, kjer kraljuje Stribog. Se srečamo, tam nekje, nekoč in skupaj bomo zvijali tobak in narisali belo smučino v nedolžno pokrajino.

Prle je bil alpinist, alpinistični inštruktor in gorski reševalec. Rodil se je 4. oktobra 1948 na Ptuj, umrl je 13. februarja 2009 v Škofji Loki. Publikacije: Plezalni priročnik, Priročnik za letno in zimsko plezanje, samozaložba: 1994; Moje gore, Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 2001; Grebeni slovenskih gora, Škofja Loka: Muzejsko društvo, 2007.

Pomembnejši članki: Oprema, zdravje, nasveti, Ljubljana: Alpinistični razgledi 32 (1989), str. 42; Kovinarska, smer Debelakove in Steber revežev v Veliki in Zadnji Mojstrovki, Ljubljana: Alpinistični razgledi 42 (1993), str. 22–24; Sestop z Malega Oltarja, Ljubljana: Alpinistični razgledi 42 (1993), str. 25; Varovanje, načini varovanja, izdelava varovališča, Ljubljana: Alpinistični razgledi 48 (1995), str. 31–37; Svedrovc v stenah, Ljubljana: Alpinistični razgledi 55 (1996), str. 106–109; Merjenje sile pri varovanju, Ljubljana: Alpinistični razgledi 56 (1996), str. 162–164; Oltarček pri Malem Oltarju, Ljubljana: Planinski vestnik 4 (1995), str. 156–159; Dva potepa na brezpotni greben, Ljubljana: Planinski vestnik 7–8 (2003), str. 25–28; Po jugovzhodnem grebenu na Kaptanovo glavo, Ljubljana: Planinski vestnik 9 (2003), str. 10–13; Na Veliko Cino, Ljubljana: Planinski vestnik 3 (2004), str. 36–38.

Prvenstveni vzponi: Med stolpoma (Razor); Spirala, 3P (Dolgi hrbet); Sončna, Kij in mesarica (Dolška škrbina); Smer zadovoljnega Kranjca, Kaminska (obe zahodna stena Planjave); Ogledalo, Helikopter, Pasja (Vežica), prvi pristop na Oltarček leta 1993; Jutranja (zahodna stena Dovškega Gamsovca); Črna dlaka (severna stena Stenarja).

Matjaž Šerkezi

Kako poznamo naše gore?

KATERA ZNANA IN DOBRO OBISKANA GORA JE NA SLIKI?

Pravila naše igre smo objavili v januarški številki. Odgovore sprejemamo do 25. marca. Spletna trgovina www.kibuba.com tokrat za nagrado ponuja rokavice Wind Stopper rokavice Evolution. Če boste odgovarjali po elektronski pošti, uporabite naslov uganka@pzs.si. Poslati nam morate popoln naslov in davčno številko.

REŠITEV IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE:

Na sliki je bil Storžič, slikan z Vrtače. Kako je prišel do rešitve, nam je spet hudomušno opisal Samo Jemec: » ... Dejstvo, da zasneženi vrh zaseda polovico ugankarske fotke, ni bilo kaj prida v pomoč. Kopasto, kot je vse skupaj videti, prej zavaja. Pogledovanje na fotografijo, pa vstran z odsotnim po-

gledom, pa spet z enim očesom proti fotki in tako naprej, ko naenkrat možganske blodnje prekine miselni preboj, da se adut rešitve "od kod", skriva v tistem grebenčku desno spodaj. Kaj za vraga, ..., pa tako temen je, ..., ampak ta silhueta, ..., a je to?!, ..., seveda je - del vzhodnega grebena Begunjščice, oz. Begunjske Vrtače, ki se spušča proti Šentanski dolini. He, he, od tod do rešitve pa je bil seveda le korak. Višina vrha je podobna višini Storžiča, odkriti greben se nahaja nižje, torej je rešitev lahko samo: (Visoka) Vrtača.«

Pravilno vas je odgovorilo 23. Žreb je nagrado, jedilni komplet Outdoor, tokrat dodelil **Luki Talerju**. Napačni odgovori pa so bili Macesnovec, Grintovec in Begunjščica.

Andrej Stritar

KIBUBA
PUSTOLOVŠČINA NA OBZORJU
WWW.KIBUBA.COM

ALPE *Kot jih vidijo ptice*

V zadnjih 150 letih smo izgubili več kot polovico ledenikov.

Grandes Jorasses, Mt. Blanc du Tacul

»ALPE-kot jih vidijo ptice« je **mednarodni projekt**, s katerim predstavljamo celotno verigo Alp, kot izjemni in enkratni geološki, geografski, biotski, kulturni ter gospodarski prostor. Projekt pokriva celotne Alpe in vključuje države: **Monako, Francijo, Italijo, Švico, Liechtenstein, Nemčijo, Avstrijo in Slovenijo.**

Besedilo za monografijo so napisali **Janez Bizjak** in 15 vrhunskih strokovnjakov iz vseh alpskih držav.

Uvod v knjigo so prispevali:

Sir Christian Bonington, svetovna alpinistična legenda,
Kōichihiro Matsuura, generalni direktor UNESCO,
Marco Onida, generalni direktor Alpske konvencije.

Matevž Lenarčič je posnel 100 000 novih fotografij Alp z zreka.

V knjigi velikega formata (512 strani, 27 x 37 cm) je **250 najboljših fotografij.**

Monografija izide **aprila 2009** v slovenskem in angleškem jeziku.

www.panalp.net

United Nations
Educational, Scientific and Cultural
Organization
of UNESCO

Za naročnike Planinskega vestnika je prednaročniška cena le **42,41 €.**

Naročilnica za prednaročilo je vložena v revijo.

a new challenge takes off

P/WARM IDEAS

www.garmont.com

PRISTOPNI ČEVLJI – STICKY DRAGON GTX ZAVEZOVANJE DO KONIC PRSTOV IN ZAŠČITA V PETNEM DELU PODPLATA OMOGOČATA KVALITETNO PLEZANJE. GUMIJASTA ZAŠČITA PRSTOV IN OJAČANO USNJE ZA VEČJO ODPORNOST. ODLIČNA PODPORA, IZJEMNA STABILNOST, BLAŽITEV SUNKOV, NEVERJETNO UDOBJE IN VIBRAM PODPLAT SO VZROKI ZAKAJ JE DRAGON TAKO PRILJUBLJEN.

VRHNJI MATERIAL: 1,8 MM VODOODBOJNI SEMIŠ IN 3D MREŽICA **PODLOGA:** GORE-TEX XCR ALI UMETNA TKANINA **PODPLAT:** VIBRAM CROSSOVER **MASA:** 455 G (1/2 PARA, ŠTEVILKA 8 UK) **UPORABA:** LAŽJE TURE/HITRI VZPONI – PRISTOP – BALVANSKO PLEZANJE

GARMONT

challenge the elements